

1321

SOIVA KIRKKO

Kyselytutkimus konsertiyleisön suhtautumisesta
kirkkokonserttien sisältöön ja järjestelyihin

Jyväskylän yliopisto
Musiikkitieteen laitos
Musiikkitieteen pro gradu -tutkielma
syksy 1998
Niina Männistö

Soiva kirkko - tutkimus konserttiyleisön arvostuksista ja toiveista kirkkokonserttien sisällön ja järjestelyjen suhteen

Musiikkitieteen pro gradu -tutkielma
syksy 1998

70 + 12 sivua

Tutkielmassa kartoitetaan kolmen erityyppisen kirkkokonsertin yleisölle jaettujen kyselyjen pohjalta yleisön rakennetta, näkemyksiä konsertin järjestelyihin liittyvissä kysymyksissä ja sitä, missä määrin kirkkotilan tulisi vaikuttaa konserttiin. Tutkittava aineisto koostui 113:sta palautetusta lomakkeesta. Lomakkeita jaettiin 150, joten palautusprosentti oli 75,3%. Konsertit pidettiin Kuopiossa keväällä 1995 ja sisällöltään ne edustivat gregoriaanista, barokin ajan ja nykypäivän kirkkomusiikkia.

Kyselyyn vastanneista kolme neljäsosaa on naisia. Kolmannes vastaajista on iältään 41-50-vuotiaita, ja kutakuinkin saman suuruinen on opistotasaisen tutkimuksen suorittaneiden ja ammatiltaan tilastokeskuksen luokitukseen 0 (tekninen, tieteellinen, lainopillinen, humanistinen ja taiteellinen työ) lukeutuvien osuus vastanneiden ryhmästä. 42,7% vastaajista käy konsertissa harvemmin kuin kerran kuukaudessa, viidennes ilmaisi soittavansa jotain instrumenttia, ja lähes yhtä moni ilmoitti laulavansa kuorossa. Yhdeksän kymmenesosaa edusti evankelisluterilaiseen kirkkoon kuuluvia. Suurin piirtein sama määrä edusti Kuopion läänissä asuvia. Kolme neljäsosaa vastaajista asuu kaupungissa.

Konserttiin menemisen syitä tarkasteltaessa osoittautui kertyneissä vastauksissa tärkeäksi motivoivaksi tekijäksi musiikin lisäksi sen esittäjä. Esiintyjän tulkinnan tasokkuutta ja eläytymiskykyä pidetään tärkeämpänä kuin virheetöntä suoritusta. Rukous, virsi ja puhe koetaan konserttiin sopiviksi noin 50%:ssa vastauksista. Vastauksissa esiintyi useasti toive siitä, että konsertin laatija miettisi, mille kohderyhmälle hän konserttinsa suuntaa.

Yli puolet vastustaa kirkossa esitettävän musiikin rajoittamista vain hengelliseksi katsottuihin sävellyksiin. Mieluiten konsertissa kuunneltaisiin klassista musiikkia. Erilaiset soittimet hyväksytään varauksettomammin kuin erilaiset musiikinlajit. Parhaiten kirkkoon sopivaksi soittimeksi osoittautui vastausten perusteella urut.

Mieluiten konsertissa käytäisiin sunnuntaina, suosituimmaksi ajankohdaksi osoitettiin kello 19.00 ja kestoksi 1-1,5 tuntia. Muita seikkoja kartoitettaessa selvisi, että lähes kaikki vastaajat haluavat ohjelmalehtiseensä tietoa säveltäjistä, esittäjistä ja sävellyksistä. Sanojen painatusta ei koeta yhtä tärkeäksi asiaksi. Kolmen neljäsosan mielestä kirkkokonserteissa saa kerätä pääsymaksun. Summat 20 tai 30 markkaa koetaan kohtuulliseksi, ja mieluiten pääsymaksu maksetaan, jos rahat menevät hyväntekeväisyyteen tai esiintyjille. Parhaana keräystapana pidetään maksamista kirkon ovella sisään astuttaessa.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	3
1.1. Työn taustaa	3
1.2. Aikaisemmat tutkimukset	3
1.3. Käsityksiä kirkkomusiikin olemuksesta	5
1.4. Kirkkokonserttien synty	10
1.5. Tutkimusongelmat ja -menetelmä	11
2. YLEISÖ	14
2.1. Sukupuoli	14
2.2. Ikä	15
2.3. Koulutus	16
2.4. Ammatti	17
2.5. Asuinpaikka	18
2.6. Omat musiikkiharrastukset	19
2.6.1. Konserteissa käynti	19
2.6.2. Muu musiikillinen harrastuneisuus	22
2.7. Uskonnollinen tausta	23
3. KIINNOSTUKSEN KOHTEISTA JA KONSERTIN SISÄLLÖSTÄ	25
3.1. Syitä kiinnostavuuteen	25
3.1.1. Konsertit, joissa kyselylomakkeet jaettiin	25
3.1.2. Konsertit yleensä	27
3.2. Muu kuin esitettävä musiikki osana konserttia	29
3.3. Huomioon otettavia seikkoja	32
4. MUSIIKKI	35
4.1. Hengellisyys	35
4.2. Kirkkoon sopiva musiikki	36
4.2.1. Musiikinlajit	36
4.2.2. Soittimet	40
4.2.2.1. Parhaiten sopiva soitin	44
4.3. Mieluisin musiikki	45
5. ESIINTYJÄT	48
5.1. Ominaisuudet	48
5.2. Puutteet	49
6. ULKOMUSIIKILLISET SEIKAT	52
6.1. Konsertin ajankohta	52
6.1.1. Viikonpäivä	52
6.1.2. Kellonaika	53
6.1.3. Kesto	54

6.2. Ohjelmalehtinen	55
6.3. Pääsymaksu	58
6.4. Suosionosoitukset	62

7. YHTEENVETO	65
----------------------	-----------

LÄHTEET

LIITTEET

1. JOHDANTO

1.1. Työn taustaa

Tutkielma lähti liikkeelle kirkkoa sen syntyajoista asti vaivanneesta kysymyksestä, ja pyrkii omalta pieneltä osaltaan antamaan joitakin näkökulmia aiheeseen. Kysymyksessä on "ikuinen" ongelma siitä, millaista musiikkia kirkossa saa esittää. Ongelma on luonteeltaan teologinen, mutta siihen tuo musiikillista näkökulmaa asian tarkastelu kirkkokonserttien puitteissa. Niinpä johdannossa kerrotaan, millaisia vaatimuksia kirkkomusiikkia kohtaan on esitetty eri aikoina ja miksi, ja mainitaan joitakin syitä kirkkokonserttien syntymiseen. Lisäksi esitellään lähinnä suomalaisten, muun muassa musiikin ammattilaisten, näkemyksiä kirkkomusiikin olemuksesta.

Ensimmäinen versio tutkielmasta on kirjoitettu Sibelius-Akatemian Kuopion osaston kirkkomusiikin koulutusohjelman opintoihin sisältyvänä nimellä "Kirkkokonsertti yleisön näkökulmasta."

1.2. Aikaisemmat tutkimukset

Kirkkokonsertteihin liittyviä lopputöitä on tehty kaikkiaan kymmenen kappaletta vuoteen 1998 mennessä. Niissä on tarkasteltu seurakuntien konserttitoimintaa yksittäisten kirkkojen tai hiippakunnan tasolla sekä urkukonserttien yleisöä ja Nilsiän Bach-viikkoja. Eero Annalan tutkimus vuodelta 1988 keskittyy Organumseuran urkutaiteen viikon yleisöön Helsingissä helmikuussa 1987 (Annala 1988). Siinä kysytään, miten yleisö koki viikon eri konsertit, ja tiedustellaan vastaajien sukupuolta, ikää, asuinpaikkaa, harrastuneisuutta, konserttiin tulon syytä sekä käyntimääriä urkukonsertissa. Lisäksi kysytään mielipidettä ohjelmalehtisestä, konserttiohjelmasta ja esittävästä urkutaiteesta. Myös musiikkimakua tarkastellaan tiedustelemalla, mitä urkumusiikkia yleisö mieluiten kuuntelee.

Kahdessa tutkielmassa on keskitytty seurakuntien konserttitoimintaan hiippakunnittain. Molemmissa tiedonhankinta tapahtui lähettämällä kysely seurakuntien kirkkomuusikoille. Jarkko Metsänheimo on seurakuntien konserttitoimintaa Lappuan hiippakunnassa vuosina 1990-92 käsittelevässä tutkielmassaan tarkastellut konsertteja myös yleisön kannalta. Kysymykset rajoittuvat tosin tiedusteluihin yleisön aktivoinnista ja konserteista saadusta palautteesta. Muissa kysymyksissä käsitellään konserttien lukumäärää, ajankohtaa, esiintyjiä, esiintymispaikkaa, merkitystä ja järjestämistä yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Samoin käsiteltyksi tulivat esitysten tärkeimmät kriteerit, määrärahat, avustukset, mainonta, lehtipalaute, juonto ja seurakuntien kuorot, musiikkiryhmät sekä soittimet. Aulikki Konttinen puolestaan tutki eräiden Kuopion hiippakunnan seurakuntien konserttitoimintaa (Konttinen 1984). Tutkielman alussa pohditaan musiikkitilaisuuksien tehtävää ja merkitystä kirkossa. Muita tarkastelun kohteita ovat konserttitoiminnan säännöllisyys ja järjestämistä rajoittavat tekijät sekä määrärahat. Myös musiikkitilaisuuksien lukumääriä, esiintyjiä, sisältöä, ajankohtaa, tuoton kohdetta ja

ohjelmalehtisen yleisyyttä käsitellään, samoin konserttipaikkaa sekä seurakuntien suunnitelmia konserttitoiminnan kehittämiseksi.

Yksittäisiin kirkkoihin ja niissä järjestettyihin konsertteihin on keskitytty kuudessa tutkielmassa (Lautjärvi 1986; Arantola 1987; Virtanen 1989; Jurmu 1989; Niva-Vilkko 1990; Kataja 1993). Tarkastelun kohteena on Helsingin, Turun, Kuopion ja Oulun tuomiokirkkojen sekä Kuopion Alavan kirkon ja Seinäjoen Lakeuden Ristin konsertteihin liittyvät asiat. Tutkittava aineisto on rajattu eri vuosiin: varhaisin tutkittu vuosi on 1945 ja myöhäisin 1991. Tutkielmissa on lähinnä kerrottu konserttien määriä, lueteltu kotimaisia ja ulkomaisia esiintyjiä sekä tarkasteltu ohjelmiston kehitystä ja rakennetta. Joku myös luetteloï pidettyjä musiikkitilaisuuksia, toinen pohtii musiikkitarjonnan merkitystä. Lasse Katajan tarkastelun pääkohteena on Seinäjoen Orkesterin vuodesta 1984 tuottama Matteus-passio.

Taina Väätäisen projektiin liittyvä kirjallinen osio käsittelee Nielsin Bach-viikkoja vuosilta 1980-1989 (Väätäinen 1990). Sisältö koostuu Bach-viikkojen kehityksen ja aseman, organisaation ja tilaisuustyyppien tarkastelusta sekä esitetystä ohjelmistosta määrineen, käytetyistä soittimista, konserteista otetuista tallenteista ja esiintyjien nimistä esiintymisten lukumäärien kera.

Käsillä olevassa tutkielmassa verrataan saatuja tuloksia Timo Cantellin kirjoittamaan, taiteen keskustoimikunnan julkaisemaan tutkimukseen musiikkijuhlien yleisöstä (Cantell 1993). Tarkastelun kohteeksi valittua Kaustisen, Kuhmon ja Viitasaaren musiikkijuhlien yleisöä pyydettiin täyttämään kyselylomake, ja saatujen vastausten perusteella tutkittiin muun muassa yleisön rakennetta, musiikin ja muun kulttuurin harrastamista sekä musiikkimakua. Samoin tarkastellaan festivaaleja kulttuuriharrastuksena ja festivaalien taloudellisia vaikutuksia. Lomakkeita kyselyssä jaettiin yhteensä 1858 kappaletta, joista palautettiin 1181 (63,6%). Kyseisen tutkimuksen lisäksi Timo Cantell on tarkastellut festivaalien yleisöjä tutkimuksissaan "Kaupunkifestivaalien yleisöt: Kuopio tanssii ja soi, Tampereen teatterikesä, Turun musiikkijuhlat, Ruisrock" (Cantell 1996) ja "Yleisfestivaalien yleisöt: Helsingin juhaviikot, Joensuun Laulujuhlat" (Cantell 1998).

Myös muiden festivaalien yleisöt ovat olleet tutkimuksen kohteina. Down by the laitur -festivaaleista on kirjoitettu kaksi tutkimusta: Marina Airon, Mona Riskan ja Siv Östermanin "Publikundersökning från Down by the laitur -festivalen 1994" vuodelta 1994 sekä Henri Terhon "Yleisötutkimus vuoden 1996 Down by the laitur -kaupunkifestivaalista" (Terho 1997). Erika Rusko on tarkastellut yleisöä tutkimuksessaan "Roots'n river blues -festivaali Rovaniemellä 1997" (Rusko 1997). Tarja Korkeamäen "Tutkimus Pori Jazz '94 -festivalista" (Korkeamäki 1994) sisältää Porin jazzfestivaalien työllisyys- ja talousvaikutusten sekä festivaalien ja oheispalvelujen kehittämistarpeiden kartoittamisen lisäksi kävijöiden rakenteen tarkastelua.

Timo K. Salonen on kirjoittanut tutkimuksen "Konserttimusiikin yleisö makujen kentällä - tutkimus konserttimusiikin yleisöstä, esimerkkinä Jyväskylän sinfoniaorkesterin yleisö". Sinfoniaorkesterin konserteissa käyvä yleisö on tarkastelun kohteena myös Anja Kivisen tutkimuksessa "Konserttiin hakeutumiseen vaikuttavat tekijät: esimerkkinä Tampereen kaupunginorkesteri" (Kivinen 1989). Jukka-

Pekka Takala on tutkinut Helsingin teatteri- ja sinfoniakonserttien yleisöä syksyllä 1979 (Takala 1979) ja Helsingin vuoden 1980 juhlaviikkojen yleisöä (Takala 1980).

Savonlinnan oopperajuhlista on tehty kaksi tutkimusta, joista ensimmäinen, Kristiina Sairasen "Tutkimus Savonlinnan oopperajuhlista 1988" (Sairanen 1988), kartoittaa kävijöiden rakenteen lisäksi muun muassa oopperajuhlien taloudellisia vaikutuksia sekä kyseisten juhlien ja oheispalvelujen kehittämistarpeita. Hannu Piiraisen tutkimus "Savonlinnan oopperajuhlat 1992: oopperajuhlien kehittämisohjelma" (Piirainen 1993) sisältää oopperajuhlien ja oopperamatkailun kehittämisohjelman lisäksi haastattelun ja kyselyn avulla hankittua tietoa oopperassa kävijöistä. Oopperassa käyvä yleisö on tarkastelun kohteena myös Miikka Raulon tutkimuksessa "Oopperaan Äkäslompolossa: Riekkooopperan kävijät 1996" (Raulo 1997). Kyllikki Kivekäs puolestaan on tutkinut alueoopperoiden yleisöä tutkimuksessaan "Alueoopperat ja yleisöt" (Kivekäs 1991). Erja Ruohomaa on tarkastellut radiota kuuntelevaa yleisöä tutkimuksessaan "Klassinen musiikki ja radioyleisöt" (Ruohomaa 1992).

1.3. Käsityksiä kirkkomusiikin olemuksesta

Vaikka kirkkokonserttiin tullaankin monista eri syistä, on musiikin kuuntelu näiden erilaisten motiivien joukossa merkittävässä asemassa. Siksi on syytä hieman tarkastella kirkossa esitettävää musiikkia ensinnäkin yrittämällä määritellä kirkkomusiikin käsitettä, toisekseen lähestymällä historiallisesta perspektiivistä siihen kohdistettuja vaatimuksia ja syitä niihin. Koska eräs tällainen syy on kirkon kokeminen pyhäksi paikaksi, aluksi on aiheellista tarkastella, milloin ajatus pyhyydestä on muodostunut, ja mainita samalla joitakin asioita kirkkorakennuksen historiasta.

Kirkkoja on 200-300 -luvulla alkaneesta rakentamisesta lähtien käytetty hyvin monipuolisesti. Vanhana aikana niiden tiloissa on jumalanpalveluksen vieton lisäksi ruokailtu, tanssittu ja pidetty erilaisia neuvotteluja, vaaleja sekä oikeudenistuntoja. Kirkot toimivat myös kirjastoina, kouluina, majataloina ja tavaroiden varastointi- sekä myyntipaikkoina.¹ Keskiajalla vakiintui näkemys kirkon pyhyydestä, ja siihen aikaan alettiin ajatella sen toimivan myös suojapaikkana pahoja henkiä vastaan.

Katolista näkemystä kirkkorakennuksen pyhyydestä vastustettiin uskonpuhdistuksen jälkeen syntyneissä protestanttisissa kirkoissa. Kuitenkin juuri protestantit ovat selkeimmin rajoittaneet kirkkorakennuksen käytön vain jumalanpalveluksiin. Esimerkiksi ensimmäisessä Ruotsi-Suomen evankelisessa kirkkojärjestyksessä vuodelta 1571 torjuttiin käsitys kirkosta Jumalan erityisenä asuinpaikkana, mutta samalla vaadittiin sen "pitämistä asianmukaisessa kunniaassa" Jumalan sanan ja sakramenttien tähden. Kirkko on siis pyhä, koska Jumala, joka kohtaa meidät siellä armonvälineissä, on pyhä.² Kirkkolain, kirkkojärjestyksen ja kirkon vaalijärjestyksen kommentaarissa vuodelta 1993 mainitaan myös pyhyys: todetaan, että

¹ Lempiäinen 1975, 2-3.

² Emt. 4-6.

“kun kirkko on vihitty, sitä saa käyttää vain sen pyhyteen soveltuviin tarkoituksiin.”³

Ajatus kirkkorakennuksen pyhydestä vaikuttaa mielipiteisiin siellä soitettavasta musiikista, mutta musiikki on aiheuttanut kirkolle ongelmia jo paljon aikaisemminkin, kauan ennen kuin kirkko alettiin kokea pyhänä rakennuksena. Jo seurakuntien syntyäaikoina heräsi tarve lajitella se kirkossa soitettavaan ja muuhun musiikkiin.

Mitä sitten on kirkkomusiikki? Otavan iso musiikkitietosanakirja toteaa, että kirkkomusiikille on luonteenomaista funktio jumalanpalveluksen yhteydessä. Samassa yhteydessä mainituksi tulee myös, ettei voida osoittaa mitään yleisiä tyyliominaisuuksia, jotka erottaisivat sen muusta musiikista.⁴ Vaikka lähettäisiinkin näkemyksestä, jonka mukaan “musiikki sinänsä, soivana materiaalina, ei ole pyhää tai maallista”⁵, joudutaan kysymään, onko se sittenkään “neutraalia”. Sopiiko mikä tahansa musiikki kaikkiin tilanteisiin? Koska musiikki ei elä tyhjiössä vaan ihmisten käytössä, sen enemmän tai vähemmän määritelty sisältö muodostuu tietynlaiseksi. Tärkeä tekijä sisällön syntymiselle on yhteys, jossa musiikki syntyy ja jossa sitä on totuttu esittämään.⁶

Kirkkomusiikin erottaa siis muista monesti tottumus: kirkkomusiikkina pidetään sellaista, jota on kuultu yleensä kirkossa. Tärkeäksi erottelevaksi kriteeriksi nousivat myös sanat. Tekstin muuttuessa sama musiikki voi kuitenkin yhtä hyvin ilmaista uuden tekstin sisältöä. Kyseinen väite ei kaikilta osin pidä paikkaansa, sillä esimerkiksi barokin aikana pyrittiin musiikin keinoin selittämään tekstiä ja luomaan erilaisia tunnetiloja käyttämällä niin sanottuja musiikillis-retorisia kuvioita. Musiikissa retorinen kuvio on moniulotteinen käsite: se voi muodostua esimerkiksi eripituisista sävelryhmistä, riitasoinnuista tai yhdestä tai useasta toistosta. Mistään tarkasta ilmaisusta ei tässä yhteydessä voi puhua, sillä ihmiset olivat eri mieltä siitä, mitä mikin kuvio ilmaisee.⁷

Säveltäjän elämäkatsomus ja sävellyksen tarkoitus saattavat olla jollekulle tärkeä maallisen ja hengellisen musiikin jaottelukriteeri, samoin tyyllisuunnat ja esittämiseen käytettävät soittimet. Yksi tapa voisi olla myös otsikoiden mukainen jaottelu, vaikka otsikointi onkin monesti ollut pikemminkin käytännöllistä kuin periaatteellista luonteeltaan. Esimerkiksi ennen 1700-lukua sanaa “sacer” (pyhä) käytettiin sanojen “melodia” ja “canticum” yhteydessä jotta tiedettäisiin, että kyseinen sävellyks oli tarkoitettu jumalanpalveluskäyttöön. Muita sanoja, jotka erottelivat hengellistä ja maallista musiikkia toisistaan, olivat “ecclesiastica” (seurakunnallinen) ja “da chiesa” (kirkollinen).⁸

Tarkka yksiselitteinen ilmaisu kenties onnistuu vain sanojen avulla, mutta musiikki kykenee ilmaisemaan ilman niitäkin jotakin. Se voi ylistää ja kiittää, ilmaista

³ Voipio, Träskman, Halttunen, Ventä 1993, 303.

⁴ OIM 3 1978, 436.

⁵ Sariola 1986, 74.

⁶ Emt. 74.

⁷ Forsblom 1994, 17.

⁸ Sariola 1986, 67.

surua ja iloa, kertoa tunteista silloinkin, kun sanat käyvät riittämättömiksi. Säveltäjä Eero Hämeenniemen mielestä hengellisyys kuuluu kuitenkin musiikillisen kokemuksen pintatasolle ja on melko etäällä puhtaan musiikillisen kokemisen tasosta.⁹

Kristillisen kirkon alkuaikoina hengellisen musiikin haluttiin erottuvan muusta musiikista, jotta pakanallinen kultti eroaisi selkeästi kristillisestä jumalanpalveluksesta. Tästä syystä kirkkoisät rohkaisivat laulua, mutta kielsivät soittimien käytön jumalanpalveluksessa.¹⁰ He totesivat myös, etteivät kristityt tarvitse juutalaisten tavoin veriuhereja, tansseja ja soittimia.¹¹ Kirkkoisä Augustinus (354-430) oli hyvin epävarma musiikin oikeasta paikasta valtio- ja oppijärjestelmässään, samoin skolastikko ja katolisen kirkon yleinen opettaja Tuomas Akvinolainen (1225-74). Paavi Johannes XII:n bulla vuodelta 1322, jossa tuomittiin senaikainen uusi musiikki, todistaa, että musiikki pysyi ongelmallisena asiana kirkolle tuonakin aikana. Siinä todettiin muun muassa, että "nämä (kirkkomusiikkisävellykset) ovat rauhattomia, ne päihdyttävät kuuloaistin sen sijaan, että olisivat mielen ylennykseksi, ne pyrkivät ilmaisemaan suurin elein sen, mitä esittävät. Tuloksena on, että hartaus, josta kuitenkin on kysymys, kokonaan syrjäytetään ja levitetään moitittavaa kevytmielisyyttä."¹²

Keskiajalla maallisten sävelmien käyttö cantus firmuksena herätti vastustusta, samoin musiikin moniäänisyys. Trenton kirkolliskokouksessa, joka pidettiin vuosina 1545-63, esitettiin humanismin ideologiaan perustuvaa kritiikkiä jälkimmäistä vastaan. Moniäänistä musiikkia uhannutta kieltoa ei kuitenkaan koskaan toteutettu, sillä Palestrinan (1525-94) säveltämä musiikki, missä homofonia (melodista pää-ääntä säestävät sille alistetut äänet tai soinnut) ja polyfonia (kaikki äänet ovat melodisesti ainakin jossain määrin itsenäisiä) ovat tasapainossa, saavutti hyväksynnän ja asetettiin esikuvaksi muulle musiikille.¹³

Jo varhaiskeskiajalta on peräisin käsitepari "Jumalan kunnia" - "mielen rakenus". Jälkimmäisestä puhuttaessa käytetään sanaa "rekreatio", joka tarkoittaa "uudelleen luomista". Kyse ei siis ole pinnallisesta virkistymisestä vaan koko ihmisen uudistumisesta. Yrjö Sariola on esittänyt näkemyksen, jonka mukaan ihmismieli eheytyy ja seestyy kuunneltaessa musiikkia, jossa vallitsee selkeä säännönmukaisuus ja järjestys. Musiikin lainalaisuuden katsotaan kuvastavan jumalallista luomisjärjestystä, mikä osoittaa, että Jumalan kunnia ja mielen rakenus kuuluvat yhteen saman asian eri puolina.¹⁴

Uskonpuhdistajille musiikki muodostui asiaksi, johon täytyi ottaa kantaa. Reformoidun kirkon piirissä ei "uskallettu" antaa musiikille tilaa jumalanpalveluksessa. Siinä missä Luther korosti, että Jumala toimii musiikin materiassa,¹⁵ kaksi Sveitsin uskonpuhdistajaa Ulrich Zwingli (1484-1531) ja Jean Calvin (1509-1564)

⁹ Hämeenniemi 1993, 108.

¹⁰ Grove 4 1980, 365.

¹¹ Emt. 368.

¹² Kokkonen 1992, 191.

¹³ OIM 3 1978, 436.

¹⁴ Sariola 1986, 39,40.

¹⁵ Emt. 25.

asettuivat päinvastaiselle kannalle. Heidän näkemyksensä mukaan Jumalasuhte ja sen vaaliminen on eri asia kuin musiikki esteettisine tunnekokemuksineen,¹⁶ ja siksi musiikin käyttöä on rajoitettava tai se on kokonaan poistettava kirkosta. 1600-luvun loppupuolella pietismi kasvatti suosiotaan. Se syntyi reaktiona kuivaa, opinkappalepitoista puhdasoppisuutta vastaan ja löysi musiikillisen ilmaisunsa runsaslukuisissa hurskaissa lauluissa.¹⁷

Valistuksen ajan tarve erottaa hengellinen ja maallinen musiikki toisistaan johtui pyrkimyksestä auttaa ihmisiä hyveen ja velvollisuudentunnon oppimisessa. Musiikilta vaadittiin aitoa kirkollista tyyliä, jolle asetettiin tiukat rajat. Ensinnäkin sen tuli olla rakentavaa. Monet asetetut vaatimukset tukivat tätä periaatetta: musiikin haluttiin olevan yksinkertaista, koska yksinkertaista musiikkia on helppo ymmärtää, ja ainoastaan ymmärtämisen kautta voi syntyä ihmistä rakentava vaikutus. Myös jumalanpalveluksen juhlava luonne asetti omia, arvokkuutta ja juhlallisuutta korostavia vaatimuksiaan, mikä käytännössä johti hitaisiin tempoihin.¹⁸ Hengellisen ja maallisen musiikin välistä eroa piti enemmän tai vähemmän ehdottomana myös restauraatiota painottava kirkkomusiikin uudistusliike, joka syntyi maailmansotien välisenä aikana.¹⁹ Saksassa valtasi 1930-luvulla alaa teologinen suuntaus, jolle oli ominaista "musiikin olemuksen ja tehtävän selvittäminen kirkon uskon ja elämän valossa."²⁰

Myös Suomessa on musiikin asema kirkossa kirvoittanut kommentteja puolesta ja vastaan. Esimerkiksi 1600-luvulla urkujen käyttö, erityisesti maallisista yhteyksistä tunnetun musiikin soittaminen, herätti vastustusta, samoin liian "taiteikas" ja "omavaltainen" urkujensoitto.²¹ Strängnäsän piispana toimineen Empogariuksen mielestä taas urkurin oli sopivaa näyttää taitonsa alku- ja loppusoitossa.²² 1700-luvun loppupuolelta on säilynyt tietoja, joiden mukaan urkurin soittama musiikki on koettu liian kunnianhimoiseksi tai kevytmieliseksi.²³

Ongelmiin on törmätty Suomessa myös 1900-luvulla. On keskusteltu, voidaanko hengellisiä lauluja ottaa virsikirjaan ja 1960-luvulla nuorten hengellinen musiikki herätti kritiikkiä. Joonas Kokkonen onkin maininnut esitelmässään vuonna 1963: "Toisaalta kirkko tradition pohjalta kasvavana instituutiona ja seurakunta kollektiivisena elimenä ovat omiaan asettamaan kirkkomusiikin tyylille tiettyjä yleispuhtyyden, yleisen hyväksyttävyyden, objektiivisuuden vaatimuksia, niin paljon kuin näiden vaatimusten musiikillinen laatu vuosisatojen mennen vaihtelee."²⁴

Jotta saataisiin hieman tarkempi kuva suomalaisten, lähinnä musiikin ammattilaisten, kirkkomusiikkia koskevista mielipiteistä, tarkastellaan seuraavassa, mitä kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoimikunta (KJMK), Yrjö Sariola, Pentti Lem-

¹⁶ Emt. 48.

¹⁷ Grove 11 1980, 369.

¹⁸ Vatanen 1986, 17.

¹⁹ Sariola 1986, 68.

²⁰ Emt. 17.

²¹ Tuppurainen 1995, 10.

²² Emt. 3.

²³ Emt. 3.

²⁴ Kokkonen 1992, 194.

piäinen, Martti Hela, Heikki Klemetti, Enzo Forsblom ja Joonas Kokkonen ovat joissakin kirjoituksissaan maininneet kirkkomusiikista. Ensin lienee kuitenkin paikallaan valottaa hieman Martti Lutherin (1483-1546) näkemyksiä musiikista.

Luterilaiselle musiikinäkemykselle on ominaista musiikin ymmärtäminen Jumalan luomislahjaksi, joka kuuluu ensimmäisen uskonkappaleen piiriin osana yleistä ilmoitusta.²⁵ Martti Luther antoikin musiikille ensimmäisen arvosijan heti teologian jälkeen.²⁶ Lutherin mielestä - ja tähän kannanottoon yhtyi myös J.S. Bach - musiikin jakaminen kirkolliseen ja maalliseen ei ole periaatteellinen vaan pikemminkin käytännöllinen toimenpide. Hänelle oli kuitenkin tärkeää sanojen ja nuottien läheinen yhteys, ja jos hän sattui mainitsemaan uruista jotakin, maininnat olivat useimmiten kriittisiä.²⁷

Kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoimikunta (KJMK) sekä piispa Yrjö Sariola ilmaisevat kumpikin hieman eri sanoin kantansa, jonka mukaan musiikilla ei ole mitään erityisiä "uskonnollisia" tai "kristillisiä" lakeja. Sariola toteaa musiikin tunnustamisen Jumalan luomislahjaksi kannustavan säveltämään ja esittämään laadullisesti hyvää musiikkia.²⁸ KJMK puolestaan sanoo, että hyvän musiikin tulisi ohjata kristityn ajatukset kaiken hyvän antajaan, Luojaan, silloinkin, kun musiikissa ei nimenomaisesti puhuta Jumalasta, ja siitäkin huolimatta, että säveltäjä ei ehkä pidä itseään kristittyinä eikä ole tarkoittanut sävellystään Jumalalle ylitykseksi.²⁹ Teologi, apulaisprofessori Pentti Lempiäinen otti esitelmässään "Kirkko konserttisalina" vuonna 1975 kantaa kirkkokonserttien musiikkiin todeten, että "ongelmia kirkon käytöstä konserttisalina ei pitäisikään syntyä, jos ohjelman luonne on selkeästi kirkollinen", ja arveli lähinnä ei-kirkollisen vokaalimusiikin aiheuttavan erimielisyyksiä.³⁰

Suomalainen musiikkipedagogi, tutkija ja säveltäjä Martti Hela (1890-1965) laati vuonna 1921 esitelmän, joka oli varustettu otsikolla "Kirkkokonserteista". Siinä hän pohdiskeli kirkkokonserttien järjestämisen oikeutusta ja syitä siihen, miksi jotkut seurakunnat eivät antaneet kirkkoansa tähän tarkoitukseen. Hän nosti saksalaisen konserttikäytännön esikuvaksi ja mietti muun muassa konsertille sopivaa nimeä ja keinoja ohjelmien yhtenäistämiseen. Hänen näkemyksensä oli, että kirkkokonserteissa tulisi esittää vain todella hengellistä musiikkia, joka pyrkii kuulijan hengelliseen rakentumiseen.³¹ Pääasiallisena aineksena tuli olla musiikki, josta tiedetään, että se on kirjoitettu kirkkoa varten.³² Hengellisesti rakentavaa musiikkia piti arvossa myös Heikki Klemetti (1876-1953).³³

Säveltäjä, professori Joonas Kokkonen (1921-1996) toteaa 1960-luvun alussa laaditussa esitelmässään, että on mahdollista luoda selviä tyylillisiä rajoja siihen,

²⁵ KJMK 1981, 3.

²⁶ Grove 11 1980, 367.

²⁷ Emt. 366-368.

²⁸ Sariola 1986, 28.

²⁹ KJMK 1981, 4.

³⁰ Lempiäinen 1975, 7.

³¹ Hela 1921, 8.

³² Emt. 24.

³³ Klemetti 1966, 76.

millainen musiikki sopii kirkon tarpeisiin, millainen ei. Hän myös tähdentää, että tällaisessa rajankäynnissä voidaan perusteellisesti erehtyä.³⁴ Professori Enzo Forsblom, (1920-1996), urkutaiteilija ja musiikintutkija, totesi Porvoon hiippakunnan kirkkomusiikkipäivillä vuonna 1969 kuten KJMK ja Yrjö Sariolakin, ettei maallisella ja hengellisellä musiikilla ole periaatteellista eroa, ja vetosi ensimmäiseen uskonkappaleeseen.³⁵ Hänen mielestään mikään teologia ei pysty sanomaan urkutaiteesta, onko se kirkollista vai maallista, eivätkä tällaiset pyrkimykset voi johtaa muuhun kuin manipulointiin.³⁶ Kristillisen suhtautumisen tulisi olla avaraa eikä "pikkumaista ja ahdistunutta, jona kirkkomuusikko sen meillä niin usein kokee".³⁷

1.4. Kirkkokonserttien synty

Konsertit musiikin esitysmuotona ovat kehittyneet länsimaisen yhteiskunnan puitteissa. Alunperin, 1500-1600 -luvulla, sanalla "konsertti" ymmärrettiin yhdessä esiintyvien muusikkojen joukkoa, ja vasta 1700-luvulla ilmaisulla alettiin tarkoittaa yleisölle suunnattua musiikkitilaisuutta. Otavan isosta musiikkitietosanakirjasta löytyy konsertille määritelmä, jonka mukaan se on yleisölle tarkoitettu musiikkiesitys, johon ei liity näyttämöllistä toimintaa.³⁸ Yhdessä esiintyvien muusikoiden joukkoja olivat muun muassa 1500- ja 1600-luvun Italiassa, Ranskassa ja Saksassa niin sanotut "collegia musicat", vokaali- ja soitinyhtyeet, jotka soittivat musiikkia rajoitetulle ihmisryhmälle. Esitysten yksityisyys oli kuitenkin suhteellista, ja sivistynyt ulkopuolinen saattoi päästä niihin kuulijaksi.³⁹

Englannissa ei 1600-luvun puolivälissä ollut hovia, ja niin musiikin tukeminen jäi suuressa määrin keskiluokan tehtäväksi. Musiikin esittäminen enemmän tai vähemmän epävirallisessa ilmapiirissä esimerkiksi yliopistoissa ja kapakoissa johti Englannin ensimmäisen julkisen konsertin järjestämiseen Lontoossa vuonna 1664.⁴⁰ Vuonna 1701 yritettiin, tosin siinä epäonnistuen, luoda uusi konserttityyppi nimeltään "spiritual concert" (hengellinen konsertti), jonka sisällön oli tarkoitus koostua pääosin kirkkomusiikista.⁴¹

Ranskassa konserttielämän kehittämisessä käytettiin hyväksi teattereiden sulkeamista tiettyjen kirkollisten pyhäpäivien ajaksi. André Danican Philidor neuvotteli vuonna 1725 hallituksen kanssa saaden sopimuksen, jonka nojalla saattoi järjestää konsertteja tällaisina päivinä, aluksi paaston aikana. Aluksi täytyi uskontoon liittyvällä musiikilla olla kunniasija ohjelmistossa.⁴² Saksassa järjesti konsertteja 1700-luvulla esimerkiksi Georg Philipp Telemann, joka vaikutti tällä taval-

---

³⁴ Kokkonen 1992, 192.

³⁵ Forsblom 1990, 68.

³⁶ Emt. 75.

³⁷ Emt. 78.

³⁸ OIM 3 1978, 492.

³⁹ Grove 4 1980, 616.

⁴⁰ Emt. 616.

⁴¹ Emt. 617.

⁴² Emt. 617.

la musiikkielämään sekä Frankfurtissa että Hampurissa.⁴³

Kirkkokonserttien syntyyn vaikuttivat paitsi yleinen konserttielämän kehitys myös tietyt teologiset peruskatsomukset, jotka heijastuivat käytännön musiikkitoimintaan.⁴⁴ Kuten aikaisemmin todettiin, musiikin käyttöä haluttiin vähentää tai poistaa kokonaan reformoidusta jumalanpalveluksesta. Ulrich Zwingli piti kuitenkin tärkeänä laulamista ja soittamista jumalanpalveluksen ulkopuolella.⁴⁵ Reformoidun kirkon piirissä perustettiin 1600-luvun alkupuolella porvarien vokaali- ja soitinyhtyeitä, jotka esittivät alunpitäen hengellistä musiikkia.⁴⁶ Reformoidun kirkon jäsenten näkemykset vaikuttivat kirkkokonserttien syntyyn myös muulla tavoin. Hollannissa, muutaman vuoden kuluttua Dordrechtin synodin v.1574 tekemästä päätöksestä, jossa urkujen käyttö reformoidussa jumalanpalveluksessa kiellettiin, päätettiin rikkoa maan kaikki urut. Tässä ei kuitenkaan onnistuttu, sillä ne olivat melkein poikkeuksetta kaupungin omistuksessa. Kaupunginisät palkkasivat urkurit soittamaan niitä tiettyinä viikonpäivinä,⁴⁷ toisinaan päivittäin. Tämän kaltaisia "urkukonsertteja" harrastettiin paikoin myös luterilaisilla alueilla.⁴⁸

Pohjois-Saksassa urkurit alkoivat järjestää konsertteja kirkoissaan. Kuuluisia olivat Franz Tunderin (1614-1667) Lyypekin Mariankirkossa aloittamat julkiset konsertit, "Abendmusik", jotka Dietrich Buxtehude kehitti lopulliseen muotoonsa.⁴⁹ 1700-luvun puolivälin jälkeen kirkkomusiikin painopiste siirtyi Saksassa kirkossa tai sen ulkopuolella pidettyihin hengellisen musiikin konsertteihin. Tämä johtui rationalismista, jonka seurauksena jumalanpalveluselämä heikkeni, sekä musiikin yleisestä kehityksestä.⁵⁰

Otavan isossa tietosanakirjassa mainitaan, että ensimmäinen julkinen konsertti Suomessa annettiin vuonna 1772. Ensimmäinen orkesterikonsertti oli vuonna 1773, ja vasta 1800-luvun jälkipuoliskolla konsertoivat ensimmäiset kotimaiset urkurit: Rudolf Lagi vuonna 1854, ja Richard Faltin vuodesta 1868 alkaen.⁵¹ Ensimmäiset varsinaiset urkukonsertit on kuitenkin saatettu antaa Suomessa 1700-luvun lopulla.

1.4. Tutkimusongelmat ja -menetelmä

Tutkielmassa pyritään vastaamaan kysymyksiin, poikkeako kirkkokonsertti yleisön mielestä muussa tilassa järjestetystä konsertista, ja ovatko kirkkokonsertissa käyvät jollain tavalla erilaisia muiden konserttien yleisöön verrattuna. Lisäksi valotetaan yleisön näkemyksiä konsertin järjestelyihin liittyvissä kysymyk-

---

⁴³ Emt. 619.

⁴⁴ Sariola 1986, 69.

⁴⁵ Emt. 68.

⁴⁶ Emt. 69.

⁴⁷ Vatanen 1976, 6.

⁴⁸ Tuppurainen 1995, 3.

⁴⁹ OIM 1 1978, 23.

⁵⁰ Sariola 1986, 69.

⁵¹ Tuppurainen 1994, 114.

sissä.

Tutkittava aineisto hankittiin jakamalla kyselylomakkeita (Liite 1). Lomakkeita jaettiin kolmessa, maalisi- ja huhtikuun aikana keväällä 1995 järjestetyssä konsertissa. Konsertit valittiin siten, että ne erosivat toisistaan esitettävien sävellysten syntyajan, esiintyjien, soittimien ja toteutuksen osalta. Tällä pyrittiin mahdollisimman laajan vastaajakenteen aikaansaamiseen.

Ensimmäinen konsertti, jossa kyselyä jaettiin, oli Hildegard von Bingenin (n.1098-n.1179) säveltämän, gregoriaanista laulua sisältävän mysteerinäytelmän, Ordo Virtutum, esitys Alavan kirkossa 17.3.1995. Konsertti oli Suvi Korhosen projektiluonteinen loppu työ (Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutusohjelma), ja sen toteutukseen osallistui opiskelijoita Sibelius-Akatemian Kuopion osastosta, Kuopion käsi- ja taideteollisuusakatemiasta, sekä Kuopion ja Helsingin konservatorioista. Mysteerinäytelmä toteutettiin nimensä mukaisesti eräänlaisena "näytelmänä". Laulajat esittivät erilaisia roolihenkilöitä ja olivat pukeutuneet roolien mukaisiin asuihin. He liikkuvatkin esiintyessään jonkin verran. Soittimina käytettiin fideliä, portatiivviä, positiivviä, basso-, sopraano- ja sopraninokkahuilua sekä luuttua. (Liite 2)

Seuraava konsertti oli huhtikuun 5. päivänä tuomiokirkossa Kuopion VI ekumeenisten kirkkomusiikkipäivien yhteydessä järjestetty Petr Ebenin sävellyskonsertti. Tämän Tsekin tasavallasta kotoisin olevan, maansa merkittävimpiin nykysäveltäjiin kuuluvan säveltäjän teoksista kuultiin esimerkiksi "Patmoksen maisemia" ja "Proprium festivum monasteriense". Konsertissa esitetyissä teoksissa yhdisteltiin gregoriaanista melodiikkaa ja modernia sävelkieltä. Esiintyjä olivat Barbara Reunamäki ja Kari Ronimus (lyömäsoittimet), Erkki Tuppurainen (urut), Sibelius-Akatemian Kuopion osaston kamarikuoro johtajanaan Jorma Hannikainen sekä ranskalainen vaskikvintetti Da Chiesa. (Liite 3)

Viimeinen konsertti oli tuomiokirkossa, jossa Kuopion tuomiokirkon kamarikuoro ja Siilinjärven kamariorkesteri esittivät Eero Väätäisen johdolla barokkimusiikkiin lukeutuvan Johann Sebastian Bachin (1685-1750) Johannespassion. 11.4.1995 järjestetyssä konsertissa solistikunnan muodostivat laulajat Heikki Rainio, Laura Nykänen, Johanna Rusanen, Pertti Rusanen ja Olavi Hautsalo. (Liite 4)

Suuri osa kyselylomakkeen loppupuolen kysymyksistä on laadittu Martti Helan esitelmän "Kirkkokonserteista" pohjalta (Hela 1921). Esitelmässään Hela tuo esiin näkemyksensä, jonka mukaan kirkkokonsertti on "jumalanpalveluksen ja tavallisen konserttitilaisuuden puolivälissä oleva muoto"⁵² Siksi lomakkeessa tiedustellaankin, pitäisikö kirkossa esittää vain selkeästi hengellistä musiikkia, ja tulisiko laulun sanojen olla hengelliset. Kysymykset kirkkoon sopivasta soittimesta, ohjelmalehtisen sisällöstä ja siitä, miten pääsymaksu tulisi kerätä sekä tiedustelu, missä tapauksessa esiintyjä on sopimaton esiintymään kirkossa, ovat kaikki muotoutuneet Martti Helan ajatusten pohjalta. Helan ajatuksia myötäilee myös kohta, jossa kartoitetaan vastaajien mielipiteitä siitä, sopiiko kirkkokonsertin sisällöksi jotain muutakin kuin itse musiikki.

⁵² Hela 1921, 6.

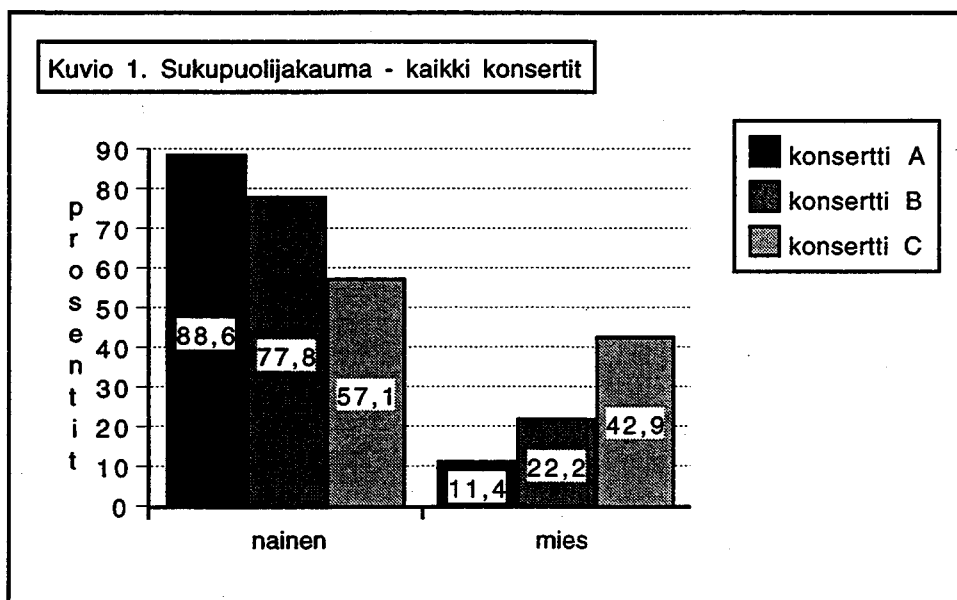
Kyselylomakkeen seitsemässä sivussa oli kaikkiaan 24 kohtaa, joista 10 edellytti valmiista vaihtoehdoista mieleisimmän rastittamista, 7 omin sanoin kertomista ja 7 sekä rastittamista että omien sanojen käyttöä. Kysely jaettiin kirkon ovella kuulijoiden astuessa sisään. Mukaan oli liitetty palautuskuori sekä selite kyselyn tarkoituksesta ja siihen vastaamisesta (Liite 1). Jos kuulijoita tuli isompi ryhmä kerralla, kaikille ei ehditty antaa lomaketta. Pariskunnista vain toiselle osapuolelle annettiin lomake. Periaatteessa jako tapahtui sisääntulojärjestyksessä 50 ensimmäiselle konserttiin saapujalle ikään, sukupuoleen tai muihin seikkoihin katsomatta.

Kyselyitä jaettiin yhteensä 150 kappaletta, joista palautettiin 75,3% (113/150). Eniten vastauksia, 84% (42/50) jaetuista lomakkeista, palautui Petr Ebenin sävellyskonsertista. J.S. Bachin Johannespassiota kuuntelemaan tulleesta yleisöstä kyselyyn vastasi 72% (36/50), ja Hildegard von Bingenin Ordo Virtutumia kuuntelemaan tulleista 70% (35/50). Tästä eteenpäin käytetään edellä mainituista konserteista nimityksiä konsertti A,B ja C. Nimitykset noudattavat sävellysten syntyäiköiden mukaista järjestystä: konsertti A:ksi kutsutaan Hildegard von Bingenin säveltämän Ordo Virtutumien esitystä, konsertti B:ksi J.S. Bachin Johannespassion esitystä ja konsertti C:ksi Petr Ebenin sävellyksistä koostuvaa konserttia.

2. YLEISÖ

2.1. Sukupuoli

Kyselyyn osallistuneista oli naisia 73,5% (83/113), ja miehiä 26,5%, mistä johtuen naisten mielipiteet ovat enemmistönä tutkielmassa. Pienestä otannasta huolimatta tulosten voidaan katsoa tukevan Timo Cantellin tutkimustulosta konserttiyleisön naisvaltaisuudesta.⁵³ Verrattaessa Cantellin mainitsemaan vapaa-aikatilastoon (Tietoaika 1993), jonka mukaan 60% kulttuuritilaisuuksien yleisöstä koostuu naisista, huomataan, että käsillä olevassa tutkielmassa miesten ja naisten prosentuaalinen ero on tätäkin suurempi. Kirkkokonserttien yleisöä voisikin verrata oopperassa kävijöihin, joista naisia on 70%.⁵⁴

N=113

Erityisesti sukupuolten välinen lukumääräinen ero korostuu konsertti A:n yleisön vastauksissa. Niistä naisten näkemyksistä kertoo 88,6% ja miesten 11,4% palautettuja kyselylomakkeita. Kaikkein lähimmäksi määrällistä tasavertaisuutta päästään taas konsertti C:n yhteydessä, sillä naiset olivat täyttäneet 57,1% ja miehet 42,9% palautetuista kyselylomakkeista. Konsertti B:n yhteydessä jaetuista lomakkeista naisten palauttamia oli 77,8%, miesten taas 22,2%. Koska otanta on pieni, ja tulokseen vaikuttaa myös yleisön sisääntulojärjestys sekä se, kumpi osapuolista on täyttänyt pariskunnille jaetun lomakkeen, ei lopputuloksesta syntyviä päätelmiä voida pitää kovin luotettavina.

⁵³ Cantell 1993, 15.

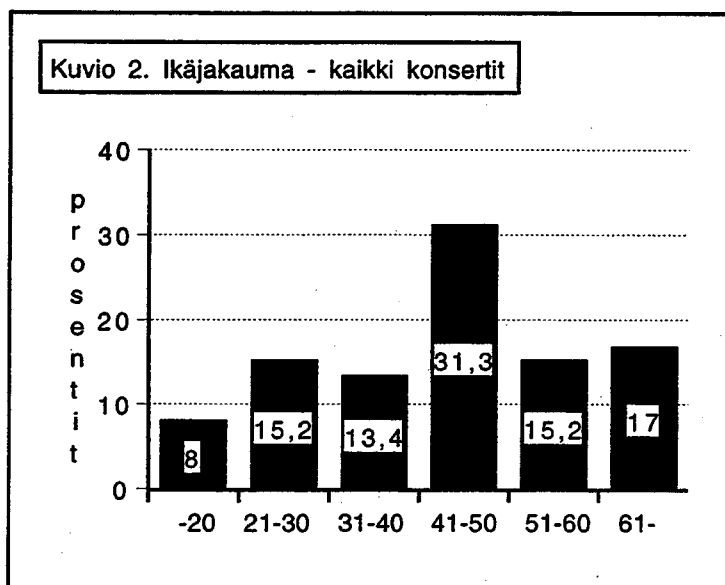
⁵⁴ Emt. 15.

2.2. Ikä

Yleisön ikärakenteen selvittämiseksi vastaajia pyydettiin kirjoittamaan ikänsä tarkoitukseen varatulle viivalle. Siten asiasta saatiin tarkka kuva, ja vastaajat kyettiin jaottelemaan tarkoituksenmukaisiin ikäryhmiin, joiksi koettiin 10 vuotta käsittävä ajanjakso. Poikkeuksen muodostivat alle 21-vuotiaat sekä yli 60-vuotiaat, ryhmien ääripäät.

Kaikissa kolmessa konsertissa olivat kaikki ryhmät edustettuina, mutta selkeimmin joukosta erottuivat 41-50 -vuotiaat, joiden lukumäärä, yhteensä 35/112, on 31,3% kaikista ikänsä ilmoittaneista. He muodostivatkin suurimman kuulijajoukon jokaisessa konsertissa: konsertti C:ssä heitä oli 33,3%, A:ssa 31,4% ja B:ssä 28,6% kunkin konsertin kuulijoista. Cantell toteaa tutkimuksessaan taideyleisön kantajoukon muodostuvan keski-ikäisistä kulttuurin kuluttajista,⁵⁵ eikä tämä kysely siis tuota poikkeuksellista tulosta siinä suhteessa.

N=112

Myös alle 21-vuotiaat erottuvat muista, mutta päivävästaisesta syystä eli pienimpänä ryhmänä, sillä heitä on kyselyyn vastanneiden joukossa yhteensä 8%. Yli 60-vuotiaita on 17%, 21-30 -vuotiaita ja 51-60 -vuotiaita taas 15,2%. 31-40 -vuotiaita on hieman vähemmän eli 13,4%. Eniten tietoa saadaan siis 41-50 -vuotiaiden mielipiteistä. Koska 21-30 ja 31-40 -vuotiaiden vastauksia kertyi suurinpiirtein saman verran kuin 51-60 ja yli 60-vuotiaidenkin, näiden ikäryhmien näkemykset tulevat keskenään samassa määrin esille. Alle 21-vuotiaiden mielipiteistä saadaan vähiten tietoa.

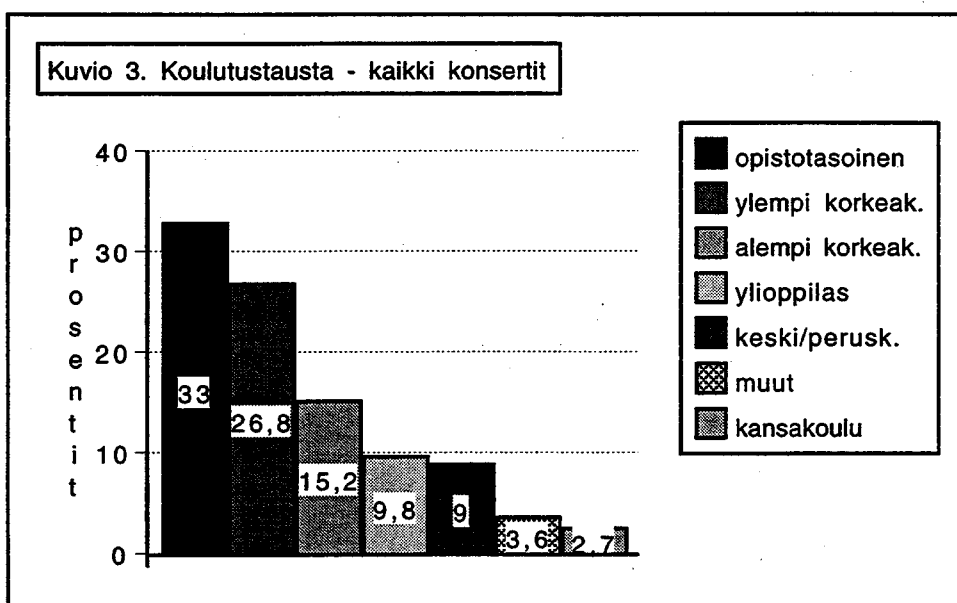
⁵⁵Emt. 16.

Konsertti A on saanut 21-30 -vuotiaista vastaajista yleisökseen 58,8%. Osa määrästä selittyy sillä, että kyseessä oli Sibelius-Akatemian, Kuopion ja Helsingin konservatorioiden sekä Kuopion käsi- ja taideteollisuusakatemian opiskelijoiden yhteistyönä syntynyt esitys. Suosioon on saattanut vaikuttaa myös se, että gregoriaaninen laulu ja säveltäjistä nimenomaan Hildegard von Bingen olivat juuri näihin aikoihin suosittuja ja esillä tiedotusvälineissä.

Konsertti C:hen tuli 51-60 -vuotiaista 52,9%. Voidaan siis sanoa sen kiinnostaneen tämän ikäisiä kaikkein eniten. Tällainen vertailu tuottaa kuitenkin vain suuntaa-antavia tuloksia, sillä otos on pieni, ja pienuus korostuu varsinkin silloin, kun vastaajia ei tarkastella yhtenä kokonaisuutena vaan pirstotaan kolmen konsertin kesken.

2.3. Koulutus

Yleisön koulutustaustan selvittämiseksi vastaajia pyydettiin valitsemaan annetuista vaihtoehdoista se, joka kertoo heidän koulutuksensa määrän. Vastaajille annettiin myös mahdollisuus omin sanoin kertoa koulutuksestaan siltä varalta, ettei valmiista vaihtoehdoista löydy heidän tarpeisiinsa sopivaa kuvausta. Vaihtoehtoja oli kuusi: kansakoulu, keski- tai peruskoulu, ylioppilastutkinto, opistotasoinen tutkinto ja alempi sekä ylempi korkeakoulututkinto.

N=112

Yleisimmin rastitetut vaihtoehdot olivat opistotasoinen tutkinto ja ylempi korkeakoulututkinto. Ensin mainittuja on vastaajien joukossa 33% (37/112) ja jälkimmäisiä 26,8%. Kolmanneksi suurimman ryhmän muodostavat alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet. Heidän määränsä kyselyssä on 15,2%, joten heitä on lähes puolet vähemmän kuin ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita. Cantell mainitsee tutkimuksessaan, että klassisen musiikin yleisöstä alimmillaan-

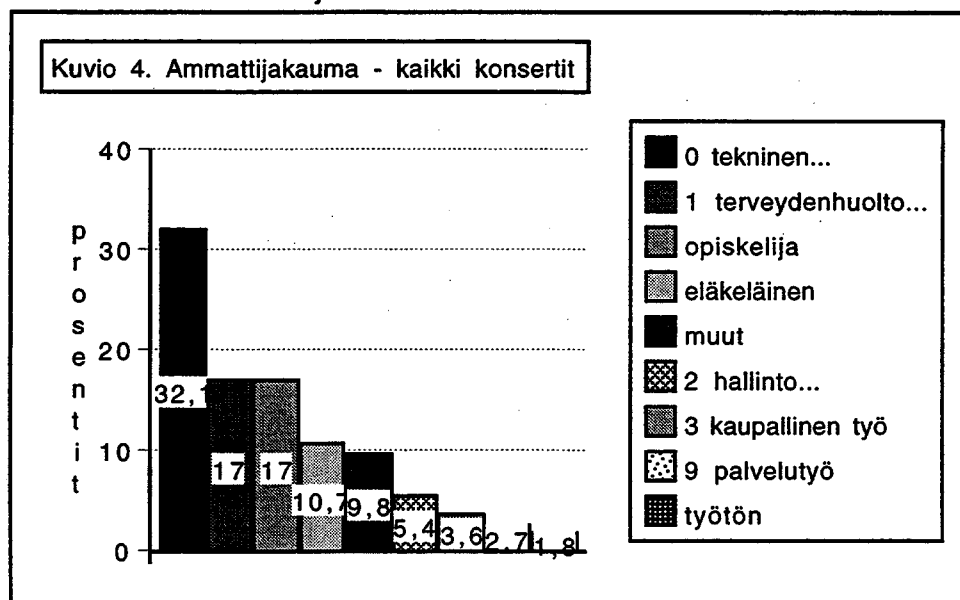
kin lähes joka kolmas on suorittanut akateemisen loppututkinnon.⁵⁶ Kyselyn tulos tukee Cantellin väitettä, sillä tässä vastaajaryhmässä heitä on 42%. Cantellin mukaan myös Savonlinnan oopperayleisöstä yli 40 prosentilla on korkeakoulututkinto.⁵⁷

Keski- tai peruskoulun suorittaneita sekä ylioppilaita edustaa melkein sama määrä ihmisiä: ylioppilaita on 9,8% ja keski- tai peruskoulun suorittaneita 8,9% kyselyn palauttaneiden joukossa. Kansakoulun käyneitä on 2,7%, ryhmään "muut" luokiteltiin 3,6% vastaajista.

Kaikesta edellä mainitusta käy ilmi, että koulutustaustojen välinen lukumääräinen vaihtelu on suuri. Siksi opistotasaisen koulutuksen ja ylemmän korkeakoulututkinnon omaavien näkemykset tulevat parhaiten esille kyselyssä.

2.4. Ammatti

Yleisön ammatillista taustaa tiedusteltiin siten, että heille ei annettu valmiita vaihtoehtoja, vaan heidän tuli kirjoittaa ammattinsa tarkoitukseen varatulle viivalle. Tällä tavoin pyrittiin mahdollisimman tarkan tiedon saamiseen. Vastauksien ryhmittelyssä käytettiin tilastokeskuksen ammattiluokitusta, koska siinä on pyritty luomaan kaikki ammatit kattava luokitus, jossa on tarkoin määrätty, mihin niistä mikin ammatti kuuluu. Luokitusta on täydennetty ottamalla mukaan työelämän ulkopuolella olevat vastaajat eli opiskelijat, eläkeläiset ja työttömät. Ryhmään muut on sijoitettu ne henkilöt, jotka ovat vastanneet kysymykseen niin epämääräisesti, ettei heitä ole voitu sijoittaa mihinkään luokkaan.

0= tekninen, tieteellinen, lainopillinen, humanistinen ja taiteellinen työ, 1=terveydenhuolto, sosiaalialan työ, 2=hallinto- ja toimistotyö, 3=kaupallinen työ, 9= palvelutyö

N=112

⁵⁶ Emt. 17.

⁵⁷ Emt. 17.

Lähes kolmannes koko vastaajajoukosta, kaikkiaan 32,1% (36/112), kuuluu luokitukseen, johon sisältyy tekninen, tieteellinen, lainopillinen, humanistinen ja taiteellinen työ. Toiseksi suurimman ryhmän muodostavat opiskelijat yhdessä terveydenhuollon ja sosiaalialan työntekijöiden kanssa, sillä kumpaakin edustaa 17% vastanneista. Eläkeläiset muodostavat kolmanneksi suurimman ryhmän: heitä oli 10,7% kyselyn palauttaneiden joukossa. Hallinto- ja toimistotyötä tekeviä oli 5,4% ja palvelutyötä tekeviä puolet vähemmän eli 2,7%. Ryhmään "muut" luokiteltiin 9,8% vastanneista.

Kirkkokonserttiyleisön ammattijakauma muistuttaa Timo Cantellin tutkimukseen saamaa tulosta. Cantell, tutkiessaan Kaustisen, Kuhmon ja Viitasaaren musiikkijuhlien yleisöä, totesi muun muassa, että "maanviljelijät, yrittäjät, työntekijät ja työelämän ulkopuolella olevat eivät juurikaan tule esiin",⁵⁸ heidän määränsä on vähäinen. Jos otetaan pois määritelmä "työntekijät" sen epämääräisyyden vuoksi, niin lauseen voi katsoa kuvailevan käsillä olevassa tutkielmassa kartoitettua kirkkokonserttien yleisön ammattijakaumaa. Kaupallisen työn tekijöitä löytyy vastaajien joukosta 3,6%, työttömiä oli vain 1,8%. Kolme luokitusta jäi kyselyssä ilman ainuttakaan vastaajaa. Näiden sisältämät työt ovat maa- ja metsätaloustyö sekä kalastus, kuljetus- ja liikennetyö, teollinen työ, koneenhoito, kaivos- ja louhintatyö sekä rakennustyö. Cantell kiinnitti huomiota myös siihen, että suuri osa yleisöstä koostui opiskelijoista, ja kuten edellä jo tuli ilmi, tässäkin tutkielmassa kartoitetuissa konserteissa opiskelijat ovat hyvin edustettuina.

Tarkasteltaessa ammatteja ryhmittäin voidaan jälleen kerran siteerata Cantellin tutkimusta: "Laajemman tarkastelun ohella on nostettava esiin yksi ammattiryhmä, joka kaikkein selkeimmin erottuu joukosta. Erilaisissa opetustehtävissä toimivat henkilöt muodostavat keskeisen kantajoukon klassisen musiikin taideyleisöstä."⁵⁹ Myös monet tähän kyselyyn vastanneista työskentelevät opetusalla: he muodostavat lähes viidenneksen eli 18,9% vastaajajoukosta. Muita erottuvia ammatteja löytyi terveydenhuollon puolelta, sillä sairaanhoitajia oli 4,5% ja lääkäreitä 3,6% kyselylomakkeen palauttaneiden joukossa. Kirkkomuusikoita oli kaikkiaan 5,4%, ja melkein kaikki heistä kävivät konsertissa C, joka järjestettiin Kuopion VI ekumeenisten kirkkomusiikkipäivien yhteydessä. Kyseinen teemaviikko vaikutti kirkkomuusikoiden lukumäärään konsertissa. Kaiken kaikkiaan ammattimuusikoita oli Kuopion musiikkioppilaitosten ja ammattimuusikoiden määrän huomioiden mielestäni yllättävän vähän kyselyyn vastanneiden joukossa.

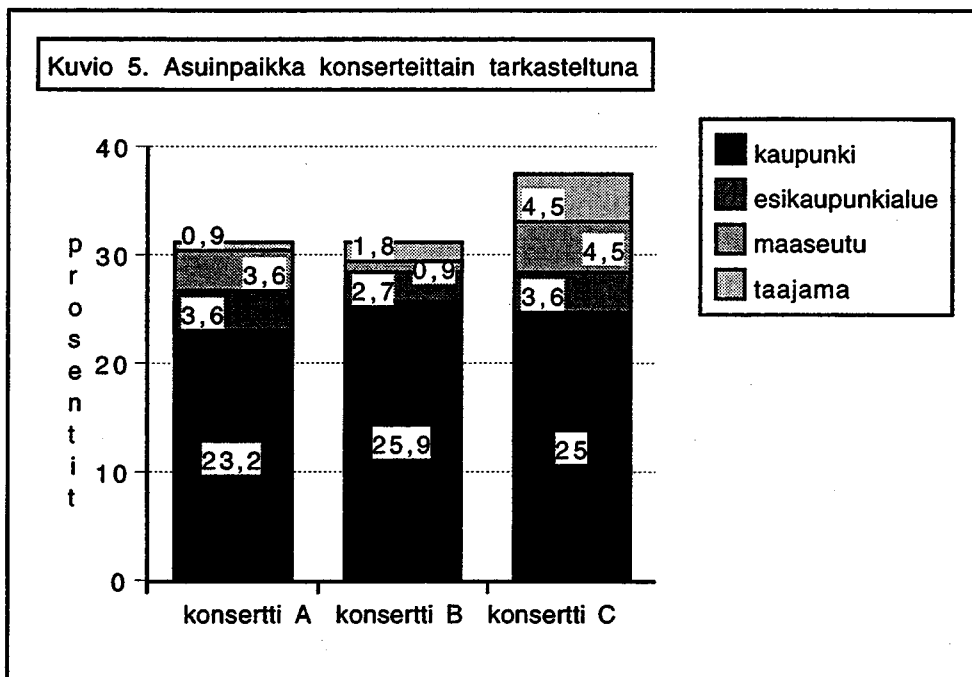
2.5. Asuinpaikka

Kyselyssä tiedusteltiin myös vastaajien elinympäristöä. Valmiita, rastitusta edellyttäviä vaihtoehtoja oli neljä: maaseutu, taajama, esikaupunkialue ja kaupunki.

---

⁵⁸ Emt. 19.

⁵⁹ Emt. 20.

N=112

Yliivoimaisesti suurin määrä kyselyn palauttaneita, 74,1% (83/112), laittoi rastin kohtaan, joka ilmaisi asuinpaikaksi kaupungin. Pienimmillään heidän määränsä yksittäisessä konsertissa on 66,7% ja suurimmillaan 82,9% kyseisen konsertin yleisöstä, joten he ovat tasaisesti jakaantuneet kolmen konsertin kesken. Myös esikaupunkialueella asuvat, joita kyselyyn vastasi 9,8% verran, ovat jakaantuneet tasaisesti konserttien kesken. Heidän määränsä yhdistettynä kaupunkialueella asuvien määrään osoittaa, että peräti 83,9% vastaajista asuu kaupungissa tai sen lähiympäristössä. Maaseudulta lähti konserttia kuuntelemaan 8,9% kyselyn palauttaneista, ja näistä puolet kävi konsertissa C. Taajamassa asuvia vastaajia oli kaikkiaan 7,1% 112:sta.

Kuopion läänistä oli kotoisin 92,7% asuinlääniensä maininneista. Muista lääneistä kotoisin olevia oli 7,3%. Heistä tasan puolet kävi konserttia A, ja toinen puoli konserttia C kuuntelemassa. Edustettuna oli kaiken kaikkiaan kuusi eri läänää, joista Pohjois-Karjalan läänistä oli kotoisin kolme vastaajaa.

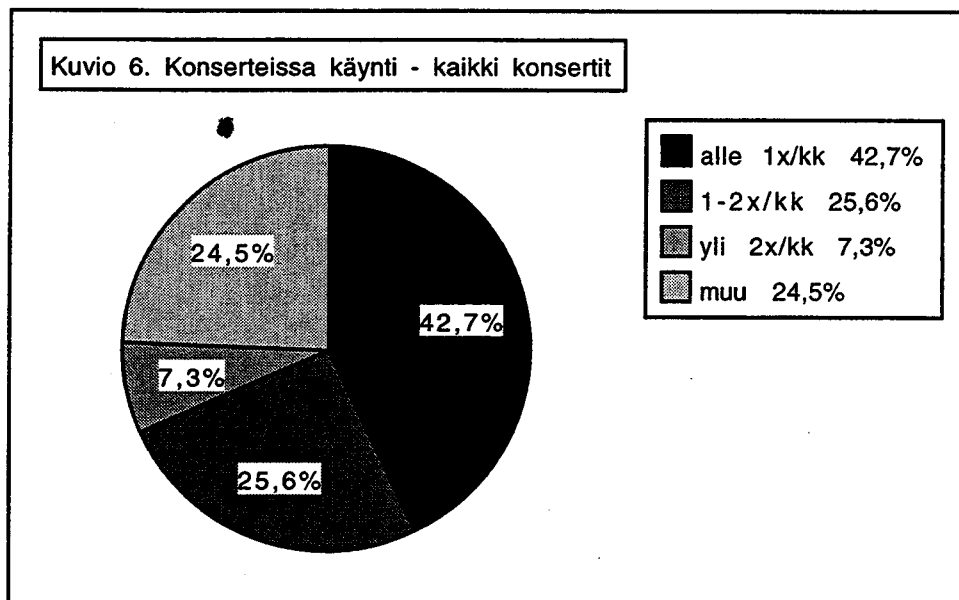
Suurin osa vastaajista on siis Kuopion läänissä asuvia kaupunkilaisia. Erityisesti väite koskee konserttia B kuuntelemaan tulleita, sillä 82,9% heistä ilmoitti asuinpaikakseen kaupungin. Lisäksi kaikki heistä, yhtä vastaamatta jättänyttä lukuunottamatta, vastasivat kyselyyn olevansa Kuopion läänistä.

2.6. Omat musiikkiharrastukset

2.6.1. Konserteissa käynti

Konserteissa käyntien määrää kysyttiin, koska haluttiin arvoida vastaajien asian-
tuntemusta kyselyn täyttämisenä. Saatua tietoa oli myös itsessään mielenkiintoista ja valotti osaltaan kirkkokonserttiyleisöstä muodostunutta kuvaa. Vastaajilta tie-

dusteltiin, kuinka usein he käyvät konsertissa, mikä edellytti omin sanoin kertomista. Seurauksena oli valtaisa määrä erilaisia tarkkoja ja vähemmän tarkkoja määritelmiä, osa kuukausina, osa taas vuosina ilmaistuja, joiden perusteella laadittiin kuukausittaisia käyntikertoja sisältävä luokitus.

N=110

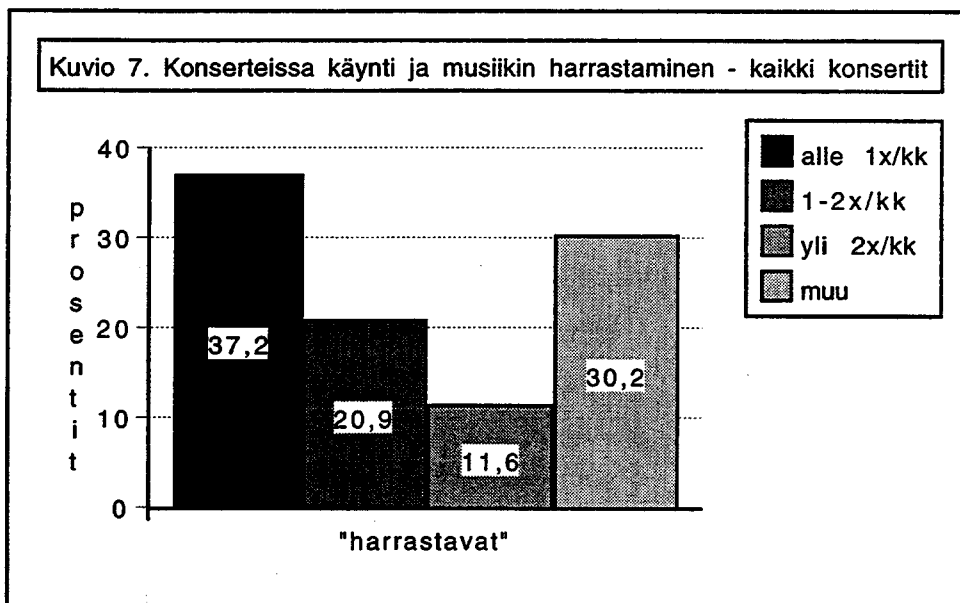
Kysyttäessä suuri osa vastanneista, 42,7% (47/110), ilmoitti käyvänsä konserteissa harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Joka neljäs vastaaja käy konsertissa 1-2 kertaa kuukaudessa, ja 7,3% käyntikertansa maininneista lähtee konserttiin useammin kuin kahdesti kuukaudessa. Saatujen vastausten pohjalta tehtyjä päätelmiä tosin saattaa vääristää se, että lähes neljännes, 24,5% lomakkeen palauttaneista, määritteli konserteissa käymisensä epämääräisesti. Kyseiset 27 ryhmään "muut" luokiteltua vastaajaa saattoivat esimerkiksi kirjoittaa käyvänsä niissä "siltoin kun on tilaisuus" tai "niin usein kuin ehtivät ja jaksavat."

Suurimman suosion saavat käyntikerrat viidestätoista kerrasta vuodessa alaspäin: kaikkiaan 58,2% 110 vastaajasta ilmoitti konserteissa käymisen määränsä liikkuvan näissä rajoissa. Konsertin C yleisö on muihin yleisöihin verrattuna ahkerimmin konserteissa käyvä, ja suureksi osaksi tämän yleisön ansiota on, että yli 2 kertaa kuukaudessa käyvien määrä on niinkin suuri kuin se on. Timo Cantell toteaa tutkimuksessaan, että "yksi klassisen musiikin yleisöjä luonnehtiva tekijä on läheinen omakohtainen kosketus alaan, joka näkyy suurena soittoharrastuksen, konserteissa käynnin ja musiikin kuuntelun määränä sekä alan asiantuntemuksena"⁶⁰ Sitä, missä vaiheessa kyse on "suuresta määrästä", Cantell ei mainitse, mutta ilmeistä on, että käsillä oleva tutkielma ei ainakaan konserteissa käymisen määrässä tue tätä näkemystä.

Jonkilainen yhteys musiikin aktiivisen harrastamisen eli omakohtaisen musiikin tuottamisen ja konserteissa käymisen aktiivisuuden välillä näyttää olevan. Musiikkia "harrastavien" joukosta löytyy suuri osa niistä vastaajista, jotka käyvät

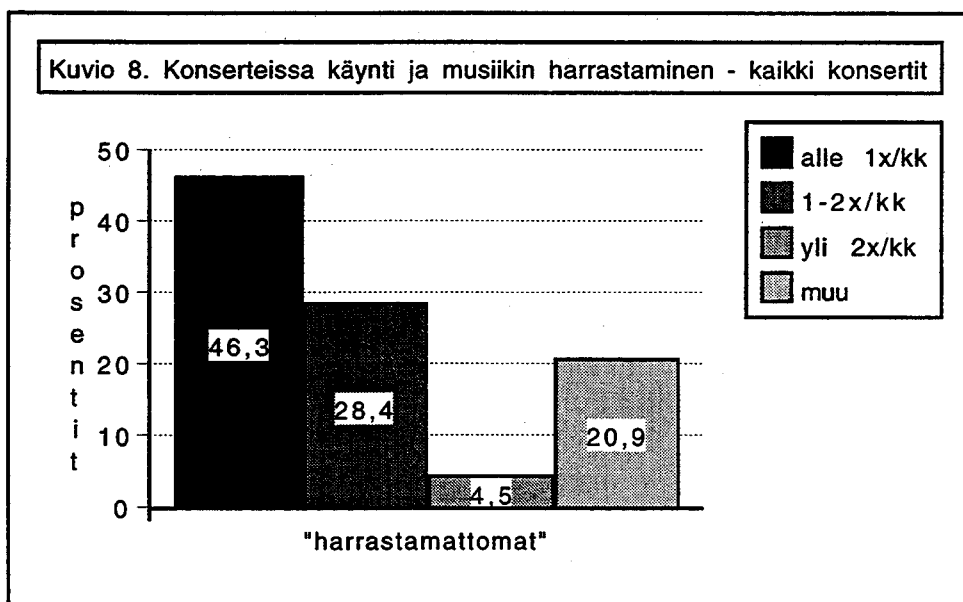
⁶⁰ Emt. 43.

konsertissa yli kaksi kertaa kuukaudessa.

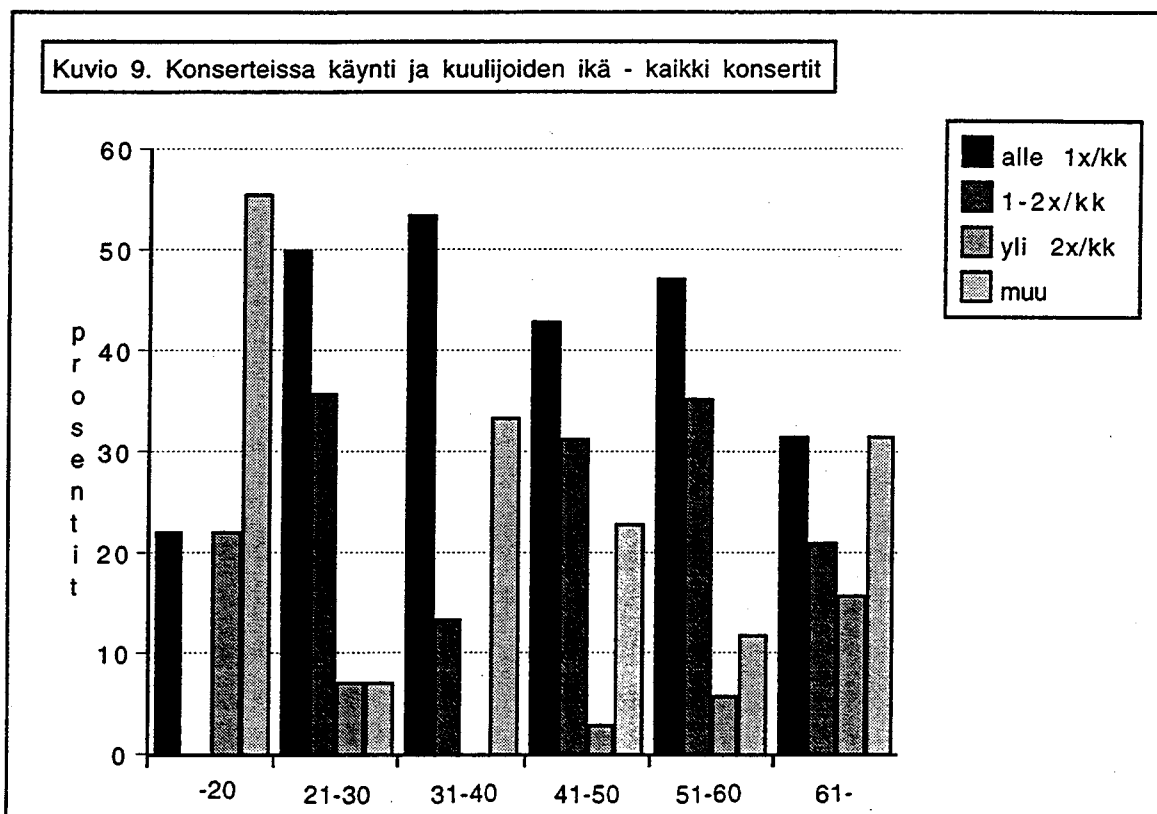
N=43

Selkeästä yhteydestä ei kuitenkaan voi puhua, sillä musiikkia "harrastavista" 37,2% ja "harrastamattomista" 46,3% käy konsertissa harvemmin kuin kerran kuukaudessa, ja mitä useammasta käyntikerrasta on kyse, sitä vähäisempi on kummassakin ryhmässä niiden ihmisten määrä, jotka ryhmään lukeutuvat. Niinpä musiikkia "harrastavista" 20,9% ja "harrastamattomista" 28,4% käy konsertissa 1-2 kertaa kuukaudessa. Edellisistä 11,6% käy yli kaksi kertaa kuukaudessa konsertissa, jälkimmäisten kohdalla vastaava prosenttiluku on 4,5.

N=67

Yli kaksi kertaa kuukaudessa näyttää olevan sellainen raja, että sitä runsaampi konsertteihin meno ei innosta 21-60 -vuotiaita.

-20v. N=9, 21-30v. N=14, 31-40v. N=15, 41-50v. N=35, 51-60v. N=17, 61- v. N=19

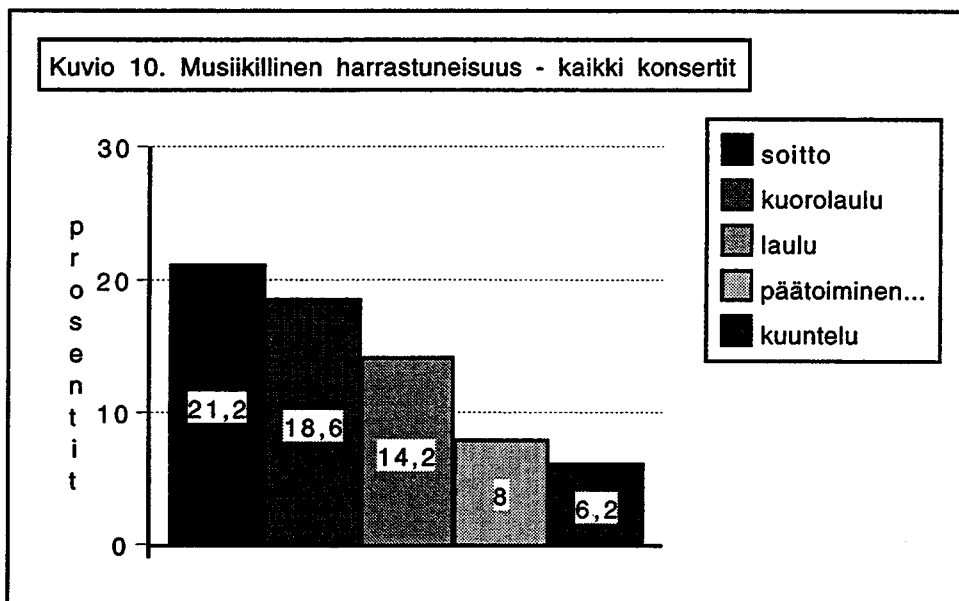
Prosentit löytyvät myös taulukosta A liitteestä 5.

Alle 21-vuotiaat jakaantuvat kahteen leiriin: niihin, jotka käyvät harvemmin kuin kerran kuukaudessa ja niihin, jotka käyvät yli kaksi kertaa kuukaudessa. Yli 60-vuotiaita on "paljon" yli kaksi kertaa kuukaudessa konserttiin menevien ryhmässä: he muodostavat siitä puolet.

2.6.2. Muu musiikillinen harrastuneisuus

Musiikillista harrastuneisuutta tiedusteltiin, jotta nähtäisiin, millä tavalla harrastuneisuus vaikuttaa musiikkia koskevien kysymysten vastauksiin. Kysymyksellä on arvoa myös kirkkokonsertiyleisön ominaisuuksien kartoittamisen kannalta. Vastauksia pyydettiin merkitsemään rasti sen vaihtoehdon kohdalle, jota harrastavat. Vaihtoehtoja oli neljä: kuorossa laulaminen, laulaminen, instrumentin soittaminen ja kohta, joka selitti vastaajan olevan päätoiminen musiikin opiskelija tai musiikin ammattilainen. Lisäksi annettiin mahdollisuus muunlaisen harrastuneisuuden ilmaisemiseen kohdassa "muu".

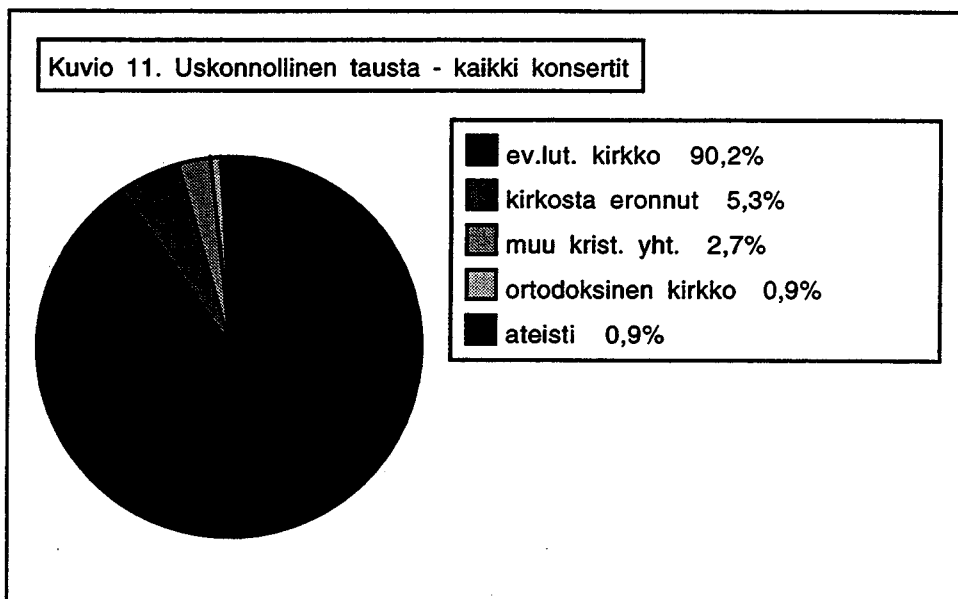
N=113

Viidennes kaikista vastaajista ilmoitti soittavansa jotain instrumenttia ja hieman harvempi, myös lähes viidennes, ilmoitti laulavansa kuorossa. Laulua harrastaa kyselyn mukaan 14,2% lomakkeen palauttaneista, tosin näyttää siltä, että toisille laulun harrastaminen tarkoitti eri asiaa kuin toisille. Musiikin kuuntelun harrastukseen ilmoitti 6,2% vastaajista.

Musiikkia päätoimisesti opiskelevia ja musiikin ammattilaisia vastasi kyselyyn kaikkiaan 9 (8%). Suurin osa eli 66,7% heistä kävi konsertissa C. Musiikkia aktiivisesti harrastavia ja tulevia tai jo olevia ammattilaisia vastasi kyselyyn 44, mikä on 38,9% kaikista vastaajista.

2.7. Uskonnollinen tausta

Uskonnollisen taustan tiedustelu on tarkoituksenmukaista kirkkokonserttiyleisöä koskevien tietojen saamiseksi näiltäkin osin, mutta kyseinen kohta on tärkeä siinäkin syystä, että voidaan olettaa uskonnollisen vakaumuksen vaikuttavan joidenkin lomakkeen sisältämien kysymysten vastauksiin. Vastaajia pyydettiin raskittamaan taustaansa vastaava kohta viidestä eri vaihtoehdosta, jotka olivat: evankelis-luterilaisen kirkon jäsen, ortodoksi, muun kristillisen yhteisön jäsen, kirkosta eronnut ja ateisti. Lisäksi annettiin mahdollisuus muunlaisen taustan ilmaisemiseen.

N=113

Suurin osa vastanneista, 90,2%, kuuluu evankelis-luterilaiseen kirkkoon, mikä on ymmärrettävää, sillä myös suurin osa suomalaisista, yli 4,3 miljoonaa ihmistä, kuuluu kyseiseen kirkkoon.⁶¹ Toiseksi suurimman ryhmän muodostavat kirkosta eronneet, heitä oli kyselyn palauttaneiden joukossa 5,3%. Muiden kristillisten yhteisöjen jäseniä oli 2,7%, ja ortodokseja sekä ateisteja kumpaakin vain yksi vastaajien joukossa. Evankelis-luterilaisen kirkon jäsenien lukumääräisestä ylivoimaisuudesta kertoo se, että heitä oli vastanneiden joukossa yli kolmekymmentä jokaisessa konsertissa, suurimmillaan heidän määränsä yhdessä konsertissa oli 91,7%.

⁶¹ Kirkon kalenteri 1995, 39.

3. KIINNOSTUKSEN KOHTEISTA JA KONSERTIN SISÄL- LÖSTÄ

3.1. Syitä kiinnostavuuteen

Jotta voi ottaa huomioon yleisön tarpeita, täytyy olla tietoinen niistä konsertin laadinnan yhteydessä. Siksi vastaajia pyydettiin omin sanoin kertomaan, miksi he tulivat konserttiin ja mitkä tekijät herättävät heissä kiinnostuksen tulla konserttiin.

Melkein kaikki eli 111/113 (98,2%) henkilöä antoivat jonkinlaisen vastauksen ensimmäiseen kohtaan. Hieman vähemmän vastauksia, 107 (94,7%), kertyi seuraavaan kohtaan, jossa tiedusteltiin, mitkä tekijät herättävät kiinnostuksen tulla konserttiin. Koska jotkut vastasivat samalla tavoin molempiin kysymyksiin, voidaan epäillä, että kaikki eivät ymmärtäneet niiden vivahde-eroa. Ensimmäistä kysymystä olisikin pitänyt tarkentaa tiedustelemalla, miksi tulit tämänpäiväiseen konserttiin. Siten se olisi eronnut paremmin jälkimmäisestä kysymyksestä, jossa tiedusteltiin kiinnostuksen syitä yleisemmin.

Vastaajat mainitsivat yhden tai useamman seikan vastauksissaan. Kummassakin kohdassa musiikkiin liittyviä syitä mainittiin noin puolet enemmän kuin "ulkomusiikillisia".

3.1.1. Konsertit, joissa kyselylomakkeet jaettiin

Tärkeimmäksi motiiviksi yksittäiseen konserttiin tulemiselle osoittautui itseoikeutetusti musiikki. Yllättävää sen sijaan on, että vaikka musiikki mainittiinkin huomattavasti muita motiiveja useammin, se sisältyi vain 56,8%:iin (63/111) vastauksista. Ehkäpä musiikkia pidettiin niin itsestään selvänä asiana, ettei sen kirjoittamista vastaukseen koettu tarpeellisenä.

Taulukko 1. Syitä kyselyn jakopäivänä konserttiin saapumiseen, ja niiden prosentuaalisia osuuksia kaikista vastauksista. Yksittäisten lomakkeiden sisältämät useammat vaihtoehdot aiheuttavat sen, ettei prosentuaalisten osuuksien yhteissumma ole 100. N=111.

---

musiikki	56,8
mielenkiinto	17,1
uskonto	15,3
esiintyjä/t	11,7
säveltäjä/t	11,7
erikoisuus	11,7
elämyksellisyys	11,7
mainonta	9,0
sosiaalisuus	7,2
näyttämölliset ainekset	6,3

Seuraavaksi useimmin lomakkeissa esiintyi epämääräinen syy, mielenkiinto. 17,1% vastasi kysymykseen tällä tavoin erittelemättä sen tarkemmin, mikä heitä kyseisessä konsertissa kiinnostaa. Sellaiset vastaajat, jotka eivät harrasta musiikkia niin aktiivisesti, että laulaisivat tai soittaisivat itse, ilmaisivat kantansa mielenkiinnosta-sanaa käyttäen useammin kuin "aktiiviset" harrastajat.

Kolmanneksi tärkeimmälle sijalle 15,3% vastaajajoukon ansiosta nousivat uskonnolliset syyt. Tämä johtui kirkkovuoden ajankohdasta: siitä, että pääsiäinen oli lähellä. Lähes kaikki kirkkovuoden ajankohdan konserttiin tulonsa motiiviksi maininneet, kaikkiaan 13 ihmistä 14:stä, olivat Johannespassion esityksen konserttiyleisöä. Toinen uskonnollinen syy oli musiikin sanoma, jonka mainitsi kaksi Johannespassion esityksessä ollutta vastaajaa.

Seuraavaksi eniten mainintoja saivat osakseen esiintyjä, säveltäjä, erikoisuus ja elämyksellisyys, sillä jokainen niistä esiintyi 11,7%:ssa kyselylomakkeista. Eniten esiintyjiin ja säveltäjiin pani painoa yleisö, joka oli tullut kuuntelemaan Petr Ebenin sävellytuotantoa esittelevää konserttia. J.S. Bachin passiota kuuntelemaan tulleista taas kukaan ei maininnut säveltäjää saapumisensa motiiviksi. Musiikkia aktiivisesti harrastavat ja alle 21-vuotiaat vastaajat korostivat esiintyjän tärkeyttä. Edellä mainittua poikkeusta lukuun ottamatta sekä esittäjät että säveltäjät saivat kiinnostusta osakseen vasta yli 40-vuotiaiden taholta.

Erikoisuutta korostaneiden joukkoon lasketaan ne 5,4%, jotka mainitsivat erikoisuus-sanana vastauksessaan sekä ne 6,3%, jotka ilmoittivat motiivikseen kirkkomusiikkipäivät: jälkimmäiset sillä oikeutuksella, että kyseisiä päiviä ei järjestetä kovin usein. Kirkkomusiikkipäivien merkitystä korostivat aktiiviset musiikin harrastajat, yli 30-vuotiaat, ja korkeakoulututkinnon suorittaneet.

Seuraava sija konserttiin saapumisen motiiveista on mainonnan hallussa yhteensä 9%:n mainintamäärällä. Mainonnaksi luetaan sekä kaikenlainen virallinen mainonta että niin sanottu "puskaradio", ystävien ja tuttavien kautta saatu tieto ja suosittelu. Edellinen innosti 6,3%:ta ja jälkimmäinen 2,7%:ta kuulijoista. Tehokkaimmin edellä mainitut syyt vaikuttivat konserttiin A saapuneisiin ihmisiin: kaikki, jotka ilmoittivat motiiviksi suosittelun ja yli puolet muun mainostuksen innostamista ihmisistä saapuivat juuri tähän konserttiin. Osittain tämä selittyy sillä, että konsertin järjestäjästä oli Savon Sanomissa lehtiartikkeli, jossa kerrottiin etukäteen erityisesti Ordo Virtutum esityksestä.

Sosiaaliset syyt ilmoitti motiivikseen 7,2% vastaajista. Syihin lasketaan sukulaisten tai ystävän seurassa (3,6% maininnoista) tai kutsun vuoksi konserttiin saapuminen sekä konsertin jälkeiset kutsut. Lähestulkoon yhtä paljon kuin sosiaalisia syitä, 6,3%:n verran, mainittiin kinnostuksen kohteeksi erilaisia näyttämöllisiä aineksia. Puvustus herätti mielenkiintoa 4,5%:ssa ja "näytelmä" 1,8%:ssa vastaajista. Luonnollisesti maininnat tulivat konsertin A yleisöltä, koska tällaisiin asioihin oli kyseisessä konsertissa kiinnitetty huomiota.

3.1.2. Konsertit yleensä

Myös puhuttaessa yleisesti konserteista musiikki on suosituin syy, joka saa ihmiset kerääntymään kirkkokonserttiin. Samoin kuin edellisen kysymyksen kohdalla mainintoja on kuitenkin yllättävän pieni määrä: 65/107 (60,7%).

Taulukko 2. Syitä konsertteihin saapumiseen ja niiden prosentuaalisia osuuksia kaikista vastauksista. Yksittäisten lomakkeiden sisältämät useammat vaihtoehdot aiheuttavat sen, ettei prosentuaalisten osuuksien yhteissumma ole 100. N=107.

---

musiikki	60,7
esiintyjä/t	46,7
mainostus	20,6
korkeatasoisuus	14,0
säveltäjä/t	13,1
uskonto	10,3
erikoisuus	9,3
elämyksellisyys	8,4
teema	6,5
konserttipaikka	5,6
näyttämölliset ainekset	4,7

Esiintyjien merkitystä korostettiin enemmän kuin edellisen kysymyksen vastauksissa. Tämä kertoo siitä, että vaikka esiintyjät eivät olleetkaan kovin tärkeä syy yhteen tiettyyn konserttiin menemiselle, on heillä kuitenkin yleisemmin ajateltuna tärkeä osuus yleisön mielenkiinnon kohteena. Ainakin näin on sen 46,7% ryhmän kohdalla, joiden mainintojen ansiosta esiintyjä päätyi selkeästi toiseksi tärkeimmäksi kiinnostuksen kohteeksi. Päinvastoin kuin edellisen kysymyksen kohdalla, ikä ja musiikillinen harrastuneisuus eivät vaikuttaneet tulokseen.

Vastaaajien mielestä mainostus on yleensä liikkeelle lähtemisen herättelijänä tärkeätä, vaikka se tietyistä konserteista puhuttaessa jäikin vähemmälle huomiolle. 20,6% vastaajista mainitsi mainonnan lomakkeessaan, ja siten se saavutti kolmannen tilan konserttiin lähtemiseen motivoivien syiden listassa. Kaikkiaan 15,9% heistä ilmaisi mainonnan sanoilla "ennakkotieto" tai "mainonta", ja 4,7% käytti sanaa "suosittele". Nimenomaan sen konsertin yleisö, joka innokkaimmin oli saapunut konserttiin mainonnan vuoksi eli konsertin A yleisö, myös ilmoitti sen yleiseksi syyksi konserttiin tulemiseen. Kaikista ikäluokista joku sisällytti mainonnan vastaukseensa.

Neljänneksi suosituimmaksi kiinnostuksen herättäjäksi 14%:n mainintamäärällä osoittautui korkeatasoisuus, millä tässä yhteydessä tarkoitetaan sekä esittäjien että musiikin korkeatasoisuutta. Koska vastauksissa painottui nimenomaan kyseinen ominaisuus, on mielekästä jaotella se omaan ryhmäänsä. Esittäjien kor-

keatasoisuutta painotettiin enemmän kuin musiikin korkeatasoisuutta: edellistä 9,3%:n ja jälkimmäistä 4,7%:n verran. Vaatimukset esittäjien korkeatasoisuudesta jakaantuivat tasaisesti tarkasteltaessa vastaajia eri näkökulmista. Musiikin korkeatasoisuuden vaatimukset olivat sen sijaan keskitetyemmän vastaajajoukon esittämiä, mahdollisesti pienen mainintamäärän vuoksi. Kukaan konsertin A yleisöstä ei esimerkiksi maininnut tätä mielenkiinnon kohdetta lainkaan, ja vastaukset keskittyivät yli 40-vuotiaiden palauttamiin kyselylomakkeisiin.

Lähes yhtä monet, 13,1% vastaajista, ilmoittivat säveltäjän henkilöllisyyden vaikuttavan mielenkiintoa herättävästi. Vastauksia oli suurin piirtein sama määrä kuin tiedusteltaessa tiettyyn konserttiin tulemisen syitä, sijoituskin on sama kuin edellisessä kysymyksessä: se on viidenneksi useimmin mainittu seikka. Säveltäjän maininnut vastaajajoukko ei kuitenkaan ole sama molempien kysymysten kohdalla: siinä, missä edellisen kysymyksen kohdalla säveltäjän merkitystä korostivat yli 40-vuotiaat ja konsertissa C käyneet vastaajat, tämän kysymyksen kohdalla säveltäjää piti tärkeänä muutama ihminen jokaisesta konsertista ja kaikista eri ikäryhmistä.

Uskonnolliset syyt saivat vähäisemmän painoarvon kuin edellisen kysymyksen kohdalla: sen kirjoitti lomakkeeseensa 10,3% vastaajista. Maininnat kirkkovuoden ajankohdasta vähenivät huomattavasti edelliseen kysymykseen verrattuna, sanoman merkitys sen sijaan kasvoi. Edellisen mainitsi kuusi, jälkimmäisen neljä ihmistä.

Koska kirkkomusiikkipäivät laskettiin mukaan otsikon "erikoisuus" alle, on aivan luonnollista, että kyseisen otsikon alle koottujen vastausten määrä on pienempi yleisemmän tarkastelun ollessa kyseessä. Kirkkomusiikkipäivät kiinnostuksen herättäjänä mainitsi 2,8%, sanan "erikoisuus" taas 6,5% vastaajista: jälkimmäinen näistä mainittiin suurin piirtein yhtä monta kertaa kuin edellisen kysymyksen kohdalla. Motiivina erikoisuus sijoittuu suurin piirtein samalle sijalle molemmista kohdista laadituissa taulukoissa.

Elämyksellisyyttä korosti 8,4% vastaajista. Se oli lähestulkoon yhtä tärkeä syy molempien kysymysten kohdassa, jos unohdetaan mainintojen määrä ja keskitytään sijoittumiseen motiiveista laaditussa taulukossa. Ne, jotka eivät harrasta musiikkia soittamalla tai laulamalla itse, näyttivät ilmaisevan kiinnostuksensa syyn tällä tavoin. Konserteittain tarkasteltuna huomataan, että konsertin A yleisö mainitsi elämyksellisyyden harvemmin kuin muut.

Seuraavaksi suosituimpana vastauksena kyselylomakkeissa esiintyi sana "teema", sillä 6,5% vastaajista ilmoitti kaipaavansa yhteistä johtoajatusta, joka tekisi konsertin rakenteesta ja sisällöstä yhtenäisen. Kukaan heistä tai muustakaan kyselyyn vastanneesta yleisöstä ei kuitenkaan tullut siihen konserttiin, jossa kysely jaettiin, juuri tästä syystä motivoituneena. Myös konserttipaikkaan kiinnitettiin huomiota, sillä 5,6% vastaajista mainitsi sen lomakkeessaan. 4,7%:ää taas kiinnostaa näyttämölliset ainekset: 2,8% heistä mainitsi "näytelmän" ja 1,9% puvustuksen. Kaikki näyttämölliset ainekset maininneet olivat konsertin A yleisöä, konsertin, jossa tällaiset asiat muodostivat tärkeän osan esityksestä.

Vastausten perusteella näyttää siltä, että yleisö saapuu konserttiin, kenties mainonnan innostamana, etupäässä kuuntelemaan musiikkia ja esiintyjä sekä arvioimaan viimeksi mainitun korkeatasoisuutta. Myös säveltäjän henkilöllisyys koetaan tärkeäksi asiaksi, ja uskonnollisia syitä tuli vastauksissa esille. Timo Cantell kirjoittaa tutkimuksessaan, että "konserttien merkitykset yleisölle voidaan jakaa lähinnä kolmeen tekijään. Konserteista haetaan musiikillisia nautintoja, ylläpidetään sosiaalisia kontakteja sekä kuunnellaan ja arvioidaan solistien ja kapellimestareiden taidollisia suorituksia."⁶² Tutkimuksen tulokset eivät täysin tue tätä väitettä, sillä sosiaaliset syyt eivät nousseet vastauksissa voimakkaasti esiin: konserttiseurain mainitsi motiivikseen vain 2,8% vastaajista.

3.2. Muu kuin esitettävä musiikki osana konserttia

Tutkimuksessa haluttiin selvittää, sopivatko papin pitämä puhe, seurakunnan laulama virsi, raamatunluku ja rukous yleisön mielestä lisänä kirkkokonserttiin vai eivät. Martti Helahan suositteli aikanaan, että "seurakunta" laulaisi soitetun koraalin tai koraalialkusoiton jälkeen jonkun saman virren säkeistön perustellen sitä yleisön omatoimisuudella.⁶³ Puheesta hän oli sitä mieltä, että se "kohottaa hengellistä vaikuttavuutta", mutta että se ei saa kestää varttituntia kauempaa, jotta kuulijat jaksavat myös kuunnella musiikkia.

Leena Gröhn-Dimov, tutkittuaan Kuopion musiikkielämää vuosilta 1965-69, toteaa, että iltamusiikkitilaisuuksissa Kuopiossa yleensä pidettiin puhe ja laulettiin virsiä.⁶⁴ Samankaltaiseen toteamukseen päätyy Aulikki Konttinen 1980-luvulla tehdyssä tutkielmassaan, jossa hän käsitteli Kuopion hiippakunnan seurakuntien konserttitoimintaa. Siinä hän kirjoitti, että "puhe ja virsi ovat siis varsin usein musiikkitilaisuuksien ohjelmassa."⁶⁵ Hän totesi myös, että seurakunnan laulama virsi on yleisempi kuin puhe.

Suhtautumista papin pitämään puheeseen, seurakunnan laulamaan virteeseen, raamatunlukuun ja rukoukseen kartoitettiin esittämällä lomakkeessa väite "kirkkokonsertin sisällöksi sopii myös", ja antamalla kolme vastausvaihtoehtoa: kyllä, ei ja en osaa sanoa.

---

⁶² Cantell 1991, 41.

⁶³ Hela 1921, 17.

⁶⁴ Gröhn-Dimov 1989, 25.

⁶⁵ Konttinen 1984, 36.

Taulukko 3. Yleisön suhtautuminen ehdotettuihin lisäelementteihin prosentteittain tarkasteltuna.

3 a) myönteinen

rukous	61,1
seurakunnan laulama virsi	54,0
papin pitämä puhe	47,8
raamatunluku	39,8

3 b) kielteinen

papin pitämä puhe	35,4
raamatunluku	34,5
seurakunnan laulama virsi	28,3
rukous	19,5

Tulokset osoittavat, että rukouksen ja seurakunnan laulaman virren voi enemmistön mielestä ottaa osaksi konserttia. Puolet kaikista vastauksista, 50,0%, on myönteisiä, ja lähes kolmannes, 29,4%, kielteisiä. Vastauksista 9,7% sijoittui kohtaan "en osaa sanoa", ja vastaamatta jätti 10,9% lomakkeen saaneista. Myönteisimmin suhtauduttiin rukoukseen, sillä 61,1% (69/113) katsoi sen konserttiin sopivaksi, kun kielteisellä kannalla siihen nähden oli 19,5% vastaajista. Seuraavaksi parhaiten sisällöksi sopii seurakunnan laulama virsi, johon suhtautui myönteisesti 54,0% (61/113), ja kielteisesti 28,3% vastaajista.

Puhe ja raamatunluku eivät herättäneet aivan yhtä paljon vastakaikua vastaajien keskuudessa. Kolmanneksi parhaiten konserttiin sopivaksi miellettiin papin puhe, jota kannatti 47,8% (54/113) heistä. Kielteisellä kannalla oli 40 (35,4%) vastaajaa. Ristiriitaisimman suhtautumisen sai raamatunluku, sillä sen kannatus ja vastustus olivat suurinpiirtein samaa luokkaa. Alle puolet, 39,8% (45/113), piti sitä sopivana konsertin sisältönä, kun 34,5% piti sitä konsertin yhteyteen sopimattomana.

Myönteisimmin tällaisiin sisältöihin suhtautui kyselyyn vastannut konsertin C yleisö, kielteisimmin taas konsertissa A kyselyn vastaanottaneet. Suhtautuminen näkyy sekä kyllä- että ei-vastauksien määrissä.

Seuraavat taulukot havainnollistavat eri ikäryhmien myönteistä ja kielteistä suhtautumista ehdotettuihin lisäelementteihin.

Taulukko 4. Eri ikäryhmien suhtautuminen ehdotettuihin lisäelementteihin prosenteittain tarkasteltuna.

4 a) papin pitämä puhe			4 b) seurakunnan laulama virsi		
	myönteinen	kielteinen		myönteinen	kielteinen
-20 v.	22,2	55,6	-20 v.	22,2	66,7
21-30 v.	52,9	47,1	21-30 v.	41,2	47,1
31-40 v.	46,7	40,0	31-40 v.	66,7	20,0
41-50 v.	40,0	37,1	41-50 v.	51,4	34,3
51-60 v.	47,1	35,3	51-60 v.	76,5	11,8
61- v.	68,4	10,5	61- v.	52,6	5,3

4 c) raamatun luku			4 d) rukous		
	myönteinen	kielteinen		myönteinen	kielteinen
-20 v.	44,4	44,4	-20 v.	44,4	33,3
21-30 v.	23,5	64,7	21-30 v.	35,3	41,2
31-40 v.	46,7	20,0	31-40 v.	66,7	13,3
41-50 v.	48,6	31,4	41-50 v.	68,6	20,0
51-60 v.	29,4	47,1	51-60 v.	64,7	11,8
61- v.	36,8	10,5	61- v.	73,7	5,3

Näyttää siltä, että alle 30-vuotiaat suhtautuvat lisäelementteihin kielteisemmin kuin tätä vanhemmat. Väitettä tukee selkeimmin suhtautuminen rukoukseen ja laulettavaan virteeseen. Laulettavaa virttä pitää konsertin sisällöksi sopimattomana kolme neljäsosaa alle 21-vuotiaista vastaajista, ja 21-30 -vuotiailla myönteiset ja kielteiset kannanotot ovat lukumäärältään keskenään lähestulkoon yhtäsuuret. Edellistä vanhempien ihmisten vastauksissa vaihtoehto "kyllä" on selkeästi suositumpi. Rukoukseen suhtaudutaan lähestulkoon samalla tavoin: alle 30-vuotiaiden vastauksissa kyllä- ja ei-vaihtoehdot saavat lukumäärältään lähes yhtäläisen kannatuksen, kun taas tätä vanhempien ihmisten vastauksissa myönteinen suhtautuminen on selkeästi suositumpi vaihtoehto.

Loput kaksi kohtaa eivät sitten olekaan aivan niin selväpiirteisiä. Papin pitämään puheeseen suhtautuvat alle 21-vuotiaat kielteisesti ja yli 50-vuotiaat myönteisesti, mutta 21-50 -vuotiaiden vastauksissa sekä myönteinen että kielteinen vaihtoehto saavat lähes samansuuruisen lukumäärän osakseen. Raamatunlukuun konsertin yhteydessä suhtautuvat 21-30 -vuotiaat selvästi kielteisesti ja tätä nuorempien vastauksissa kyllä- ja ei-vaihtoehdot saavat yhtä paljon kannatusta, mutta 30 vuotta vanhemmat vastaajat eivät ajattelekaan raamatunluvun osuudesta yksimielisen myönteisesti: esimerkiksi lähes puolet 51-60 -vuotiaista vastasi kysymykseen kieltävästi.

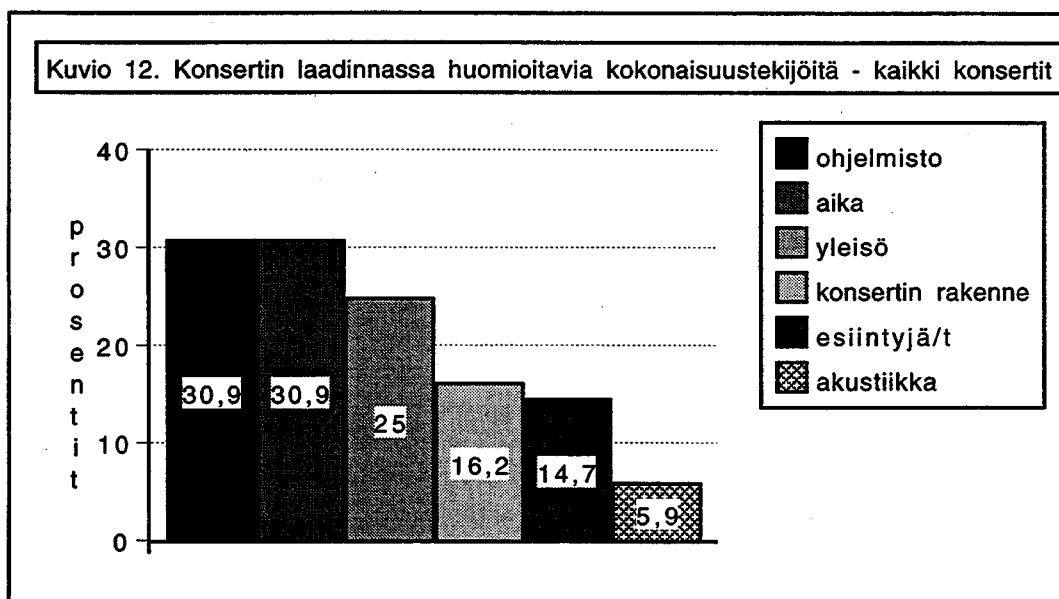
yksimielisen myönteisesti: esimerkiksi lähes puolet 51-60 -vuotiaista vastasi kysymykseen kieltävästi.

Vastaajille annettiin myös mahdollisuus kertoa, mikä muu heidän mielestään sopii kirkkokonsertin sisällöksi. Muutama heistä mainitsikin jonkin asian, lähinnä vastauksissa korostui musiikin, esittäjien ja säveltäjien esittely. Jotkut mainitsivat, etteivät halua konserttiin musiikin lisäksi mitään muuta.

3.3. Huomioon otettavia seikkoja

Kyselylomakkeeseen kirjoitettiin virkkeen alku "konsertin laadimisessa tulisi huomioida", joka edellytti jatkukseen omin sanoin kertomista. Tällä pyrittiin kartoittamaan yleisön toiveita, jotta ne voitaisiin ottaa huomioon konserttia laadittaessa. Toiveita tuotiinkin esiin jonkin verran, sillä 60,2% (68/113) vastaajista kertoi näkemyksistään lomakkeessaan.

Musiikillisia ja ulkomusiikillisia näkökohtia tuotiin vastauksissa esiin suurin piirtein yhtä paljon, musiikillisia 25 ja ulkomusiikillisia 23. Musiikkiin liittyvistä asioista pitäisi kiinnittää huomiota musiikin tasokkuuteen ja ohjelmistoon, konsertin rakenteeseen ja siihen, mille ihmisryhmälle konsertti on suunnattu. Myös esiintyjät, erityisesti heidän tasokkuutensa, mainittiin, ja paikkakunnan muusta musiikkitarjonnasta tulisi ottaa selvää, jotta välttyttäisiin päällekkäisyyksiltä. Akustisia kysymyksiäkään ei tulisi unohtaa. Musiikkiin "liittymättömistä" asioista taas tärkeiksi koettiin yleisöön ja aikaan liittyvien sekä uskonnollisten näkökohtien huomioiminen. Samoin merkittäväksi koettiin elämyksellisyys, näyttämölliset ainekset, esittely konsertin alussa, ohjelmalehtinen sekä esiintyjien sopivuus. Jotkut käyttivät ilmaisua "ajan henki", ja toivoivat sen huomioimista. Yksittäisiä mainintoja saivat mainostus ja konserttien maksuttomuus.

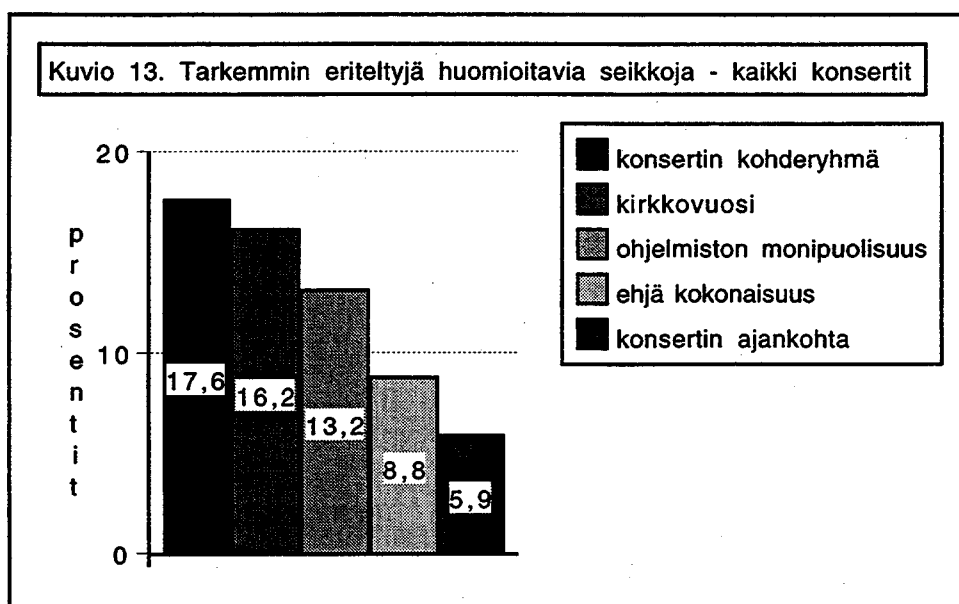

N=68

Kaikkein eniten ja yhtä paljon kertyi vastauksia kahteen eri asiaan, eli konsertin ohjelmistoon ja käsitteeseen "aika". Suuri osa 21/68 (30,9%) ohjelmiston maininneesta, 42,9%, kirjoitti, että toivoisi sen olevan sisällöltään monipuolinen. 14,3% toivoi, että konsertissa esitettävistä sävellyksistä osa olisi ennestään tuttuja ja osa vieraita. Aikaan liittyvissä 21/68 vastauksessa eniten toivottiin kiinnitettävän huomiota kirkkovuoden ajankohtaan ja sen vaikutukseen konsertin sisältöön: kaikkiaan 52,4% ajan maininneista painotti asiaa. Myös konsertin ajankohdan ja keston miettimistä pidettiin tärkeänä, edellisen mainitsi 19% ja jälkimmäisen 14,3% ajan maininneista vastaajista.

Kolmanneksi eniten, 17/68 (25%), kertyi yleisöön liittyviä mainintoja. Suurin osa niistä, 70,6%, korosti, että konsertin laatijan tulisi miettiä, mille ihmisryhmälle konsertti on suunnattu. 17,6% yleisön maininneista painotti, että konserttiin voivat tulla muutkin kuin kirkkoon kuuluvat. Vastauksissa esiintyi myös toiveita jollekin tarkasti määritellylle ihmisryhmälle suunnatuista konserteista. Näistä lapsille suunnatut konsertit saivat eniten huomiota osakseen: 17,6% yleisön maininneista sisällytti vastaukseensa tällaisen toiveen.

Neljänneksi eniten, 11/68 (16,2%) vastauksessa, käsiteltiin konsertin rakenteeseen liittyviä asioita. Rakenteen maininneista 54,5%:lle ehjä kokonaisuus on tärkeä asia. Esiintyjiin liittyi kaikkiaan 14,7% (10/68) maininnoista, mutta ne jäivät useimmiten ilman laajempaa kannatusta. Heidän tasokkuutensa tärkeyttä korosti 30% niistä, jotka sisällyttivät esiintyjän vastaukseensa. Akustiset kysymykset askarruttivat 4/68 (5,9%) vastaajaa. Mielenkiintoa, jotka eivät saaneet laajempaa kannatusta, esiintyi, ja ne laskettiin mukaan, kun vastauksia kerättiin edellä mainittujen "otsikkojen" alle. Siten saatiin oikea kuva tiettyjen aihepiirien huomioon ottamisen tärkeydestä ja kyettiin laittamaan aihepiirit oikeanlaiseen tärkeysjärjestykseen.

N=68

Kun vastauksia tarkastellaan yksittäisten seikkojen kannalta, niin huomataan, että kaikkein useimmin vastaajat toivoisivat konsertin laatijan miettivän, mille kohderyhmälle konsertti on suunnattu: kaikkiaan 17,6%:ssa (12/68) kyselylomakkeista löytyy kyseinen toive. Seuraavaksi tärkeimmäksi mietittäväksi osoittautuu kirkkovuoden huomioon ottaminen konserttiohjelmistossa, jonka mainitsi 16,2% vastaajista lomakkeessaan. Kolmanneksi useimmin mainituksi tuli ohjelmiston monipuolisuuden huomioon ottaminen, se sisältyi 13,2%:iin lomakkeista. Neljänneksi useimmin, 8,8%:ssa lomakkeista, esiintyi toive siitä, että konsertti muodostaisi ehjän kokonaisuuden, ja viidenneksi eniten oli esillä konsertin ajankohta, sillä 5,9% vastaajista piti sitä tärkeänä asiana.

4. MUSIIKKI

4.1. Hengellisyys

Koska kyselyn yhtenä tavoitteena oli selvittää, millaista musiikkia kirkossa saa yleisön mielestä esittää, kyselylomakkeeseen sisällytettiin kysymys "pitäisikö kirkossa esittää vain selkeästi hengellistä musiikkia" sekä väite "laulujen sanojen tulisi olla hengelliset". Molemmissa kohdissa annettiin kolme vaihtoehtoa - kyllä, ei ja en osaa sanoa - joista sai rastittaa mieleisensä.

Yli puolet vastaajista, 59,5% (66/111), oli sitä mieltä, että kirkossa ei pidä esittää vain selkeästi hengellistä musiikkia. 36% ilmoitti kannakseen kyllä-vaihtoehdon, 4,5% vastaajista ei osannut sanoa mielipidettään asiasta. Mitään suuria eroja ei konsertteja vertailtaessa määrissä esiintynyt.

Taulukko 5. Kirkossa pitäisi esittää vain hengellistä musiikkia. Luvut ovat prosentteja. N=110.

	kyllä	ei	en osaa sanoa
-20 v.	2,7	5,5	—
21-30 v.	1,8	13,6	—
31-40 v.	7,3	6,4	—
41-50 v.	10,9	20,0	0,9
51-60 v.	4,5	8,2	2,7
61- v.	9,1	5,5	0,9

Ikäryhmittäin tarkasteltaessa sen sijaan löytyi pieniä eroja: kävi ilmi, että 31-40 -vuotiaiden sekä yli 60-vuotiaiden enemmistö vastasi kysymykseen "kyllä", kun muiden ikäryhmien enemmistö vastasi "ei". 31-40 -vuotiaiden mielipiteet jakautuivat tosin lähestulkoon tasan vaihtoehtojen kesken, joten yli 60-vuotiaat olivat ainoita, joiden selkeä enemmistö oli sitä mieltä, että kirkossa pitäisi esittää vain hengellistä musiikkia.

Myös esitettyyn väitteeseen "laulujen sanojen tulisi olla hengelliset", vastasi tässä kohdassa kantansa esittäneiden enemmistö, 51,9% (55/106), kieltävästi. 41,5% on sitä mieltä, että laulun sanojen tulisi olla hengelliset, ja 6,6% vastaajista ei osannut kertoa mielipidettään asiasta.

Taulukko 6. Laulujen sanojen tulisi olla hengelliset. Luvut ovat prosentteja. N=106.

	kyllä	ei	en osaa sanoa
-20 v.	2,8	4,7	0,9
21-30 v.	1,9	11,3	1,9
31-40 v.	10,4	2,8	0,9
41-50 v.	12,3	17,0	1,9
51-60 v.	4,7	9,4	0,9
61- v.	9,4	5,7	0,9

Ikäryhmien välinen tarkastelu osoittaa, että vastausten jakautuminen eri vaihtoehtojen kesken on samansuuntainen kuin edellisessä kysymyksessä: ainoastaan 31-40 -vuotiaiden sekä yli 60-vuotiaiden ryhmästä enemmistö on sitä mieltä, että laulun sanojen tulisi olla hengelliset. Tällä kertaa kuitenkin 31-40 -vuotiaiden selvä enemmistö vastasi kysymykseen "kyllä".

Tässä yhteydessä on syytä korostaa sitä, että käsite "hengellinen musiikki", jota kyselylomakkeessa käytettiin, on vaikeasti määriteltävissä oleva asia. Enzo Forsblom on todennut, että "ihminen kokee musiikin hyvin persoonallisella tavalla, se koskettaa hänen alitajuntansa syvimpiä kerroksia. Lisäksi ihminen kokee musiikin sen todellisuuden puitteissa, johon hänen elinympäristönsä on hänet ohjelmoinut."⁶⁶ Myös Eero Hämeenniemi mainitsee elinympäristön kirjoittaessaan, että "kuten olemme huomanneet, on assosiativinen taso musiikillisen kokemuksen kaikkein kulttuurisidonnaisiin osa. Jo pelkkä urkujen ääni saa kristityn mielen kohoamaan kohti taivaita."⁶⁷ Musiikki voidaan siis kokea julistavana siksi, että olemme tottuneet tässä kulttuurissa liittämään tietyn tyyppisen musiikin ja tietyt soittimet kirkkoon ja hengellisyyteen. On myös mahdollonta tarkkaan sanoa, mikä musiikki herättää kuulijassa hengellisiä mielle yhtymiä, sillä vaikka elämmekin tietynlaisessa kulttuurisessa ympäristössä, on ihminen kuitenkin yksilö. Hänen kokemuksensa, jotka saattavat liittää tietynlaisen musiikin hengellisyyteen, ovat mahdollisesti hyvinkin henkilökohtaisia.

4.2. Kirkkoon sopiva musiikki

4.2.1. Musiikinlajit

Kyselyssä pyydettiin vastaajia ottamaan kantaa kirkkoon sopivan musiikin ongelmaan, ja tarkattiin samalla heidän kuulotottumuksiaan kirkossa esitettävään musiikkiin nähden. Kuulotottumuksista on Paavo Soinne esittänyt näkemyksen, jonka mukaan viimeisen 30-40 vuoden aikana on tapahtunut merkittäviä muutoksia, joiden seurauksena perinteisenkin musiikin kuuntelija ymmärtää nykyisin aikaisempaa huomattavasti paremmin muun muassa erilaisia soinnista kasvavia yksilötyylejä.⁶⁸ Jonkinlaisena esimerkkinä tämän suuntaisesta kehityksestä voisi

⁶⁶ Forsblom 1990, 75.

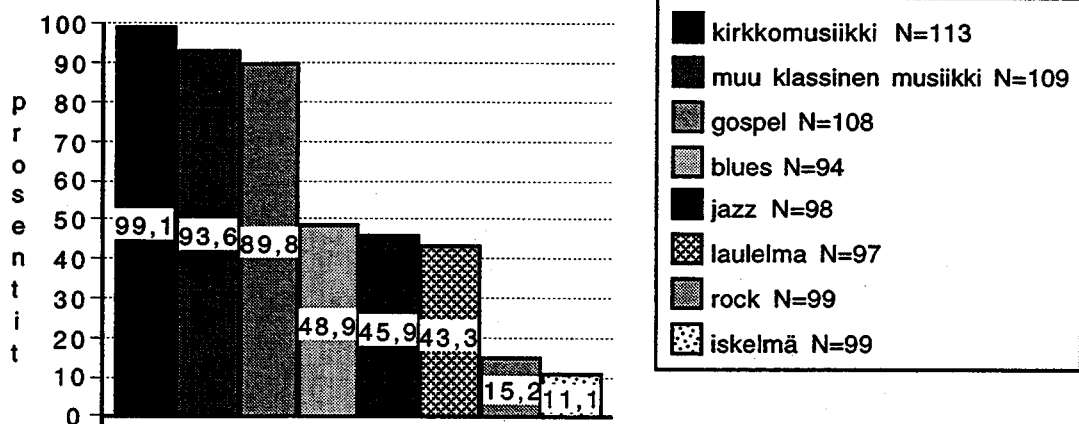
⁶⁷ Hämeenniemi 1993, 108.

⁶⁸ Soinne 1994, 15.

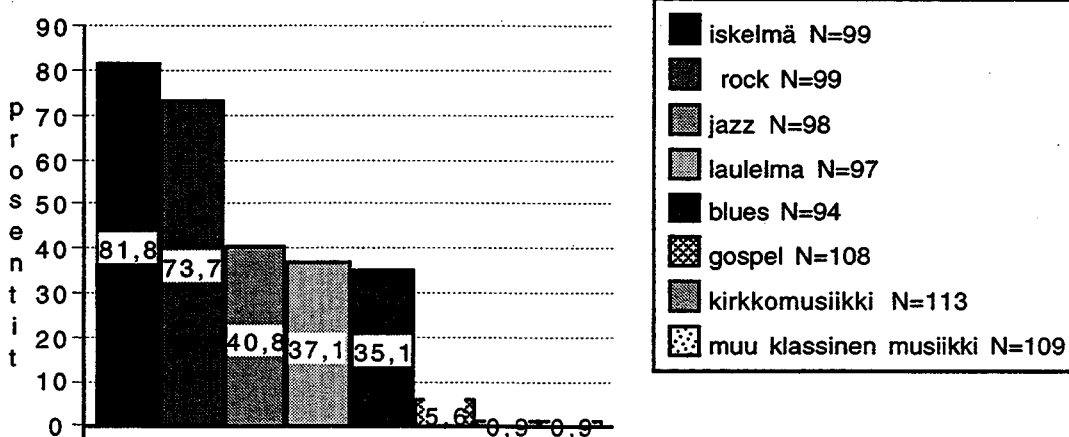
kirkon ja taiteen suhdetta käsittelevä väite, jossa todettiin, että "kirkon kannalta hyväksyttävää on kaikki taide, joka on ihmisen asialla. Mutta kirkolle merkityksellisintä on taide, joka tämän lisäksi on ihmisen Jumalasuhteen asialla."⁶⁹

Kyselyssä asiaa lähestyttiin mainitsemalla kahdeksan eri musiikinlajia, ja pyytämällä vastaajia rastittamaan joko kyllä-, ei- tai en osaa sanoa -vaihtoehto sen mukaan, sopiiko kyseessä oleva musiikinlaji heidän mielestään kirkossa pidettävään konserttiin vai ei. Musiikinlajit, joiden tarkoitus oli kattaa länsimaisen musiikin eri virtaukset ainakin jossakin määrin, olivat kirkkomusiikki, muu klassinen musiikki, gospelmusiikki, iskelmä, laulelma, rock, jazz ja blues. Vaihtoehtojen tuli olla pelkistettyjä, jotta mahdollisimman monet ymmärtäisivät, millaisesta musiikista on kyse. Tarkoituksena ei niinkään ollut takertua yksittäisen musiikinlajin suosioon, kuin tarkastella yleisiä linjoja.

Kuvio 14. Myönteinen suhtautuminen kirkossa käytettäviin musiikinlajeihin - kaikki konsertit

Kuvio 15. Kielteinen suhtautuminen kirkossa käytettäviin musiikinlajeihin - kaikki konsertit

⁶⁹ Sariola 1983, 4.

Klassista musiikkia pitivät lähestulkoon kaikki vastaajat kirkkoon sopivana. Kirkkomusiikin kohdalla 99,1% vastaajista otti myönteisen kannan ja vain yksi vastasi "ei"; muun klassisen musiikin kohdalla myönteisen kannan otti 93,6%, ja kielteisen 0,9% vastaajista. 5,5% ei osannut ottaa kantaa asiaan. Kotimaa-lehden vuonna 1994 järjestämässä kyselyssä⁷⁰ tiedusteltiin lehden lukijoilta, onko uusi messu parempi kuin perinteinen jumalanpalvelus, ja samassa yhteydessä esitettiin myös jumalanpalvelusmusiikkia koskevia kysymyksiä. Vastauksia kertyi kaikkiaan 1300, ja niistä kävi selville, että lähes puolet vastaajista arveli klassisen musiikin sopivan hyvin jumalanpalvelukseen.⁷¹ Yli neljännes ilmoitti, että se sopii joskus, ja vajaa neljännes, että se ei sovi lainkaan. Erot tämän tutkimuksen tuloksiin ovat huomattavat: kummankin otos on tosin pieni, mutta voidaan arvella ihmisten suhtautuvan rajoittavammin jumalanpalveluksessa soitettavaan musiikkiin. Klassinen musiikki onkin ainoa musiikinlaji Kotimaa-lehden järjestämässä kyselyssä, jota voi verrata tutkimuksen tuloksiin, koska kyselyssä musiikki jaoteltiin eri tavalla kuin tutkimuksessa.

Tässä kyselyssä gospelmusiikki koettiin kirkkoon sopivaksi, sillä 89,8% (97/108) vastasi sen kohdalla "kyllä", ja vain 5,6% vastaajista otti siihen nähden kieltävän kannan. Huomattavasti enemmän vastustusta herättivät jazz ja blues, joiden kannatus jäi alle puoleen vastanneiden keskuudessa. Bluesin esittämistä kirkossa kannatti 48,9% (46/94), ja vastusti 35,1% vastaajista, jazzin kohdalla vastaavat luvut olivat 45,9% (45/98) ja 40,8%. Suurin piirtein samoissa luvuissa pyöri laulelman suosio: 43,3% (42/97) kuuntelisi sitä mielellään kirkossa, ja 37,1% ei niin tekisi. Selvästi vähemmän kuin edelliset vaihtoehdot keräsi kyllä-vastauksia rock, kaikkiaan vain 15/99 (15,2%), vastustajien määrän ollessa 73,7%. Rockiakin vähemmän suosittiin iskelmää, jonka koki kirkkoon sopivaksi 11,1% (11/99), ja sopimattomaksi 81,8% vastaajista.

Kymmenen kysymykseen vastannutta otti eri musiikinlajeihin selkeän myönteisen kannan, ja vastasi kaikkiin vaihtoehtoihin merkitsemällä rastin kohtaan "kyllä". Heidän mielestään siis kaikenlainen musiikki sopii kirkkoon. Loppujen vastaajien mielessä kaiheri epäröinti ainakin jonkin musiikinlajin suhteen, lähinnä siis iskelmän ja rockin. Onkin mielenkiintoista huomata, että melkein kaikki iskelmään myönteisesti suhtautuvat ovat niitä, jotka vastasivat "kyllä" jokaiseen vaihtoehtoon.

Tutkimus osoittaa, että vastaajan iällä ei ole vaikutusta siihen, mitä hän ajattelee eri musiikinlajeista: ei siis voida osoittaa, että niiden kannatus nousisi tai laskisi siirryttäessä nuoremasta vanhempaan vastaajaan. Sen sijaan harrastuneisuudella on merkitystä. Ne, jotka harrastavat musiikkia soittamalla tai laulamalla itse, suhtautuvat lähestulkoon kaikkiin mainittuihin musiikinlajeihin kielteisemmin kuin ne, jotka eivät soita tai laula itse. Viimeksi mainitut siis kuuntelevat ensin mainittuja useammin mielellään kaikenlaista musiikkia kirkossa, ja pitävät sitä sinne sopivana. Erityisesti mielipiteet eriävät tällä tavoin bluesin, jazzin ja iskelmän kohdalla.

Vähiten, itse asiassa ei juuri lainkaan, negatiivista asennoitumista esiintyi sellaista musiikkia kohtaan, jolla on pitkät perinteet kirkossa esitettynä musiikkina. Gos-

⁷⁰ Kotimaa 31.3.1994, 23.

⁷¹ Kotimaa 15.4.1994, 18.

pelmusiikkia ei koettu sellaisena ongelmana kuin se varsinkin aikaisempina vuosikymmeninä joskus on joillekin ollut. Suurinta vastustusta nykyään kohtaa iskelmän tyyppinen musiikki ja rock.

Vastaajia pyydettiin perustelemaan kannanottonsa, ja 44,2% (50/113) heistä sen tekikin. Monet mainitsivat vain yhden perustelun, mutta jotkut esittivät mielipiteelleen kolmekin eri syytä. Siten eri mielipiteiden lukumäärät eivät ole suoraan verrannollisia vastaajien määriin. Yli puolet, 61,8% perusteluista, selittivät vastaajien ei-kannanottoja, ja 38,2% koski kyllä-vaihtoehdon valintaa.

Taulukko 7. Musiikinlajeihin suhtautumisen perusteluja ja niiden prosentuaalisia osuuksia kantansa perustelleista

---

kirkon pyhyys pitää ottaa huomioon	20
hengellinen sisältö ratkaisee, ei musiikinlajit	14
kevyen musiikin voi esittää muualla	14
kirkko on rauhoittumispaikka	10
sanoma on tärkeä, ei kuitenkaan mitä tahansa musiikkia kirkkoon	8
musiikki ei ole syntistä	6
N=50	

Kuten taulukosta ilmenee, eniten vastauksissa vedottiin kirkkorakennuksen luonteeseen. Näkemyksiä, joiden mukaan kaikki musiikinlajit eivät sovi kirkkoon, perusteltiin muun muassa vetoamalla kirkon pyhyteen ja arvokkuuteen sekä luonteeseen rauhoittumispaikkana. Pyhyys oli kaikkein suosituin perustelu, sitä käytti 20% vastaajista, 10% vastaajista piti tärkeänä kirkon rauhoittavaa luonnetta.

Musiikin hengellinen sisältö esiintyi seuraavaksi useimmin vastausten perusteluna. Sanomaa pidettiin tärkeänä, ja 14% vastaajista piti sitä niin tärkeänä, että ei halunnut rajoittaa sen välittämisen mahdollisuuksia rajoittamalla sen esittämisen tiettyjen musiikinlajien tehtäväksi. 8% piti sanomaa tärkeänä, mutta ei silti halunnut kuulla mitä tahansa musiikkia kirkossa. Kevyeeseen musiikkiin otti kantaa yhdeksän ihmistä: 14% vastaajista totesi, että sen voi aivan hyvin esittää muuallakin. 6% vastaajista ilmoitti näkemykseensä, ettei musiikissa ole mitään syntistä.

Jos tarkastelemme yksittäisiä perusteluita, käy ilmi, että eniten vedottiin kirkon pyhyteen. Toiseksi ja kolmanneksi useimmin mainittiin näkemykset, joiden mukaan hengellinen sisältö ratkaisee eikä musiikinlajit ja kevyen musiikin voi esittää muualla kuin kirkossa. Neljänneksi suosituin perustelu oli vetoaminen kirkon luonteeseen rauhoittumispaikkana, ja viidenneksi eniten korostettiin sitä, että vaikka sanoma onkin tärkeä, sitä ei haluta kuulla aivan minkä tyyppisen musiikin puitteissa tahansa. Seuraavaksi eniten todettiin, ettei musiikissa ole mitään syntistä. Loput mielipiteet olivatkin sitten yhden tai kahden ihmisen esiin tuomia näkökantoja muun muassa siitä, että tilanne ratkaisee musiikinlajien sopivuuden.

Konserteissa A ja C lomakkeensa saaneet olivat kohtalaisen innokkaita perustelijoita: ensin mainituista 65,7%, ja jälkimmäisestä ryhmästä 45,2% selitti valinto-

jaan. Rajoituksia puolustavia näkökantoja esiintyi heidän keskuudessaan hieman enemmän kuin vastustavia. Konsertissa B kyselylomakkeensa saaneiden perusteluista 77,8% korosti sitä, että kaikki musiikinlajit eivät sovi kirkkoon: tosin näkökantansa esitti vain 22,2% tämän ryhmän vastaajista.

Vastauksia kertyi melko tasaisia määriä eri ikäluokkiin kuuluvilta ihmisiltä luuunottamatta yli 50-vuotiaita, joiden perusteluinto oli pienempi kuin muiden. Jos 41-50 -vuotiaita ei lasketa mukaan, voidaan sanoa, että kirkossa esitettävän musiikin rajoittamista kannattavien näkökantojen perusteluja esiintyi sitä enemmän, mitä vanhemmasta vastaajasta oli kyse.

4.2.2. Soittimet

Kyselyn avulla haluttiin selvittää, mitkä soittimet konserttiyleisön mielestä sopivat kirkossa soitettaviksi. Perusteita kysymykselle voi hakea sekä lähimenneisyydestä että kaukaa kirkon alkuajoilta asti: instrumentit ovat olleet eriarvoisessa asemassa esimerkiksi niihin liittyvien mielikuvien vuoksi. Kirkon alkuaikoina voimakas tarve irrottautua pakanallisista kulteista johti jopa soittimien käytön kieltämiseen jumalanpalveluksessa. Näin totesi Klemens Aleksandrialainen: "Kun askartelee paljon huilujen, kielisoitinten, piiritanssien, tanssien, egyptiläisten kalistimien ja vastaavien sopimattomien ja kevytmielisyyksien kanssa, syntyy pian siveettömyyttä ja holtittomuutta; pidetään melua lyömäsoittimin ja rummuin; pakanallisen epäjumalanpalveluksen soittimet saavat raivon valtaan. Me tahdomme jättää panhuilun paimenille ja huilut taikauskoisille ihmisille, jotka kiihuhtavat epäjumalanpalvelukseen. Julistakaamme soittimet yksinkertaisilla aterioidemme kokonaan pannaan. Me tarvitsemme vain yhtä soitinta, pelkästään rauhaa tuovaa Raamatun sanaa, emme sen sijaan vanhaa psalttaria, tuubaa, lyömäsoitinta ja huilua, joita sellaiset rakastavat, jotka varustautuvat sotaan."⁷²

Jos sitten siirrytään Suomeen, ja paneudutaan 1920-luvulta peräisin oleviin Martti Helan ajatuksiin, huomataan, että hänkin on taipuvainen, vaikkakaan ei sentään kokonaan kieltämään soitinten käyttöä, niin kylläkin torjumaan joitakin ja asettamaan hyväksymilleen instrumenteille jonkinlaisen arvojärjestyksen. Hän toteaa esimerkiksi, että "tärkein soolosoitin urkujen jälkeen on viulu."⁷³

Reijo Norio toteaa 1980-luvulta peräisin olevassa lehtikirjoituksessa edelliseen virkkeeseen nähden eriävästi, että "harmonikkaa on sanottu pirunkeuhkoksi, viulullakin on ollut ainakin Suomessa vähän samaa rasitetta..."⁷⁴ Hän toi esille soittimien eriarvoisuuden ja selitti, että kysymys on "kielestä ja sen ymmärtämisestä". Mikä sopii yhdelle, ei välttämättä sovi toiselle.

Kotimaa-lehdessä pyydettiin vuonna 1994 lukijoita kertomaan mielipiteensä jumalanpalveluksessa käytettävistä soittimista jaotellen ne karkeasti urkuihin ja kaikkiin soittimiin. 1600:n ihmisen vastauksien perusteella todettiin, että pelkästään urkujen käyttöön pitäytyminen sopii enemmistön mielestä hyvin ja neljäsosan mielestäkin joskus jumalanpalveluksiin, eikä juuri kukaan vastustanut

⁷² Sariola 1986, 122.

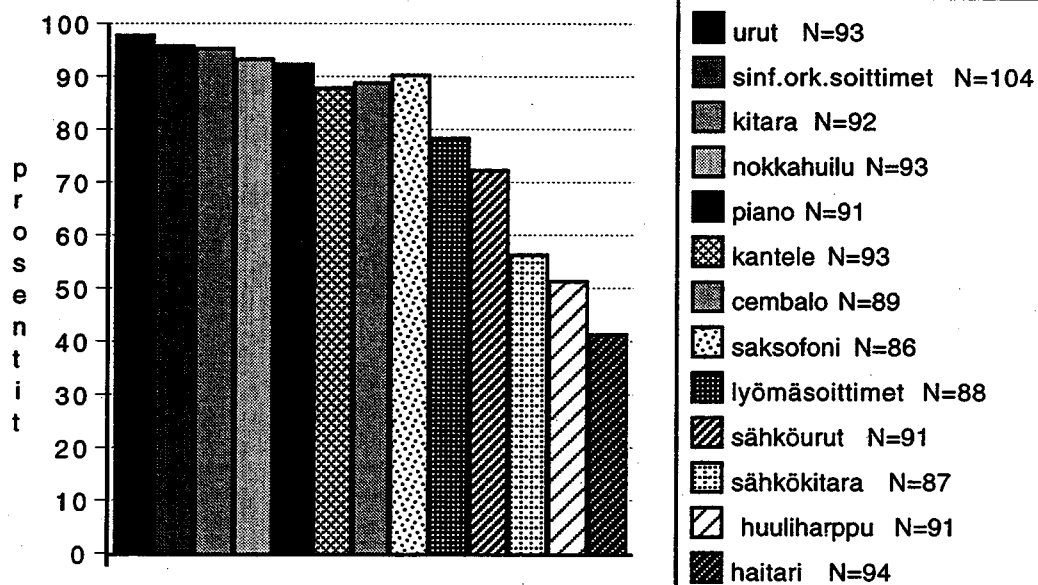
⁷³ Hela 1921, 25.

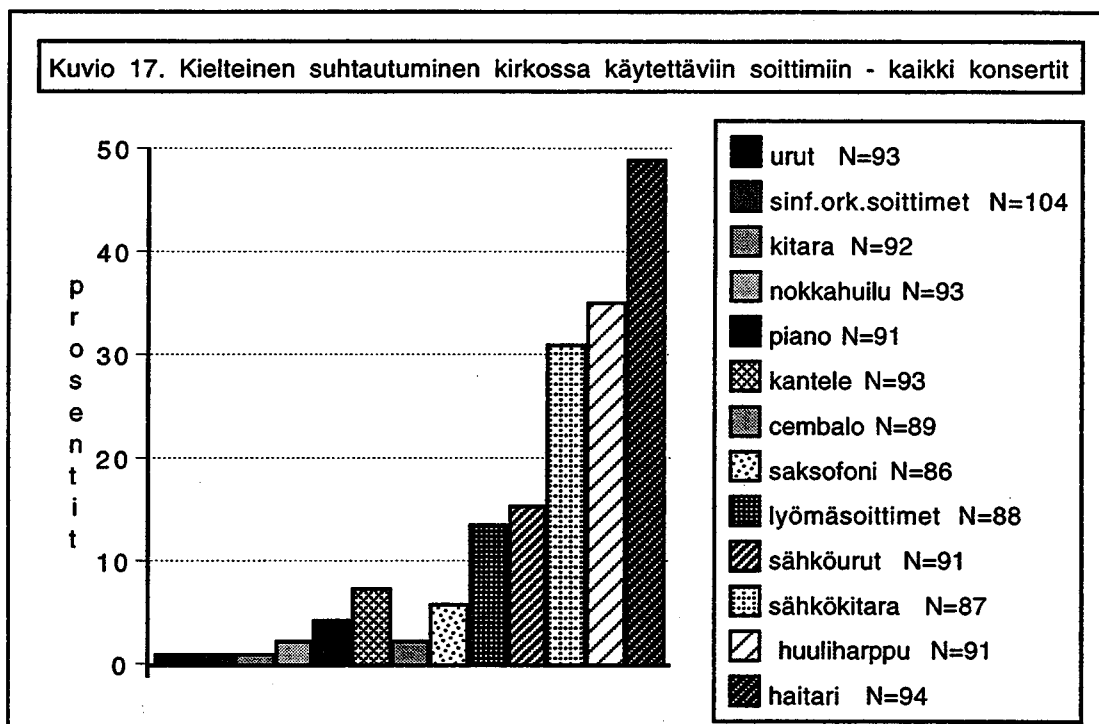
⁷⁴ Norio 1984, 9.

urkuihin pitäytymistä. Kaikkien soittimien käyttöä tilanteen mukaan pitivät useimmat vastaajat hyvänä asiana. Reilu kymmenesosa kuitenkin vastusti niiden käyttöä tässä yhteydessä.

Konserttiyleisön näkemyksiä soittimien sopivuudesta kartoitettiin tässä kyselyssä esittämällä väite "kirkossa pidettävään konserttiin sopivat seuraavat soittimet" ja mainitsemalla kaksitoista soitinta, jotka olivat: saksofoni, kitara, sähkökitara, sähköurut, urut, piano, cembalo, haitari, huuliharppu ja lyömäsoittimet, kantele sekä nokkahuilu. Lisäksi mainittiin yhtenä kokonaisuutena sinfoniaorkesterin soittimet, koska niiden luettelointi olisi voinut kohtuuttomasti tilaa lomakkeessa. Samalla annettiin vastaajille tilaisuus kertoa, jos joku edellä mainitun orkesterin soittimista ei heidän mielestään sovi kirkkorakennukseen tai joku vielä mainitsematon soitin sopii sinne. Muuten vastaaminen tapahtui rastittamalla joku vaihtoehdoista "kylä", "ei" ja "en osaa sanoa".

Kuvio 16. Myönteinen suhtautuminen kirkossa käytettäviin soittimiin - kaikki konsertit

Ehkäpä monet kokivat kysymyksen turhaksi, sillä vastaamatta jättäneiden joukko oli suuri: melkein kaikkien soitinten kohdalla 17,7% tai enemmän, pahimmillaan 23,9% lomakkeen palauttaneista. Saaduista vastauksista kävi ilmi, että soittimiin suhtaudutaan suvaitsevammin kuin musiikinlajeihin. Siinä missä 8,8% vastasi kaikkiin musiikin lajeihin "kyllä", 27,4% teki niin soitinten ollessa kyseessä.

Jos tarkastellaan lähemmin yksittäisiin soittimiin kohdistuneita asenteita, käy ilmi, että mikään mainituista instrumenteista ei saanut täyttä tukea taakseen. Urut keräsivät eniten kyllä-mainintoja, 97,8% (91/93) vastauksista, ja sinfoniaorkesterin soittimiin otti myönteisen kannan 96,2% (100/104) vastaajista. Myös kitaran sopivuus kirkon soittimeksi on vastaajien mielestä samaa luokkaa edellä mainittujen kanssa: 95,7% (88/92) heistä otti myönteisen, ja 1,1% kielteisen kannan tähän soittimeen. Kaukana näistä eivät myöskään ole ne kolme instrumenttia, joiden kohdalla yli 80 henkilöä vastasi myöntävästi. Nokkahuilua piti kirkkoon sopivana 93,5% (87/93), pianoa taas 92,3% (84/91) ja kanteletta 88,2% (82/93) vastaajista. Sopimattomina niitä piti edellistä järjestystä noudattaen 2,2%, 4,4%, ja 7,5% vastaajista. Yli 70 kyllä-kannanottoa saivat cembalo (79/89) ja saksofoni (78/86) vastustuksen ollessa pientä: edellisen kohdalla 2,2% ja jälkimmäisen kohdalla 5,8%.

Nämä soittimet eivät siis herättäneet juurikaan kielteisiä reaktioita. Yli 60 kyllä-vastausta keränneet eli lyömäsoittimet, joita piti sopivana 78,4% (69/88), ja sähköurut, joita piti sopivana 72,5% (66/91) vastaajista, niitä jo aiheuttivat ainakin jonkin verran. Edellisen käyttöä kirkossa vastusti 13,6%, jälkimmäisen taas 15,4% vastaajista. Seuraavien kolmen soittimen vastustus on kukin omaa kymmenluokkaansa: sähkökitaraa puolsi 56,3% (49/87) ja vastusti 31%, huuliharppua puolsi 51,6% ja vastusti 35,2%, ja haitaria puolsi 41,5% ja vastusti 48,9% vastaajista. Viimeksi mainittu on ainoa soitin, jonka vastustus on suurempaa kuin kannatus.

Erot konserteittain tarkasteltuna ovat pieniä. Myönteisimmin soittimiin suhtautuivat konsertissa A olleet, kielteisimmin taas konsertissa C olleet vastaajat. Ensin mainittujen keskuudessa kolme soitinta ei herättänyt lainkaan kielteistä tai epäroivää suhtautumista: nämä olivat urut, cembalo ja kitara. Jälkimmäisten keskuudessa kaikki soittimet herättivät ainakin epäroivän, jos ei kielteisen reaktion. Konsertissa B kyselylomakkeensa saaneet antoivat täyden tukensa, jos vastaa-matta jättämistä ei koeta kielteiseksi kannanotoksi, kolmelle soittimelle, jotka olivat piano, nokkahuilu ja kohta "sinfoniaorkesterin soittimet".

Ikäkausittain tarkasteltuna huomiota kiinnittää ainoastaan 50-vuotta vanhempien ihmisten vähäinen kyllä-vastausten määrä saksofonin, kitaran, sähkökitaran, pianon, cembalon, lyömäsoittimien, haitarin ja huuliharpuun kohdalla, mutta kyse ei niinkään ole tämän ikäisten ihmisten kielteisestä suhtautumisesta näihin soittimiin vaan pikemminkin siitä, että tämän ikäiset usein jättivät vastaamatta kyseisten soittimien kohtiin yhtään mitään. Ainoat instrumentit, jotka todella näyttivät herättävän vastustusta muihin ikäluokkiin verrattuna, ja nekin vain yli 60-vuotiaiden keskuudessa, olivat huuliharppu, haitari ja lyömäsoittimet, viimeksi mainittu kaikkein vähiten.

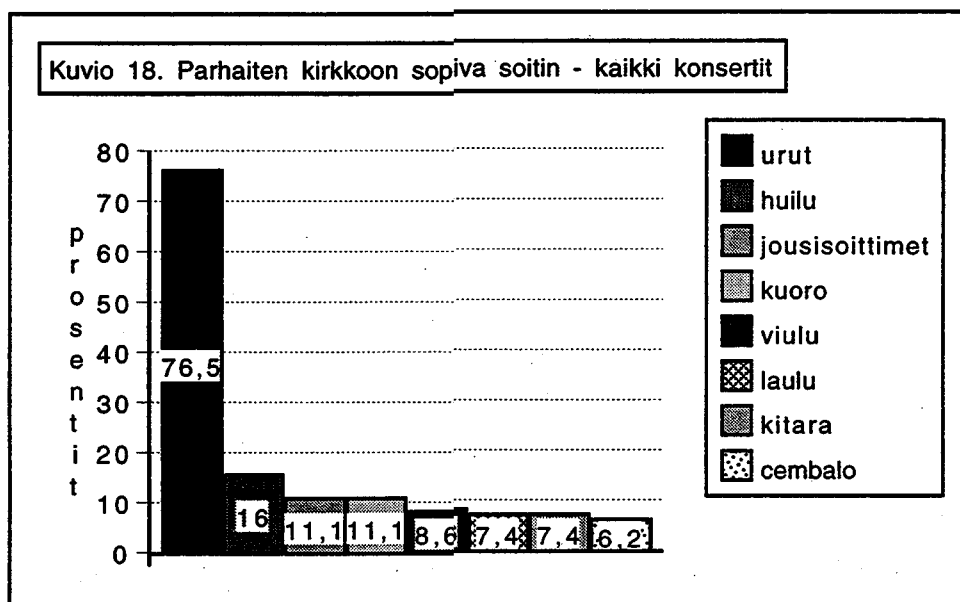
Musiikin harrastaminen soittamalla tai laulamalla itse ei näytä olevan mikään erityinen soittimiin liittyviin asenteisiin vaikuttava syy. Ainoat mielipiteitä jakavat soittimet olivat sähkökitara, piano ja nokkahuilu: ne, jotka eivät harrasta musiikkia soittamalla tai laulamalla itse, suhtautuivat harrastavia myönteisemmin kahteen ensimmäiseen, ja kielteisemmin viimeiseen näistä. Eniten mielipide-eroavaisuuksia esiintyi sähkökitaran kohdalla: sitä kannatti 47,8% "harrastamattomista" ja 36,4% "harrastavista".

Suurin osa vastauksien perusteluista oli soittimien käyttöä puolustavia. Selitettiin, että soitin valitaan musiikin, tunnelman ja sanoman perusteella, ja korostettiin, että kaikki instrumentit sopivat eivätkä ole syntisiä. Perusteluja oli niin vähän, 28,3% (32/113) vastaajista selitti kantaansa jotenkin, ettei varmoja päätelmiä voi tehdä. Joka tapauksessa kaikkien ikäryhmien vastauksista puolet tai vieläkin suurempi määrä puolustaa kaikenlaisten soitinten käyttöä kirkossa. Myös konserttien keskinäinen vertailu tuottaa mainitsemisen arvoisia asioita, sillä konsertissa A kyselyn saaneiden perusteluista kaikki puolsivat erilaisten soitinten käyttöä, konsertin C kohdalla rajoituksia puoltavia vastauksiakin esiintyy, vaikkakin niitä on alle puolet vastauksien määrästä, ja konsertissa B kyselyn saaneiden perusteluissa rajoituksia puoltavat näkemykset ovat enemmistönä.

Vastustavien mielipiteiden perustelu oli vähäistä, ja jokainen jäi ilman laajempaa kannatusta. Kun tarkastelee instrumentteja sopivuusjärjestyksessä, huomiota kiinnittää kuitenkin yksi seikka, joka saattaa olla kieltävien kannanottojen syy. Pieniä poikkeuksia lukuunottamatta ensimmäinen, suosituimpi puolisko, on instrumentteja, joilla soitetaan klassista musiikkia, ja ne ovat siinä mielessä perinteisiä instrumentteja. Jälkimmäinen puolisko soittimista sen sijaan edustaa viih-teellisempään musiikkiin liittyviä instrumentteja.

4.2.2.1. Parhaiten sopiva soitin

Kyselyssä haluttiin tarkentaa yleisön mielipiteitä soittimista, ja siksi lomakkeeseen kirjoitettiin virkkeen alku ”parhaiten mielestäni kirkkoon sopii”, joka edellytti omin sanoin täydentämistä. Kyseiseen kohtaan vastasi 71,7% (81/113) lomakkeen palauttaneista mainiten siinä joko yhden tai useamman instrumentin. Useiden soittimien mainitsemisesta seurasi ongelma; oli nimittäin mahdotonta saada selville, ovatko ne vastaajien mielestä tasapuolisen sopivia kirkkoon, vai pitävätkö he joitain mainitsemistaan soittimista paremmin kirkkoon sopivina kuin toisia. Joka tapauksessa kaikki vastauksiin sisältyneet soittimet otettiin huomioon, niin myös ne vastaukset, joissa annetun virkkeen alusta huolimatta mainittiin jokin muu kuin instrumentti eli käytettiin ilmaisuja ”kuoro” ja ”laulu”.

N=81

Nimeltä mainituksi tuli kaikkiaan seitsemäntoista instrumenttia, joista eniten vastauksia keräsi soitin, jolla on pitkät perinteet kirkossa käyttämisessä: urut. 76,5% (62/81) vastaajista oli kirjoittanut urut kyselylomakkeeseensa, mikä teki siitä lähes viisi kertaa suosittumman kuin seuraavaksi eniten mainintoja saaneesta instrumentista, huilusta. Huilun oli lomakkeessaan maininnut 16% vastaajista. Kolmannen sijan sopivuudesta jakavat jousisoittimet sekä kuoro, molemmat kun tulivat mainituiksi 11,1%:ssa vastanneiden kyselylomakkeista. Viulu sisältyi 8,6% joukon vastauksiin, mikä takaa sille neljännen sijan parhaiten kirkkoon sopivien soittimien joukossa. Sekä laulu että kitara ovat viidennellä sijalla 7,4%:n, ja cembalo kuudennella sijalla 6,2%:n vastaajajoukon ansiosta.

Koska puolet vastauksiin sisältyneistä soittimista eivät saaneet laajempaa kannatusta osakseen, vastauksia on tarpeen tarkastella myös soitinryhmittäin. Tarkastelu tapahtuu laskemalla prosentit vastauksiin sisältyneiden soittimien yhteen lasketuista mainintamääristä, kun ne edellisessä kappaleessa laskettiin vastaajien lukumäärästä. Erilaiset kosketinsoittimet keräsivät 44,7% (72/161) kaikista maininnoista. Urkujen 38,5%:n osuuden lisäksi tähän lukuun sisältyivät esimerkiksi

cembalo 3,1%:n ja piano 2,5%:n kannatuksellaan. Puhaltimia suosittiin toiseksi eniten: niitä sisältyi vastauksiin 18,6%:n verran. Näistä huilun osuus on 8,1%. Jousisoittimia esiintyi vastauksissa 9,9%:n verran: 5,6% yleisnimikkeellä "jousisoittimet", ja viulu 4,3% kannatuksellaan.

Monet nimeltä mainituista vaski- ja puupuhaltimista sisältyivät konsertissa C kyselylomakkeensa saaneiden vastauksiin. Yleisöllä voidaan olettaa olleen kiinnostusta puhaltimiin, sillä kyseisessä konsertissa esiintyi ranskalainen vaskikvintetti Da Chiesa. Kun tarkastellaan vastaajien musiikillista harrastuneisuutta suhteessa siihen, minkä soittimen he kokevat sopivan parhaiten kirkkoon, käy ilmi erityisesti se seikka, että itse soittavat tai laulavat mainitsivat selvästi enemmän eri soittimia kuin ne, jotka eivät ole aktiivisia musiikin harrastajia.

4.3. Mieluisin musiikki

Yleisön musiikkimaun selvittämiseksi lomakkeeseen kirjoitettiin kysymys "mitä musiikinlajeja ja minkä aikakauden klassista musiikkia kuuntelet mieluiten kirkkokonsertissa?" Vastaajien toivottiin kertovan omin sanoin suosikkimusiikistaan. Heistä 85,8% (97/113) tekikin niin - käyttäen 56:tta eri määritelmää. Joku saattoi mainita useitakin eri vaihtoehtoja, joku toinen taas vain yhden. Toisistaan hieman eroavia vastauksia tarkastellaan erillisinä: esimerkiksi gregoriaaninen laulu ja epätarkempi ilmaisu "keskiajan musiikki" ovat kaksi eri asiaa. Tämän kaltaiset vivahte-erot on myös koottu yhteen, esimerkiksi nämä kaksi kohtaan "keskiajan klassinen musiikki", jotta saataisiin oikea kuva eri tyyli- ja aikakausien suosiosta. Aikakausien määrittelyssä on noudatettu musiikin karkeaa jakoa vuosisatoihin, vaikka erilaisten musiikkityylien alkamis- ja loppumisvuosista ollaankin montaa eri mieltä, eivätkä ne noudata tämän kaltaista säännönmukaisuutta. Ratkaisuun päädyttiin, koska vastaajat käyttivät tällaista jaottelua kertoessaan suosikkimusiikistaan.

Taulukko 7. Mieluisin kirkkokonsertissa kuunneltava musiikki määriteltynä siten, kuin se ilmaistiin vastauksissa, sekä määritelmien prosentuaalinen osuus kantansa kertoneiden vastauksista. N=97.

1600-luvun klassinen musiikki	26,8
kaikki musiikki	17,5
urkumusiikki	13,4
gospel	11,3
J.S. Bach	11,3
kuoromusiikki	10,3
1700-luvun klassinen musiikki	9,3
kirkkomusiikki	8,2
vanha klassinen musiikki	8,2
1800-luvun klassinen musiikki	8,2
keskiajan musiikki	8,2
gregoriaaninen laulu	7,2
klassinen musiikki	6,2

Klassinen musiikki on selkeästi kaikkein halutuinta ohjelmistoa konsertteihin, ja suosituinta siinä on 1600-luvun musiikki, jonka mainitsi 41,2% (40/97) vastaajista. Seuraavalle sijalle nousi yli puolta pienemmällä mainintamäärällä keskiajan klassinen musiikki, josta piti 17,5% vastaajista. 1700-luvun klassista musiikkia kuuntelisi 14,4% ja 1900-luvun 12,4% vastaajista. 1800-luvun klassinen musiikki sai vähiten huomiota osakseen, 11,3% verran. Loppujen lopuksi 1600-luvun musiikkia lukuun ottamatta erot suosiossa ovat hyvin pieniä, joten tämän kyselyn pohjalta arvioituna se näyttää olevan mieluisinta konserttimusiikkia.

Seuraavaksi eniten yhteenlaskettuja mainintoja, 39 kappaletta, keräsi ”hengellinen” musiikki, jolla tässä yhteydessä tarkoitetaan seuraavia vastauksia ja niiden esiintymismääriä kysymykseen vastanneiden lomakkeissa: gospel (11,3%), kirkkomusiikki (8,2%), gregoriaaninen laulu (7,2%), hengellinen musiikki (5,2%), mustien hengellinen musiikki (3,1%), requiemit (2,1%), passiot (2,1%) ja rukouslaulut (1%).

Jotkut mainitsivat musiikkimakunsa noudattamatta kysymyksen sisältämiä määritelmätapoja: esimerkiksi instrumentit olivat tärkeitä, ja mainittiin 33:ssä määritelmässä, osassa niistä jopa ilman minkäänlaisia ajallisia rajoituksia. Soittamista useimmin vastauksissa esiintyi urut. 13,4%:lle vastaajista minkä tahansa aikakauden urkumusiikki on mieluisinta konserttimusiikkia, 5,2% rajoitti mieltymyksensä johonkin aikakauteen. 11,3% suosi kuoromusiikkia, 10,3% heistä ilman sen tarkempia määritelmiä.

Muutamilla vastaajilla oli omat suosikkisäveltäjänsä, joiden sävellyksiä he toivoivat saavansa kuulla kirkkokonsertissa. Yhdeksän eri säveltäjää mainittiin yhteensä 23 kertaa. Suosituin oli Johann Sebastian Bach sisältyen 11,3%:iin, ja toiseksi suosituin Georg Friedrich Händel sisältyen 4,1%:iin vastauksista.

Seuraavaksi useimmin, 17 kertaa eli sisältyen 17,5%:iin vastauksista, esiintyi määritelmä ”kuuntelen kaikkea”. 5,2% vastaajista määritteli suosikkimusiikkinsa käyttämällä sellaisia luonnetta kuvailevia adjektiveja kuin melodinen, rytmikäs, rauhallinen ja kaunis. Yhtä monet halusivat kuulla jazzia esitettävän kirkossa, ja 3,1%:iin kyselylomakkeista sisältyi sana ”blues”. Sen sijaan iskelmä, laulelma ja rock, jotka kyllä joidenkin mielestä sopivat kirkossa esitettäväksi, eivät kuuluneet kenenkään mielimusiikinlajeihin tässä yhteydessä.

Konserteittain tarkasteltuna kävi ilmi, että vastaajat mainitsivat suosikikseen sen kaltaisen musiikin, jota olivat tulleet konserttiin kuuntelemaan. Konsertissa A käyneiden vastauksissa korostui keskiaikaisen musiikin suosio, tosin myös gospel mainittiin usein. Konsertissa C käyneiden vastauksissa korostui 1900-luvun klassinen musiikki ja urkumusiikki, konsertissa B käyneet mainitsivat muita useammin J.S. Bachin vastauksissaan. Samoin heidän vastauksissaan korostui vanhan musiikin suosio ja se, että he muita useammin kuuntelevat mielellään kaikkea mahdollista musiikkia.

Musiikkia aktiivisesti harrastavien eli itse soittavien/laulavien vastauksissa tuli kuoromusiikki useammin esille kuin sellaisten vastauksissa, jotka eivät harrasta musiikkia aktiivisesti. Viimeksi mainitut ovat enemmistönä tarkasteltaessa eri

musiikkeja koskevien mainintojen määriä, koska heitä on 69 eli 22,2% enemmän kuin aktiivisia harrastajia. Heidän vastauksissaan tuli selkeästi esiin gregoriaaninen laulu, jonka kannattajista kukaan ei soita tai laula itse.

41-50 -vuotiaita on vastaajien joukossa selkeästi eniten, 35,4%: ei siis ole mikään ihme, että he ovat monesti suurin jostakin tietystä musiikista kiinnostunut ryhmä. Muun muassa noin kolme viidesosaa yhden kerran mainituista määritelmistä sisältyy tämän ikäryhmän vastauksiin. Huomionarvoista on, että kiinnostus barokkimusiikkiin on kutakuinkin yhtä suuri ikäryhmien 31-40, 41-50 ja 51-60 keskuudessa. Samoin herättää huomiota se, että kaikki jazz-musiikin suosikikseen ilmoittaneet olivat alle 40-vuotiaita. Bluesin maininneet taas olivat kaikki alle 30-vuotiaita.

5. ESIINTYJÄT

5.1. Ominaisuudet

Kyselyn yhtenä tavoitteena oli selvittää, mitä yleisö pitää tärkeänä esiintyjien suorituksessa: kuinka paljon painoa he antavat virheettömyydelle, tulkinnalle ja eläytymiselle. Siksi lomakkeeseen kirjoitettiin lauseen alku "kirkkokonserteissa on tärkeää", ja lueteltiin kolme vaihtoehtoista lopetusta: virheetön esitys, tulkinnan tasokkuus ja esiintyjän eläytyminen. Vastaja sai ilmaista kantansa ympyröimällä sopivan vaihtoehdon sen mukaisesti, onko hän väitteestä samaa, jokseenkin samaa, jokseenkin eri vai täysin eri mieltä. Myös vaihtoehto "en osaa sanoa" oli tarjolla. Vastaja sai myös mahdollisuuden kertoa, mikä muu vielä mainitsema- ton asia on hänen mielestään tärkeää.

Tärkeimpänä asiana pidettiin tulkinnan tasokkuutta. Vaihtoehdot "olen samaa mieltä" ja "olen jokseenkin samaa mieltä" saivat melkein saman kannatuksen; edellinen 47,3% (53/112) ja jälkimmäinen 46,4% maininnoista. Yhdessä nämä määrät hipovat sataa prosenttia, sillä niiden summa on 93,7%. Tärkeää on myös huomata, että kukaan ei ollut asian merkittävyydestä täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltäkin oli vain 1,8% vastaajista.

Taulukko 8. Esiintyjän tärkeät ominaisuudet. Luvut ovat prosentteja.

	1	2	3	4	5
virheetön esitys N=110	23,6	50,0	6,4	17,3	2,7
tulkinnan tasokkuus N=112	47,3	46,4	4,5	1,8	—
esiintyjän eläytyminen N=112	45,5	38,4	8,0	7,1	0,9

Vastausvaihtoehdot eri väittämiin:

1=olen samaa mieltä, 2=olen jokseenkin samaa mieltä, 3=en osaa sanoa, 4=olen jokseenkin eri mieltä, 5=olen täysin eri mieltä

Toiseksi merkittävimpana pidettiin esiintyjän eläytymistä. "Olen samaa mieltä" - näkemyksiä kertyi lähestulkoon saman verran kuin vastaavassa kohdassa tulkinnan tasokkuuden ollessa kyseessä eli 45,5%:n (51/112) verran. "Olen jokseenkin samaa mieltä"-näkemys sai 38,4%, ja "olen jokseenkin eri mieltä" 7,1% vastauksista. Yksi vastaja ilmoitti olevansa täysin eri mieltä asian tärkeydestä.

Tulkintaa ja eläytymistä pidettiin tärkeämpänä kuin virheetöntä suoritusta, mikä näkyy selvästi. Puolet "virheetön esitys"-kohdan vastauksista kertyi kohtaan "olen jokseenkin samaa mieltä", joten suurin osa antaa kyllä virheettömälle esitykselle arvoa, mutta ei pidä sitä ehdottoman tärkeänä. Samaa mieltä oli asian tärkeydestä 23,6% (26/110) yleisöstä. Erityisesti kiinnittää huomiota eri mieltä olevien suuri määrä, sillä peräti 17,3% oli tästä asiasta jokseenkin eri mieltä ja 2,7% täysin eri mieltä.

Esiintyjän eläytymisestä oli kaikkien konserttien yleisö mielipiteiltään samoilla linjoilla. Muissa kohdissa sitten esiintyikin vaihtelua. Konsertin A yleisö piti virheetöntä esitystä muihin yleisöihin verrattuna vähemmän tärkeänä. Konsertissa B olleet korostivat muihin verrattuna eniten virheettömyyden ja tulkinnan tasokkuuden merkitystä.

Nuorien konserttissakävijöiden runsas lukumäärä on syy, jonka voidaan katsoa selittävän sen, että konsertissa A oli suuri määrä virheettömästä esityksestä jokseenkin eri mieltä olevia. Alle 21-vuotiaista yli puolet, 55,6%, oli jokseenkin eri mieltä virheettömän esityksen tärkeydestä. Puolet näkemyksen edustajista on alle 30-vuotiaita. Muiden ikäryhmien vastauksista lähes puolet tai yli puolet keskittyvät kohtaan "olen jokseenkin samaa mieltä." Ainoan poikkeuksen tekevät 51-60 -vuotiaat, joiden vastaukset ovat jakaantuneet tasaisemmin eri vaihtoehtojen kesken.

Tulkinnan tasokkuuden tärkeyttä koskevissa kannanotoissa lähestulkoon kaikkien ikäryhmien vastaukset jakaantuivat melko tasaisesti vaihtoehtojen "olen samaa mieltä" ja "olen jokseenkin samaa mieltä" kesken. Poikkeuksen muodostavat alle 21-vuotiaat ja 51-60 -vuotiaat: ensin mainitun ikäryhmän vastauksista 77,8% sijoittui kohtaan "olen samaa mieltä", jälkimmäisen ikäryhmän vastauksista taas 64,7% sijoittui kohtaan "olen jokseenkin samaa mieltä." Esiintyjän eläytymisen kohdalla vastausten skaala on edelliseen verrattuna laajempi. Mainitsemisen arvoista on 41-50 -vuotiaiden määrä, 11,4% (4/35), "olen jokseenkin eri mieltä"-mielipiteen kohdassa, ja 51-60 -vuotiaiden määrä, 70,6% (12/17), "olen samaa mieltä"-vaihtoehdon kohdassa.

5.2. Puutteet

Kyselyssä haluttiin saada selville, mitkä esiintyjään liittyvät seikat saavat kirkkokonserttiyleisön reagoimaan kritisoivasti. Kukaan esiintyjä ei kuitenkaan sinänsä ole kirkkoon sopimaton, eikä tällainen kannanotto ole edes kirkkolain 431. pykälän mukainen.⁷⁵ Tosiasia on kuitenkin, että eri musiikkiperinteisiin liittyvät musiikoiden käytöstavat, pukeutuminen ynnä muut seikat eroavat eri musiikinlajien lähtökohtien ja sosiaalisten tehtävien mukaisesti.⁷⁶ Tällöin pahennusta saattaa herättää perinteestä poikkeaminen.

Esiintyjä on vuosien varrella arvosteltu milloin mistäkin syystä. Martti Hela arvosteli vuonna 1921 sellaisia esiintyjä, jotka haluavat esiintymisellään vain näyttää taitoansa tai kerätä rahaa, ja unohtavat konsertin todellisen tarkoituksen: yleisön hengellisen rakentamisen. 1970-luvulla käytiin Suomessa keskustelua iskelmälaulajien esiintymisestä kirkossa: jotkut olivat sitä vastaan, jotkut puolustelivat. Tällä vuosikymmenellä voi lehdestä lukea esimerkiksi kirkossa pidetyn konsertin esiintyjien pukeutumisen ja olemuksen arvostelua.

⁷⁵ Lempiäinen 1975, 11.

⁷⁶ Salminen 1990, 15.

Kritisoinnin kohteita tiedusteltiin kirjoittamalla kyselylomakkeeseen omin sanoin täydentämistä edellyttävä virkkeen alku "esiintyjä on sopimaton esiintymään kirkossa, jos...". Valmiita vaihtoehtoja ei haluttu antaa, jotta mielipiteisiin ei vaikutettaisi. Vastauksia kertyi kohtuullisesti, sillä 63,7% (72/113), kolmasosaltaan 41-50-vuotiaita vastaajia kertoi näkemyksistään mainiten yhden tai useamman seikan, jota ei pitänyt hyväksyttävänä. Huomiota kiinnitettiin kaiken kaikkiaan 32:een eri asiaan.

Taulukko 9. Syitä, joiden vuoksi esiintyjä on sopimaton esiintymään kirkossa. N=72.

---

päihteiden vaikutuksen alaisuus	22,2
epäasiallinen käytös	13,9
epäasiallinen pukeutuminen	12,5
konserttiin valmistautumattomuus	8,3
esiintymispaikan erityisluonteen huomiotta jättäminen	6,9
epäsiisti pukeutuminen	6,9
musiikin sanoman sopimattomuus kirkkoon	5,6
ateistinen maailmankuva	5,6
arvokkuuden puuttuminen	5,6
esiintymiskyvyn puute	4,2
epäsiisteys	2,8
aitouden ja vilpittömyyden puute	2,8
kristinuskoa loukkaava esitys	2,8
esiintyjän soitto- tai laulutaidon vajavaisuus	2,8

Eero Hämeenniemi on todennut, että aikamme musiikkielämässä keskitytään kovin paljon taiteilijoiden ulkoiseen olemukseen.⁷⁷ Tätä näkemystä vahvistaa osaltaan se, että lomakkeisiin kirjoitetuissa vastauksissa tuli voimakkaasti esiin olemukseen liittyvät seikat. Kaikkein eniten, 22,2%:ssa (16/72) vastauksista, paheksuttiin esiintymistä päihteiden vaikutuksen alaisena. Pukeutumiseen liittyen arvosteltiin asiallisuuden ja siisteyden puutetta, edellistä 12,5%:n, jälkimmäistä 6,9%:n verran. Muita kritisoinnin kohteita olivat esiintyjien yleisen siisteyden sekä aitouden ja vilpittömyyden puute, jotka tulivat mainituiksi 2,8%:ssa kyselylomakkeista.

Olemuksen jälkeen eniten keräsivät mainintoja esiintymiseen liittyvät seikat, joista useimmin paheksuntaa herätti se, jos esiintyjä ei ole valmistautunut konserttiin: tämä arvostelun kohde esiintyi 8,3%:ssa lomakkeista. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että esiintyjä osaa esiintyä, ja että hän osaa soittaa tai laulaa. Edellinen sisältyi 4,2%:iin, jälkimmäinen 2,8%:iin vastauksista. Seuraavaksi eniten kiinnitettiin huomiota käytökseen: sen epäasiallisuutta ei 13,9% vastaajista pitänyt hyvänä asiana. Arvokkuuden puutteen mainitsi 5,6% ei-toivotuksi seikaksi. Kaikki edellä mainitut tekijät ovat tavallisia vaatimuksia, jotka voisi yleistää koskemaan mitä tahansa konserttitilannetta missä tahansa.

---

⁷⁷ Hämeenniemi 1993, 47.

Käytöksen jälkeen suosituimmat arvostelun kohteet olivat uskonnollinen tausta ja esiintyjän asenteet. Asenteiden moittimisessakin viitattiin hengellisiin asioihin: 6,9% piti tärkeänä esiintymispaikan erityisluonteen huomioon ottamista. Uskonnollisessa taustassa aiheuttaa huolta lähinnä ateismi, sillä 5,6% vastaajista ei haluaisi ateistien esiintyvän kirkossa. Myös itse musiikki, seuraavaksi suosituin aihe, kirvoitti kommentteja. Esiintyjää itseään ei haluttu arvostella, mutta 5,6% vastaajista ei toivonut hänen esittävän musiikkia, jossa on kirkkoon sopimaton sanoma. Myöskään kristinuskoa loukkaavaa musiikkia ei haluta kuunnella: tämä tuli mainituksi 2,8%:ssa lomakkeista.

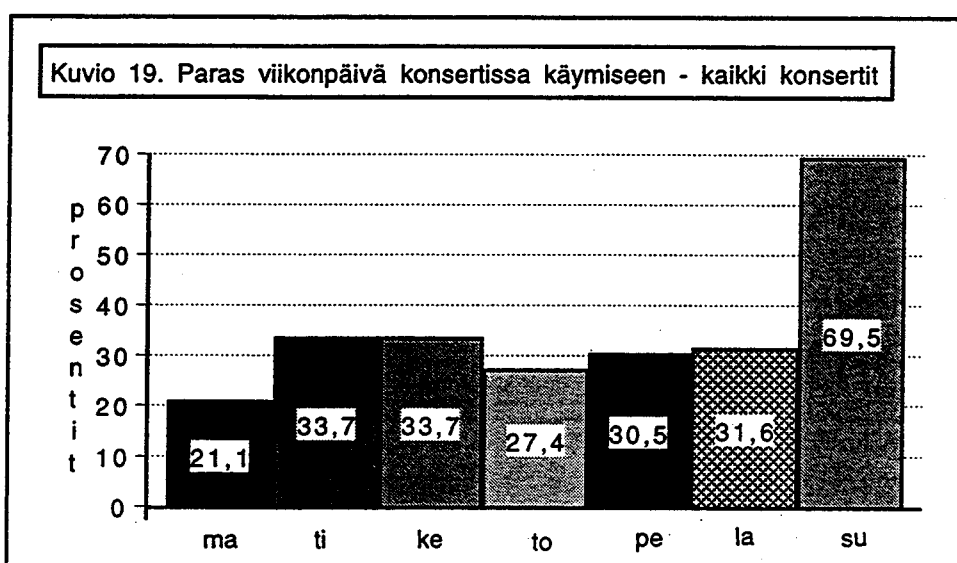
Noin puolet vastauksista jäi yksittäisiksi esiintymiseen, uskonnolliseen taustaan, asenteisiin, taustaan ja esiintyjän motiiveihin liittyviksi mielipiteiksi. Jonkinlaisena esimerkkinä mainittakoon kritisointia herättänyt esiintymisen motiivi: kirkon halpa vuokra.

6. ULKOMUSIIKILLISET SEIKAT

6.1. Konsertin ajankohta

6.1.1. Viikonpäivä

Tutkimuksessa haluttiin selvittää, minä viikonpäivänä ja kellonaikana yleisö mieluiten käy konsertissa, ja kuinka pitkän ajan he toivovat konsertin kestävän. Ensimmäisessä tiedusteltiin sopivinta päivää kirjoittamalla lomakkeeseen omin sanoin vastauksista edellyttäen "mielestäsi paras viikonpäivä kirkkokonsertille". 84,1% (95/113) vastaajista ilmaisikin kantansa asiasta mainiten joko yhden tai useampia eri päiviä. Useamman eri vaihtoehdon maininnasta seurasi, että viikonpäivien kannatuksen yhteismäärä on yli kaksinkertainen vastaajien määrään verrattuna.

N=95

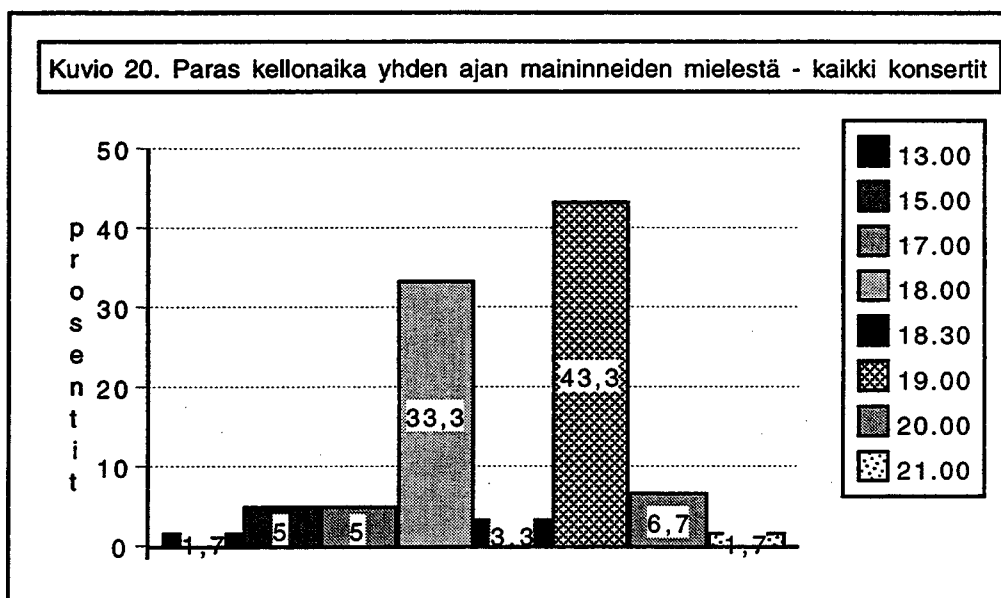
Tulokset osoittavat, että suosituin päivä on sunnuntai. 69,5% (66/95) vastaajista haluaisi käydä konsertissa juuri tällöin. Kyseinen viikonpäivä on mainittu kaksi kertaa useammin kuin tiistai ja keskiviikko, jotka ovat sunnuntain jälkeen suosituimmat viikonpäivät konsertissa käymiseen: molemmat sisältyivät 33,7%:iin vastauksista. Lauantaita kannattaa 31,6%, perjantaita 30,5% ja torstaita 27,4% vastaajista. Maanantai erottuu joukosta vähäisen suosionsa vuoksi: sen mainitsi 21,1% vastaajista. Mitään selkeää viikonpäivien välistä suosituimmuusjärjestystä ei kyselyn perusteella voida tehdä, sillä eri päivien välisen kannatuksen määrä sunnuntaita ja maanantaita lukuun ottamatta on aika tasainen.

Sunnuntaita lukuunottamatta, joka on myös konserteittain tarkasteltuna suosituin viikonpäivä, viikonpäivien välinen suosio vaihtelee konserttien kesken. Suuria eroja ei kuitenkaan esiinny. Selkeimmin suosion heilahdukset kohdistuvat perjantaihin ja lauantaihin. Konsertin C yleisöltä ne saavat kannatusta 20%:lta kumpikin, kun taas konserttia A kuuntelemaan tulleista 45,2% mainitsi perjantain ja 41,9% lauantain. Myös viikonpäivien välinen järjestys vaihtelee eri konserttien

kesken. Vähiten suosittu on B ja C -konserttien yleisöjen mielestä maanantai, ja konsertin A yleisön mielestä torstai. Päinvastoin kuin kaikkien konserttien yhteenvedossa, maanantai ei niin voimakkaasti erotu muiden päivien joukosta.

6.1.2. Kellonaika

Kaikkiaan 107/113 (94,7%) vastausta sai kohta, jossa tiedusteltiin parasta kellonaikaa konsertille. Tiedustelu tapahtui lomakkeeseen kirjoitetuilla sanoilla "paras kellonaika", jonka jälkeen sijoitetulle viivalle vastaaja sai itse parhaaksi katsomallaan tavalla ilmaista näkemyksensä aiheesta. 56,1%:ssa (60/107) palaute- tuista lomakkeista vastaus oli selkeä sisältäen vain yhden ajan, lopuissa se oli enemmän tai vähemmän epämääräinen: jotkut käyttivät sanallista ilmaisua kuten esimerkiksi sanaa "ilta", toiset mainitsivat useita mahdollisuuksia parhaaksi kellonajaksi.

N=60

Suosituimmaksi vaihtoehdoksi yhden ajan ilmoittaneiden joukossa nousi kello seitsemän illalla. Se sai 43,3% (26/60) tarkasti vastanneista puolelleen. Toinen lähes yhtä suuren suosion saanut kellonaika on 18.00, sillä 33,3% pitää sitä parhaana vaihtoehtona. Yhdessä nämä ajat muodostavat peräti 76,6% kaikista tarkoista vastauksista. Muita aikoja mainittiin vähäisiä määriä kello yhdestä aina yhdeksään illalla. 6,7%:n mielestä kello 20.00 on paras vaihtoehto, kello 15.00 ja 17.00 saivat 5%:n kannatuksen kumpikin.

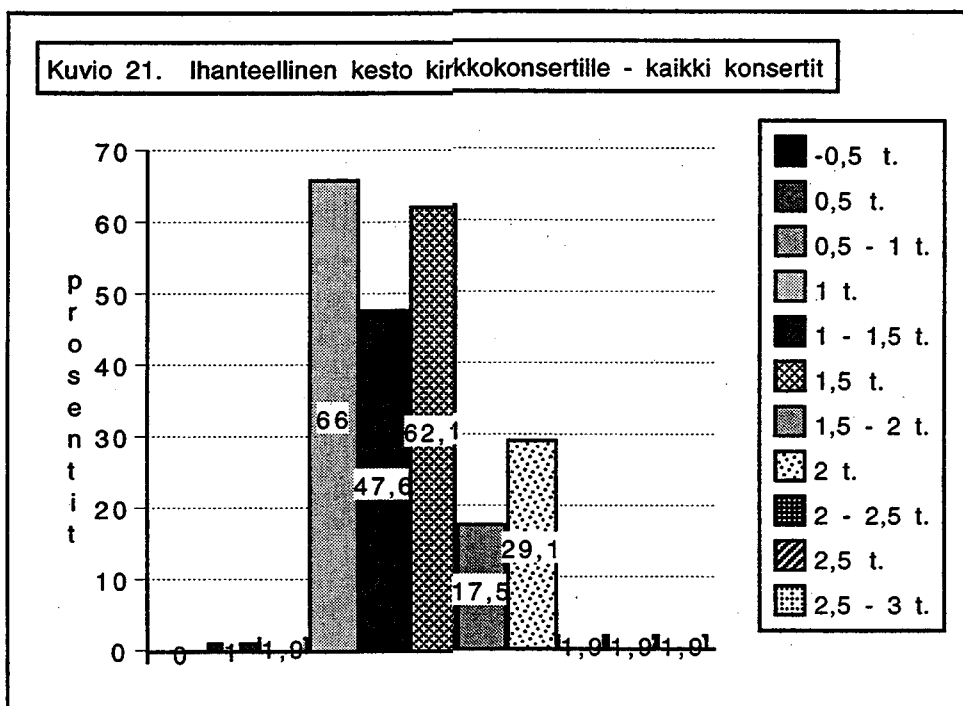
Epätarkoissa ilmaisuisissa kellonaikojen skaala on laajempi, vastaukset liikkuvat kahdentoista ja iltakymmenen välillä. Kuitenkin niissäkin suosituimmiksi ajoiksi nousivat samat kuin tarkasti mielipiteensä ilmaisseiden keskuudessa. 17% (8/47) epämääräisesti vastanneista ilmoitti haluavansa mennä konserttiin kello 18-19.00, ja 70,2% sisällytti jomman kumman tai molemmat näistä ajoista vastaukseensa. Kolmasosa vastauksista sijoittui iltakuuden ja iltakahdeksan väliin.

Tarkalleen 18-20.00 luki 8,5%:ssa epämääräisesti kantansa ilmaisseiden papeissa, saman verran kannatusta sai sana "ilta".

Kaikkia konsertteja erikseen tarkasteltaessa huomataan, että kellonajat 18.00 ja 19.00 erottuvat jokaisessa suuren suosionsa vuoksi. Konsertti kannattaa siis laittaa alkavaksi kello 18.00 tai 19.00. Myös sunnuntai-iltapäivänä järjestetty konsertti näyttäisi tavoittavan kuuljoita, sillä 8,4% vastaajista sisällytti kello 15.00:n vastaukseensa. Kun tähän vielä lisätään ne neljä ihmistä, joiden vastaukseen sisältyi sana "iltapäivä", voidaan todeta, että 12,1% vastanneista olisi halukas käymään konsertissa tähän aikaan.

6.1.3. Kesto

Kirkkokonsertin ihanteellista kestoa tiedusteltiin kirjoittamalla lomakkeeseen sanat "ihanteellinen kesto", joiden jälkeen sijoitetulle viivalle sai kirjoittaa oman näkemyksensä asiasta. Kertyneissä 103/113 (91,2%) vastauksessa jotkut ilmaisivat mielipiteensä tarkasti jopa viiden minuutin tarkkuudella, toisilla konsertin ihanteellinen kesto saattoi vaihdella suurestikin. Kaikki vastaukset liikkuivat puolen tunnin ja kolmen tunnin rajoissa. Suurin osa yleisöstä haluaisi konsertin kestävän tunnista kahteen tuntiin.

N=103

Vastauksien selkeän hahmottamisen vuoksi niitä lähestyttiin siten, että tehtiin taulukko, johon sisältyi kaikki kellonajat aina kolmeen tuntiin asti. Puoli- ja tasatunnit merkittiin tarkasti, muissa ajoissa käytettiin puoli tuntia käsittäviä jaksotuksia, esimerkiksi määritelmää 0,5-1 tunti. Siten jokainen vastauksiin sisällytetty aika, tarkka tai epämääräisempi, kyettiin merkitsemään taulukkoon. Tällä tavoin kartoi-

tettuna suosituimmaksi kestoksi osoittautui yksi tunti, sillä se sisältyi 66% (68/103) kattavan ryhmän vastauksiin. Lähestulkoon samaan ylti puolitoista tuntia 62,1%:n kannatuksellaan. Yllätyksellistä oli puolitoista tuntia pitempien konserttien suosion määrä: peräti 29,1% kellonajan maininneista piti kahta tuntia konsertin ihanteellisena kestona, ja 1,9% viihtyisi kolmekin tuntia kestävässä tilaisuudessa.

Konserttia A ja C kuuntelemassa käyneiden vastauksissa korostuu selvästi tunnistusta puoleentoista tuntiin kestävänsä konsertin suosio. Edellisen kohdalla nämä määritelmät kattavat 87,9% kaikista vastauksista, jälkimmäisen kohdalla 71,4%. Konserttia B kuuntelemassa käyneiden mielipiteissä kellonajat saivat tasaisemman kannatuksen. Huomattavaa edellisten vastaajien mielipiteisiin verrattuna on kahden tunnin suosion määrä: tarkalleen tämän keston kirjoitti 25,7% heistä lomakkeeseensa, ja 57,1% sisällytti sen määritelmänsä. Pitempään konserttiin näyttää siis hakeutuvan sellaisia ihmisiä, jotka suosivat pitempiä kestoja kuin muut. Kuten edellä on tullut ilmi, näkemyksiä on monenlaisia, mutta erilaisten vastausten joukosta nousee kuitenkin esiin se tosiasia, että yleisimmät konserttien pituudet vastaavat yleisön enemmistön tarpeita.

6.2. Ohjelmalehtinen

Kyselyssä haluttiin selvittää, mitä ohjelmalehtisen tulisi konserttiyleisön mielestä sisältää, ja onko yleisö samaa mieltä Martti Helan kanssa tekstien ohjelmaan painattamisesta. Hela nimittäin kirjoitti vuonna 1921 laatimassaan esitelmässä, että "Saksassa näkee usein kaikki tekstit ohjelmaan painettuina. Tämä kylläkin kustannuksia vaativa tapa on mitä suositeltavin."⁷⁸ Kysymyksiä selvittämiseksi lomakkeeseen kirjoitettiin virkkeen alku "ohjelmalehtiseen pitäisi painaa", ja määritettiin viisi erilaista vaihtoehtoa: suomenkielisten laulujen sanat, vieraskielisten laulujen sanat, tietoa säveltäjistä, tietoa sävellyksistä ja tietoa esittäjistä. Kantaa otettiin rastittamalla joku vaihtoehdoista "kyllä", "ei" ja "en osaa sanoa".

---

⁷⁸ Hela 1921, 23.

Taulukko 10. Suhtautuminen ehdotettuihin ohjelmalehtisen sisältöihin. Luvut ovat prosentteja.

9 a) myönteinen

tietoa säveltäjistä	96,3	N=107
tietoa esittäjistä	93,7	N=111
tietoa sävellyksistä	91,6	N=107
vieraskielisten laulujen sanat	74,8	N=103
suomenkielisten laulujen sanat	63,6	N=107

9 b) kielteinen

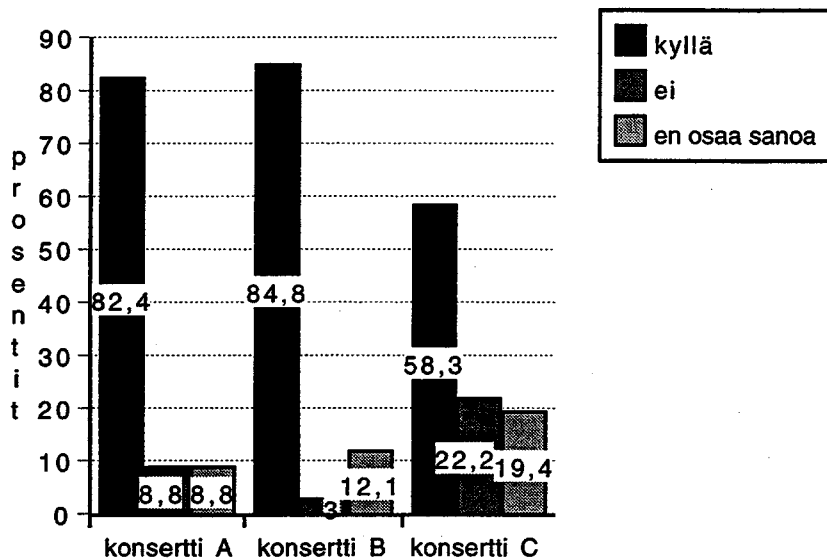
suomenkielisten laulujen sanat	27,1	N=107
vieraskielisten laulujen sanat	11,7	N=103
tietoa sävellyksistä	2,8	N=107
tietoa esittäjistä	1,8	N=111
tietoa säveltäjistä	0,9	N=107

Enemmän kuin sanoja, ohjelmalehtiseen haluttiin tietoa säveltäjistä, sävellyksistä ja esittäjistä. Tärkeimmiksi koettiin tiedot ihmisistä, sillä säveltäjistä halusi tietoa 96,3% (103/107), ja esittäjistä 93,7% (104/111) vastaajista. Ainoastaan 0,9% vastaajista ei halunnut ohjelmalehtiseensä tietoa säveltäjistä, 1,8% taas ei halunnut sitä esittäjistä. Tiedot sävellyksistä koettiin lähestulkoon yhtä tärkeiksi: 91,6% (98/107) puolsi niiden painattamista ohjelmalehtiseen ja vain 2,8% vastasi "ei". Eri konserttien yleisöjen mielipiteet olivat näiden vaihtoehtojen kohdalla yhteneväiset.

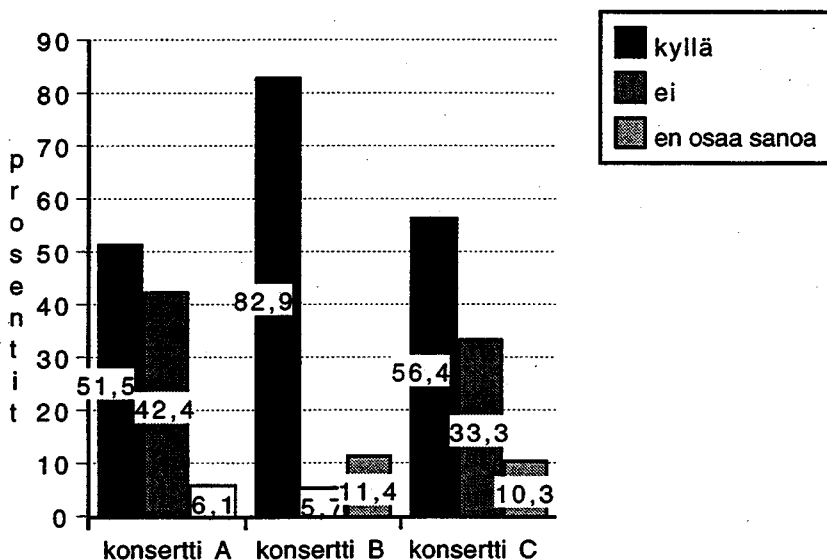
Myös sanojen painatusta ohjelmalehtiseen voi suositella, sillä reilusti yli puolet vastanneista koki sen tarpeelliseksi toimenpiteeksi. Vieraskielisten laulujen sanojen näkemistä pidetään suomenkielisten näkemistä tarpeellisempänä. Siinä, missä 74,8% (77/103) vastaajista pitää vieraskielisten sanojen painatusta tärkeänä ja 11,7% ei, kaipaa suomenkielisten sanojen painatusta 63,6% (68/107) vastaajista, ja 27,1% kokee ne tarpeettomiksi.

Seuraavat kuviot havainnollistavat konserttien A, B ja C yleisöjen suhtautumista vieraskielisten (kuvio 22) ja suomenkielisten (kuvio 23) laulujen sanojen painatukseen.

Kuvio 22. Suhtautuminen vieraskielisten laulujen sanojen painatukseen

Kuvio 23. Suhtautuminen suomenkielisten laulujen sanojen painatukseen

Konserttia B ja A kuuntelemassa käyneet kaipasivat vieraskielisten laulujen sanoja ohjelmalehtiseen: edellisistä 84,8% laittoivat rastin kohtaan "kyllä" ja 3% kohtaan "ei", jälkimmäisistä kyllä-vaihtoehdon valitsi 82,4% ja ei-vaihtoehdon 8,8%. Konsertissa C käyneille vieraskielisten sanojen näkeminen ei ollut yhtä tärkeää, sillä 58,3% heistä vastasi kohtaan myöntävästi, ja 22,2% kieltävästi. Suomenkielisten laulujen sanoja ohjelmalehtiseen kaipasi selkeimmin konsertin B yleisö.

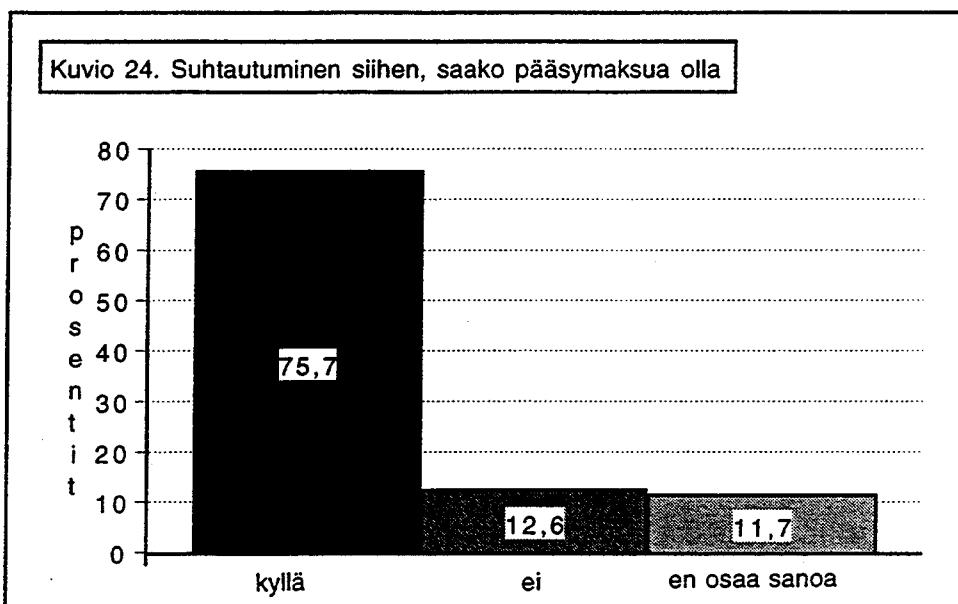
Kyllä-vaihtoehdon valitsi heistä 82,9%, ja vain 5,7% vastasi kohtaan kieltävästi, kun vastaavat määrät konsertissa A lomakkeensa saaneilla olivat 51,5% ja 42,4%, ja konsertissa C lomakkeensa saaneilla 56,4% ja 33,3%.

Epäröivälle kannalle asettui myös joitain vastaajia, suurimmillaan heidän määränsä on laulujen sanojen painattamisen kohdalla. Vieraskielisten laulujen sanojen tarpeellisuudesta ei ollut varma 13,6% vastaajista, suomenkielisten sanojen kohdalla määrä on 9,3%. Sävellyksestä haluttavan tiedon kohdalla epäröiviä oli 5,6%, ja esittäjistä haluttavan tiedon kohdalla 4,5%. Pienimmillään epäröijien joukko on säveltäjistä haluttavan tiedon kohdalla: 2,8% vastaajista ei ollut varma kannastaan.

6.3. Pääsymaksu

Kyselyssä haluttiin selvittää, miten kirkkokonserttiyleisö suhtautuu pääsymaksuun liittyviin asioihin, ja siksi heiltä tiedusteltiin, saako pääsymaksua olla, kuinka paljon sitä saa olla, ja miten sekä mihin tarkoitukseen se pitäisi kerätä. Ensimmäinen mainituista tiedustelun kohteista, kysymys siitä, saako pääsymaksua ottaa kirkkokonserttiin tulijoilta, herättää monenlaisia ajatuksia. Kyseessä on periaatteellinen ongelma: kirkon luonteen mukaista on, että sen palvelut ovat kaikkien saatavilla, niin varakkaiden kuin varattomienkin. Voidaan myös kysyä, onko oikeutettua kerätä tulijoilta rahaa, jos esitettävä musiikki on julistavaa. Julistaminenhan on kirkon olennainen tehtävä. Toisaalta taas myös ei-kirkollisten tahojen järjestämät konsertit ovat nykyään yleisiä. Esimerkiksi sinfoniaorkesterit perivät pääsymaksun, soittavat ne sitten missä tahansa. Kaikki kirkossa esitettävä musiikki ei myöskään ole selkeästi julistavaa luonteeltaan.

Yleisön käsityksiä siitä, saako pääsymaksua olla, kartoitettiin kirjoittamalla lomakkeeseen väite "kirkossa järjestettävissä konserteissa saa olla pääsymaksu". Vastaaja otti siihen kantaa rastittamalla jonkin vaihtoehdoista "kyllä", "ei" ja "en osaa sanoa". Tulokset osoittavat, että nykyään pääsymaksun keräämiseen suhtaudutaan myönteisesti. 75,7% (84/111) vastasi kysymykseen "kyllä" ja 12,6% vastasi "ei". 11,7% ei osannut ilmoittaa kantaansa asiasta.

N=111

Myönteisimmin asiaan suhtautui konsertin B yleisö, sillä 86,1% heistä vastasi kysymykseen ”kyllä”, kielteisesti asiaan suhtautui vain 5,6% heistä. Konsertti oli kahteen muuhun verrattuna kaikkein lähimpänä sinfoniaorkesterin maksullisten konserttien tyyppiä kamariorkestereineen ja ohjelmistoineen. Kielteisimmän kannan kysymykseen otti konsertin A yleisö. Mielenkiintoista on, että konsertin sisältämä musiikki liittyy aikaan, jolloin nykyinen konserttikäytäntö ei ollut vielä syntynyt. Ei-vaihtoehdon valitsi peräti 26,5% heistä, ja kyllä-vaihtoehdon vain hieman yli puolet, 58,8%.

Lomakkeessa esitettiin myös väitteen alku ”se voidaan kerätä, jos rahat menevät”, johon annettiin neljä lopetusvaihtoehtoa: palkaksi esiintyjille, seurakunnalle konsertista aiheutuneisiin kustannuksiin, seurakunnan muihin tarpeisiin sekä hyväntekeväisyyteen. Kantaa otettiin rastiin joku vaihtoehdoista ”kyllä”, ”ei” ja ”en osaa sanoa”.

Mieluiten rahaa annettaisiin hyväntekeväisyyteen: kyllä-vaihtoehdon valitsi 88,8% (95/107) ja ei-vaihtoehdon 4,7% vastanneista, eli ylivoimainen enemmistö, konsertista riippumatta, oli valmis maksamaan, jos tulot menevät tähän tarkoitukseen. Myös konserttiin liittyvät maksut saavat hyväksynnän. Eroja hyväksynnän määrissä kuitenkin esiintyy, sillä rahojen haluttaisiin menevän mieluummin suoraan esiintyjille kuin seurakunnalle konsertista aiheutuneisiin kustannuksiin. Kummassakin tapauksessa kyllä-vastauksen valitsi yli 80% lomakkeen palauttaneista; 88,7% (94/106) antaisi rahansa esiintyjille, ja 83% (88/106) seurakunnalle konserttikuluihin. Ei-vastausten määrä taas on suurempi seurakunnalle aiheutuvien kustannusten yhteydessä; 13,2% ei haluaisi rahojen menevän sellaiseen tarkoitukseen, kun esiintymispalkkioiksi niitä ei haluaisi 8,5% vastaajista. Seurakunnan muut tarpeet saivat vähiten vastakaikua. Yli puolet kantansa ilmoittaneista ei halunnut osallistua tällaisten tarpeiden kustantamiseen: 52,1% (49/94) vastasi ”ei” ja 40,4% ”kyllä”. Tosin mielipiteensä kertomatta jättäneiden määrä oli suuri: suurin piirtein kolminkertainen muihin vaihtoehtoihin verrattuna, mikä saattaa kertoa vastaamisen vaikeudesta.

Miten pääsymaksu sitten pitäisi kerätä? Lomakkeeseen kirjoitettuun väitteen alkuun "pääsymaksu pitäisi kerätä" oli valmiiksi annettu neljä erilaista lopetusvaihtoehtoa: kirkon ovella sisään astuessa, kolehtina, vapaaehtoisena maksuna ulos mentäessä sekä vain ohjelmalehtinen maksaa, ei sisäänpääsy. Kantaa otettiin rastittamalla joku vaihtoehdosta "kyllä", "ei" ja "en osaa sanoa". Tutkimustulos osoittaa, että nykypäivän ihmiset ovat asiasta aivan eri mieltä kuin Martti Hela 1920-luvulla. Siinä missä edellä mainittu ei kokenut miellyttäväksi sitä, että pääsymaksu kerätään kirkon ovella sisään astuttaessa, juuri tämä vaihtoehto osoittautui kaikkein suosituimmaksi suoritettussa kyselyssä. Martti Hela piti kolehtia vartenotettavana vaihtoehtona, ja kyselyssä se osoittautui kaikkein epäsuosituimmaksi. Kutakuinkin samoissa kannatusmäärissä liikkuu myös toiseksi huonoimmaksi koettu vaihtoehto, jossa maksu suoritetaan vapaaehtoisena ulos mentäessä. Helan esitelmässään mainitsema saksalainen tapa, jossa vain ohjelmalehtinen maksaa, ei sisäänpääsy, on erittäin yleistä nykyään ja osoittautui kyselyssä toiseksi suosituimmaksi rahankeruutavaksi.

Taulukko 11. Sopiva pääsymaksun keräystapa.

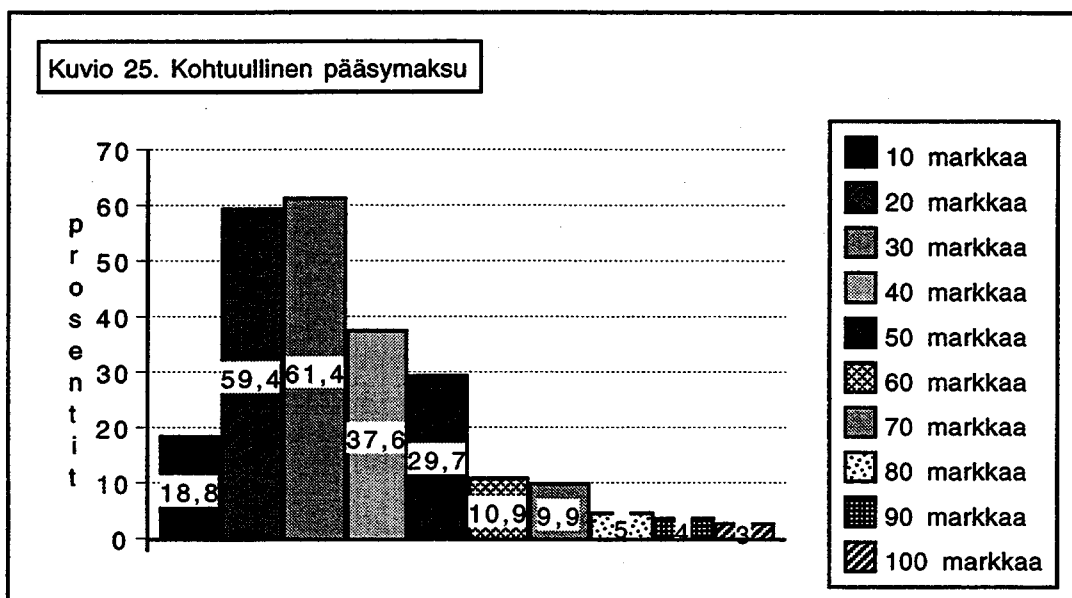
	kyllä	ei	en osaa sanoa
ovella sisään astuttaessa N=105	81,8	16,2	2,9
vain ohjelmalehtinen maksaa N=93	68,8	10,8	20,4
vapaaehtoisena ulos mentäessä N=79	27,8	63,3	8,9
kolehtina N=78	23,1	65,4	11,5

Pääsymaksun kerääminen ovella sisään astuttaessa sai kannattajikseen 81% (85/105) vastanneista. Kannatuksen suuruutta tukee se, että epäröivien määrä, 2,9%, ja mielipiteensä mainitsematta jättäneiden määrä oli tässä vaihtoehdossa kaikkein pienin. Vastustajiaakin oli, 16,2%, mikä on toiseksi pienin määrä ei-vastauksen kohdissa. Vaihtoehto "vain ohjelmalehtinen maksaa, ei sisäänpääsy" sai kannattajikseen 68,8% (64/93), ja vastustajikseen 10,8% vastanneista. Epäröivien määrä oli yllättävän suuri: 20,4% ei tiennyt, mitä tavasta sanoisi.

Siinä missä kahden edellä mainitun vaihtoehdon kannatus on yli 50%, seuraavassa kahdessa vastustajat ovat enemmistönä. Vapaaehtoista maksua ulos mentäessä vastusti 63,3% (50/79), ja kannatti 27,8%, kolehtia vastusti 65,4% (51/78) ja kannatti 23,1% vastaajista. Kummassakin kohdassa mielipiteensä ilmoittamatta jättäneiden määrä oli erittäin suuri: maksun suorittamiseen vapaaehtoisena ulos mentäessä jätti vastaamatta 30,1%, kolehdin kanton taas 31% lomakkeen palauttaneista.

Kohtuullista pääsymaksua kysyttiin kirjoittamalla lomakkeeseen sanat "mielestäsi kohtuullinen pääsymaksu", joiden jälkeiselle viivalle vastaaja sai itse määrittellä sopivaksi katsomansa summan. Vastaukseksi saatiin hyvin monenlaisia summia. Joku mainitsi selkeästi yhden markkamäärän, jollekulle kohtuullinen summa merkitsi montaa eri markkamäärää. Laajimmillaan hintaskaala oli vastauksessa, jossa asianomainen oli valmis maksamaan konserttiin pääsystä 20-100 markkaa. Jotta saataisiin selkeä kuva yleisimmästä summasta, jonka kaikki ovat valmiit

maksamaan, laadittiin taulukko, johon merkittiin yhden hinnan sisältävien kannanottojen lisäksi myös useamman hintavaihtoehdon sisältävistä vastauksista kaikki mainitut kymmenet markat. Jotkut ilmaisivat näkemyksensä sanallisesti ja kertoivat mielipiteekseen esimerkiksi, että pääsymaksun suuruus riippuu konsertin tasosta. Tämän kaltaisia mielipiteen ilmaisuja oli vain 6,9% vastauksien joukossa, 10,6% (12/113) ei ilmoittanut kantaansa maksun suuruudesta.

N=101

Lomakkeissa mainitut markkamäärät vaihtelivat kymmenen ja sadan välillä. Yleinen suuntaus on, että mitä suuremmasta summasta on kyse, sitä vähemmän löytyy ihmisiä, jotka ovat valmiit maksamaan sen verran. Selvänä poikkeuksena linjasta on 10 markan vähäinen suosio: se sisältyi 18,8%:iin (19/101) vastauksista. Voidaan olettaa, että tämän suurin pääsymaksu koetaan liian pieneksi. 20 ja 30 markkaa ovat selvästi suosittummat summat muihin verrattuna. 30 markkaa saa hieman suuremman kannatuksen, 61,4%, kuin 20 markkaa, jonka verran olisi valmis maksamaan 59,4% vastaajista. Seuraavat summat, joiden kannatus on keskenään suurin piirtein samaa luokkaa, ovat 40 ja 50 markkaa. 37,6% vastanneista pitää kohtuullisena pääsymaksuna 40 markkaa ja 50 markasta ajattelee sillä tavalla 29,7%. Tätä kalliimpaa hintaa pitää kohtuullisena enää joka kymmenes. 60 markkaa olisi valmis maksamaan 10,9% vastaajista, 9,9% maksaisi 70 markkaa. Ja taas prosentit pienenevät puoleen edellisestä: 5% lomakkeen palauttaneista maksaisi 80 markkaa, 4% maksaisi 90 markkaa ja 3% maksaisi 100 markkaa.

Taulukko 12. Kohtuullinen pääsymaksu konserteittain tarkasteltuna. Luvut ovat prosentteja.

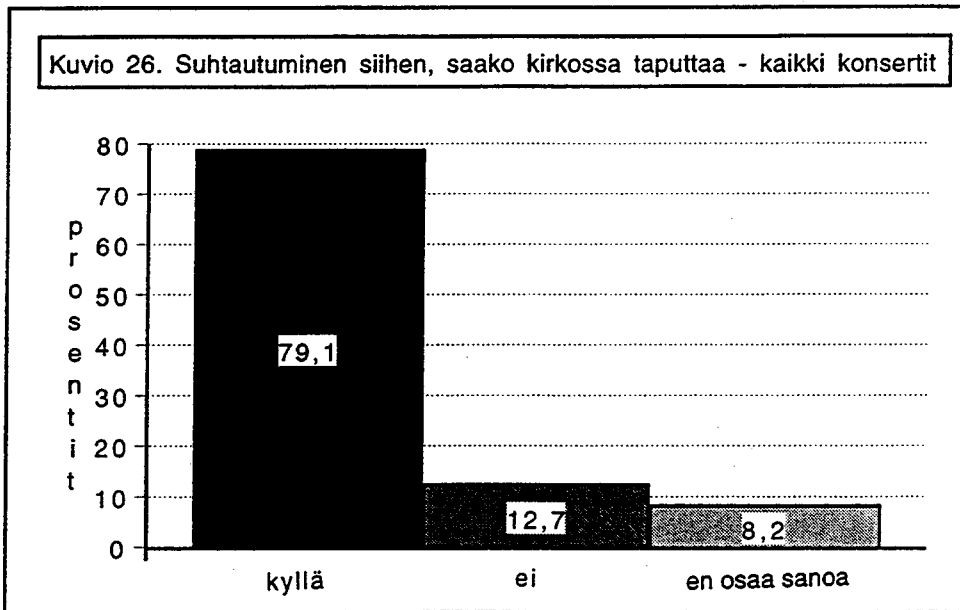
11 a) konsertti A		11 b) konsertti B		11c) konsertti C	
10 mk	27,6	10 mk	17,1	10 mk	13,5
20 mk	79,3	20 mk	42,9	20 mk	59,4
30 mk	41,4	30 mk	68,6	30 mk	70,3
40 mk	24,1	40 mk	37,1	40 mk	48,6
50 mk	6,9	50 mk	37,1	50 mk	40,5
60 mk	—	60 mk	17,1	60 mk	13,5
70 mk	—	70 mk	17,1	70 mk	10,8

Eri konserttien välillä löytyy eroavaisuuksia pääsymaksun suuruuden ollessa kyseessä. Konsertin A yleisöstä kukaan ei olisi valmis maksamaan 50:tä markkaa suurempia summia, ja tätäkin summaa pitää kohtuullisena vain 6,9% heistä. 20 markkaa on heidän parissaan selvästi suosituin pääsymaksu, 30 markan suosio on puolta pienempi. Todennäköiseksi syyksi voisi katsoa vastaajajoukon nuoren ikärakenteen: oletettavasti nuorilla on vain vähän varallisuutta käytettäväksi tämän kaltaisiin tarkoituksiin. Muissa konserteissa olleiden vastaajien mielestä suosituin pääsymaksu on 30 markkaa. Näyttää siltä, että Johannespassiota kuuntelemassa olleet ovat valmiimpia maksamaan suurempia summia kuin muut, mikä ilmenee verrattaessa yli 50 markkaa kohtuullisena pääsymaksuna pitävien lukumääriä eri konserttien kesken.

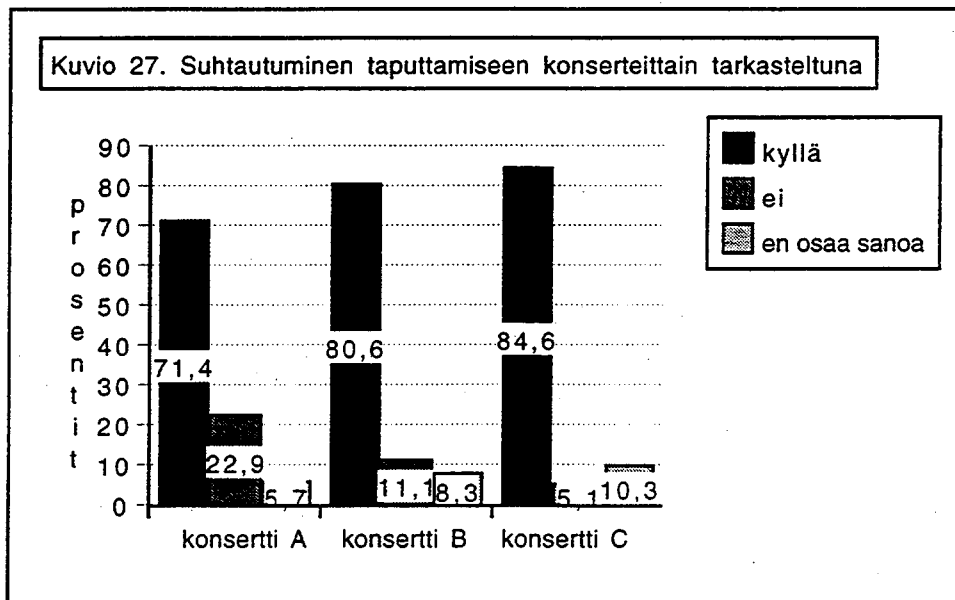
6.4. Suosionosoitukset

Koska kirkossa taputtaminen on kirvoittanut kommentteja tämän tavan puolesta ja sitä vastaan, vastaajilta tiedusteltiin heidän mielipidettään asiasta. Tiedustelu tapahtui väitteellä "kirkossa saa taputtaa", johon otettiin kantaa rastittamalla joku vaihtoehdoista "kyllä", "ei" ja "en osaa sanoa". Mielipiteensä sai myös perustella. Tuloksista ilmeni, että 79,1% (87/110) vastaajista puoltaa kirkossa taputtamista, ja 12,7% vastustaa tätä käytäntöä. 8,2% ei osaa kertoa kantaansa asiasta.

N=110

Vertailtaessa eri konsertteja keskenään, huomataan, että konsertissa A käyneiden vastauksissa on niin paljon ei-mainintoja, että ne muodostavat yli puolet kaikkien konserttien vastaajien kieltävistä kannanotoista. Tämän voidaan katsoa selittyvän sillä, että konsertin musiikki on luonteeltaan mystisempää kuin muissa, ja että se, kuten jo aikaisemmin on todettu, liittyy aikaan, jolloin nykyinen konserttikäytäntö ei ollut vielä syntynyt.

Taulukko 13. Suhtautuminen taputtamiseen ikäryhmittäin tarkasteltuna. Luvut ovat prosentteja.

	kyllä	ei	en osaa sanoa
-20 v. N=9	55,6	44,4	—
21-30 v. N=16	87,5	6,3	6,3
31-40 v. N=15	86,7	6,7	6,7
41-50 v. N=35	80,0	14,3	5,7
51-60 v. N=17	76,5	5,9	17,6
61- v. N=17	76,5	11,8	11,8

Kuten taulukosta ilmenee, 21-40 -vuotiaat suhtautuvat taputtamiseen myönteisimmin. 21-30 -vuotiaista 87,5%, ja 31-40 -vuotiaista 86,7% vastasi ” kyllä”. 41-50 -vuotiaista 80%, 51-60 -vuotiaista 76,5%, yli 60-vuotiaista 76,5% ja alle 21-vuotiaista 55,6% oli myönteisellä kannalla. Kielteisten vastausten määrä on pieni, ja epäröijää esiintyy muutama. Kaikissa ikäluokissa myönteinen kanta on siis enemmistönä, joten taputtaminen miellyttää useimpia konsertissa kävijöitä.

Mielipidettään perusteli kaikkiaan 71,7% (81/113) lomakkeen palauttaneista, 76,5% (62/81) heistä myönteistä ja 14,8% kielteistä kantaansa. 8,6% vastauksista selitti kantaaottamattomuuden syitä. Myönteistä mielipidettä perusteltiin yli kaksi kertaa useammin ”maallisilla” kuin ”hengellisillä” syillä. Selkeästi eniten perustelut koskivat esiintyjä: taputus koettiin kiitokseksi ja palautteeksi sekä kannustukseksi ja arvostuksen osoitukseksi. Huomautettiin, että useassa tapauksessa se on ainoa palkkio, jonka esiintyjä saa. Taputtamista ei koettu epäasialliseksi kirkkotilassa: muutamat mainitsivat, etteivät keksi ainuttakaan syytä, miksi kirkossa ei saisi taputtaa. Jonkun mielestä kyseinen tapa ei ole syntiä, toinen kokee sen kiitokseksi Jumalalle tai huomauttaa, että Jumala ei siitä suutu. Myös normaaliin konserttikäytäntöön vedottiin ja siihen, että ulkomaillakin taputetaan. Tapa koettiin yleisön tunteiden ilmaisun kanavaksi ja aktiivisuuden osoitukseksi. Jotkut korostivat, että se, taputtaako vai ei, riippuu teoksen luonteesta.

Kielteistä kantaa perusteltiin tasapuolisesti hengellisillä ja maallisilla syillä. Tärkeimmäksi syyksi taputtamatta jättämiselle osoittautui se, että tapa rikkoo konsertin tunnelman. Hiljaisuutta kaivattiin, sillä se koettiin kunnioittavaksi ja kirkkorakennuksen luonteen mukaiseksi. Joku mainitsi, että jos konsertista saa henkistä ravintoa, taputtaminen ei tule mieleenkään. Haluttiin myös luoda etäisyyttä maallisuuteen, sillä taputus koettiin liian maalliseksi tavaksi. Huomautettiin, että taputettaessa korostetaan liikaa esiintyjää ja unohdetaan, keneltä hänen lahjansa ovat peräisin.

Epäröijien vastauksissa korostuivat hengelliset näkökulmat. Etsittiin korvaavia toimintoja: tilalle ehdotettiin kiitosvirttä. Korostettiin kirkkorakennuksen pyhyyttä ja sitä, että esiintyjä vaistoa mielialan muutenkin. Suuri syy epäröintiin oli se, ettei asiaan tahdottu ottaa ehdotonta joko/tai -kantaa. Katsottiin, että tavan sopivuus kirkkokonserttiin riippuu kyseisen konsertin luonteesta.

7. YHTEENVETO

Kirkkokonserttia ei ole aikaisemmissa tutkimuksissa tarkasteltu näin kattavasti konserttiyleisön näkökulmasta. Tutkimus tuottikin paljon uutta, vaikkakin joidenkin kysymysten kohdalla odotettua tietoa. On vaikea sanoa, missä määrin tutkimustulokseen vaikuttaa se, että vastaajien annettiin monessa kohdassa omin sanoin kirjoittaa näkemyksistään. Toisaalta se mahdollisti rajoituksettoman ajatusten esille tuomisen, toisaalta taas jotkin asiat saattoivat "unohtua" vastauksesta. Tutkimustulokseen saattaa vaikuttaa myös kyselyssä usein käytetty tiedonhankintakeino: kannanottoa edellyttävä väite, joka mahdollisesti muokkasi ajatuksia tiettyyn suuntaan.

113/150 ihmisen otannan vastausten perusteella kirkkokonserttien yleisö ei poikkea muiden konserttien yleisöstä, vaan on rakenteeltaan samankaltainen kuin Timo Cantellin tutkima otanta Kaustisten, Kuhmon ja Viitasaaren musiikkijuhlien yleisöstä. Samankaltaisuuteen viittaa kirkkokonserttiyleisön naisvaltaisuus (73,5%), 41-50 -vuotiaiden suuri määrä (31,3%), korkeakoulututkinnon suorittaneiden huomattava osuus vastaajien joukossa (42%) ja yleisön ammatillinen rakenne, esimerkiksi opetustehtävissä toimivien suuri määrä (18,9%). Muita rakenteeseen liittyviä kartoitettuja seikkoja olivat asuinpaikka, joka 74,1%:lla osoitautui kaupungiksi ja 92,7%:lla Kuopion lääniksi, uskonnollinen tausta, johon 90,2% vastasi olevansa evankelis-luterilaisen kirkon jäsen, ja musiikkiharrastukset. Vastaja sai omin sanoin kertoa, kuinka usein käy konsertissa, ja seurauksena oli, kuten muissakin vapaata kerrontaa edellyttävissä kohdissa, vastausten moninainen kirjo. Suurimmaksi ryhmäksi osoitautui harvemmin kuin kerran kuukaudessa konsertissa käyvät, joita oli 42,7%. Luku ei tue Cantellin tutkimusta, jonka mukaan konserttiyleisö käy usein konserteissa. 21,2% vastaajista ilmoitti soittavansa jotain instrumenttia.

Vastaajat lähtevät konserttiin ennen kaikkea musiikin ja esiintyjien motivoimina, mutta he eivät myöskään kaihda rukousta ja seurakunnan laulamaa virttä konserttiohjelman osana. Tosin alle 30-vuotiaat suhtautuvat niihin kielteisemmin kuin tätä vanhemmat. Konsertin sisältöä suunniteltaessa tulisi vastaajien mielestä kiinnittää huomiota siihen, mille kohderyhmälle konsertti on suunnattu. Toivottiin myös sitä, että kirkkovuoden ajankohta vaikuttaisi ohjelmiston valintaan. Nämä toiveet sisältyivät lähestulkoon viidennekseen kysymykseen vastanneiden lomakkeista.

Yli puolet vastaajista ei haluaisi rajoittaa kirkossa esitettävää musiikkia vain hengelliseksi katsottuihin sävellyksiin. Kaikille musiikinlajeille löytyi kuitenkin kannattajiansa lisäksi myös vastustajansa. Vähiten vastustusta herätti musiikki, jota on jo pitkään totuttu kuulemaan kirkossa eli kirkkomusiikki (0,9%), muu klassinen musiikki (0,9%) ja gospel (5,6%), eniten sitä herätti iskelmän tyyppinen musiikki (81,8%) ja rock (73,7%). Viidesosassa kannanottojen perusteluista mainittiin näkemys siitä, että musiikkia valittaessa tulee muistaa kirkon olevan pyhä paikka. Klassinen musiikki on kaikkein toivotuinta konserttiohjelmistoa. Mieluiten konsertissa kuunneltaisiin 1600-luvun klassista musiikkia.

Myös kaikille soittimille löytyi kannattajiensa lisäksi vastustajansa, vaikka soittimiin suhtaudutaankin selkeästi suvaitsevammin kuin musiikinlajeihin. Esimerkkinä myönteisestä asennoitumisesta mainittakoon, että yli neljännes vastaajista valitsi jokaisen mainitun instrumentin kohdalla kyllä-vaihtoehdon kohdassa, jossa tiedusteltiin kirkossa soitettavaksi sopivia soittimia. Kielteistä asennoitumista kohtasivat eniten ne instrumentit, joilla perinteisesti on soitettu viihteellisempää musiikkia eli esimerkiksi haitari, jonka kohdalla lähes puolet kantansa kertoneista valitsi ei- vaihtoehdon. Parhaiten kirkkoon sopivaksi instrumentiksi koettiin urut: se sisältyi 76,5%:iin vastauksista. Seuraavaksi eniten mainintoja keräsi huilu, joka sisältyi 16%:iin vastauksista.

Kolmesta mainitusta vaihtoehdosta esiintyjän tärkeimmäksi ominaisuudeksi osoittautui kyky tulkita esitettävä musiikki tasokkaasti. Toiseksi eniten painotettiin eläytymiskykyä, ja kolmanneksi eniten virheettömän suorituksen merkittävyyttä. Esiintyjään kohdistuvaa arvostelua herättävät lähinnä seikat, jotka voisivat koskea mitä tahansa muutakin konserttitilannetta: 22,2%:ssa vastauksista kritiikki kohdistui päihteiden vaikutuksen alaisena esiintymiseen. Olemukseen liittyvät seikat tulivat yleensäkin voimakkaasti esiin vastauksissa.

Suuri osa (69,5%) kantansa ilmoittaneista haluaisi käydä konsertissa sunnuntaina. Suosituimmaksi ajankohdaksi osoittautui 19.00, jonka mainitsi 43,3% tarkasti vastanneista, ja kestoksi tunti tai puolitoista, joista edellinen sisältyi 66%:iin, jälkimmäinen 62,1%:iin vastauksista. Useimpien mielestä pääsymaksun kerääminen on hyväksyttävää, kunhan rahat menevät hyväntekeväisyyteen tai niillä kateetaan konserttiin liittyviä kustannuksia. Näitä vaihtoehtoja puolsi enimmillään lähes yhdeksän kymmenesosaa mielipiteensä ilmaiseista. Ainoa vaihtoehto, joka sai enemmistön (52,1%) suhtautumaan kielteisesti, oli varojen kerääminen seurakunnan muihin tarpeisiin. Kolme viidesosaa kokee 20-30 markan suuruisen pääsymaksun kohtuulliseksi, ja sen parhaimpana keräystapana pidetään maksamista kirkon ovella sisään astuttaessa: tapa sai neljä viidesosaa vastaajista puolelleen. Toinen vaihtoehto, joka sai myönteisen vastaanoton, vaikka ei yltänytkään 68,8% kannatuksellaan edellisen lukemiin, on "vain ohjelmalehtinen maksaa, ei sisäänpääsy". Lähestulkoon kaikki mielipiteensä esille tuoneet toivovat konsertissa jaettavan ohjelmalehtisen sisältävän tietoa säveltäjistä, esittäjistä ja sävellyksistä, mutta myös vieraskielisten ja suomenkielisten laulujen sanat koetaan tärkeiksi sisällön osiksi. Vieraskielisten sanojen painatusta pitää tärkeänä 74,8%, suomenkielisten sanojen taas 63,6% vastaajista. Suosionosoitukseen kirkossa suhtautui suuri osa (79,1%) myönteisesti.

Martti Helan 1920-luvulla esittämät näkemykset konserttiin liittyvistä asioista eivät enimmäkseen vastaa tutkimukseen osallistuneiden näkemyksiä. Nykyään suhtaudutaan myönteisemmin kirkossa käytettäviin erilaisiin soittimiin, ja siinä missä Hela asetti urkujen jälkeen tärkeimmäksi soolosoittimeksi viulun, tutkimukseen osallistuneet nostivat siihen asemaan huilun. Esiintyjiin liittyvä arvostelu kohdistui Helalla sellaisiin esiintymisen motiiveihin kuin taitonsa näyttäminen ja rahan keruu, joista kumpikaan ei sisältynyt tutkimukseen osallistuneiden vastauksiin kritisoivia herättäviä ominaisuuksia tiedusteleavassa kohdassa. Helan ja kyselyyn vastanneiden suhtautuminen on samankaltaista lähinnä puhuttaessa myönteisistä asenteista konsertissa laulettua virttä kohtaan. He ovat myös samaa mieltä sii-

tä, että ohjelmalehtiseen on suositeltavaa kirjoittaa esitettävien laulujen sanat: tosin tutkimukseen osallistuneiden mielestä tärkeämpää on sisällyttää siihen tietoa säveltäjistä, esittäjistä ja sävellyksistä.

Vaikka Helan näkemykset eivät enimmäkseen vastaakaan 1990-luvun konserttiyleisön näkemyksiä, on vastauksissa havaittavissa myös ajattelua, jonka mukaan kirkkokonsertti poikkeaa muussa tilassa järjestetystä konsertista. Kirkkotilan pitäisi siis joidenkin vastaajien mielestä vaikuttaa konsertin sisältöön.

Konsertin järjestäjät saavat tutkimuksesta itselleen tietoa yleisön konserttiin liittyvistä ajatuksista ja voivat siirtää saatua tietoa käytännön toimintaan. Tutkimustuloksen yleistäminen koskemaan koko Suomen konserttiyleisöä on kuitenkin arveluttavaa, sillä yleisön ajatuksia on kartoitettu vasta pienen otannan ja pienen alueen, Kuopion kaupungin, puitteissa. Niinpä tulokset auttavatkin lähinnä tämän alueen konserttien järjestäjiä yleisölle mieluisan konsertin suunnittelussa. Tulevissa tutkimuksissa voitaisiinkin pyrkiä tiedon kartuttamiseen ja mahdolliseen yleistettävyyteen tiedustelemalla samoja asioita muualla päin Suomea ja vertailemalla saatuja tuloksia keskenään. Mielenkiintoista olisi myös keskittyä yhteen tutkimuksen käsittelemään osa-alueeseen ja tutkia esimerkiksi, eroavatko seurakuntalaisten näkemykset jumalanpalveluksessa ja kirkkokonsertissa esitettävästä musiikista puhuttaessa. Tutkimustulosta voi myös käyttää pohjana uuden, enemmän rastitettavia vaihtoehtoja sisältävän kyselyn laatimisessa.

PAINETUT LÄHTEET

- Airo, Marina; Riska, Mona; Österman, Siv: Publikundersökning från Down by the laitur -festivalen 1994. Fortbildnings Centralen vid Åbo Akademi. Turku 1994.
- Ammattiluokitus. Käsikirjoja n:o 14. Uusittu laitos. Tilastokeskus. Painokaari Oy. Helsinki 1987.
- Cantell, Timo: Kaupunkifestivaalien yleisöt: Kuopio tanssii ja soi, Tampereen teaterikesä, Turun musiikkijuhlat, Ruisrock. Tilastotietoa taiteesta n:o 14. Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1996.
- Cantell, Timo: Musiikkijuhlien yleisöt - Kaustinen, Kuhmo, Viitasaari. Tilastotietoa taiteesta n:o 7. Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1993.
- Cantell, Timo: Yleisfestivaalien yleisöt: Helsingin juhlat, Joensuun Laulujuhlat. Tilastotietoa taiteesta n:o 19. Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1998.
- Forsblom, Enzo: Panin huilu. Organum-seuran julkaisusarja 6. Helsinki 1990.
- Forsblom, Enzo: Mimesis. Bachin urkuteosten affekti-ilmaisua etsimässä. Kirkkomusiikin osaston julkaisusarja 7. Helsinki 1994.
- Hela, Martti: Kirkkokonserteista. Kristillisen taideseuran esitelmiä 2. Kustannusosakeyhtiö Otava. Helsinki 1921.
- Hämeenniemi, Eero: Tekopalmun alla. Kirjoituksia musiikista, kokemuksesta ja kulttuurien välisestä vuorovaikutuksesta. Suomalaisten säveltäjien kirjoituksia IV. Julkaisija: Suomalaisen musiikin julkistamisseura ry. Oy. Gaudeamus Ab. Tampere 1993.
- Kirkkomusiikki n:o 9, 1976.
- Kirkkomusiikki n:o 9, 1984.
- Kirkkomusiikki n:o 6, 1986.
- Kirkon Kalenteri 1995. Sisälähetysseuran kirjapaino Raamattutalo. Pieksämäki 1994.
- Kivinen, Anja: Konserttiin hakeutumiseen vaikuttavat tekijät: esimerkkinä Tampereen kaupunginorkesteri. Tampere 1989.
- Kivekäs, Kyllikki: Alueopperat ja yleisöt. Tilastotietoa taiteesta nro 5A. Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991.
- Klemetti, Heikki: Sata arvostelua ja muita musiikkikirjoituksia. Toimittaneet Armi Klemetti ja Jouko Linjama. Porvoo 1966.

Kokkonen, Joonas: Ihminen ja musiikki. Valittuja kirjoituksia, esitelmiä, puheita ja arvosteluja. Toimittanut Kalevi Aho. Toimituskunta Kalevi Aho, Hanna Aho, Tero-Pekka Henell. Julkaisija Suomalaisen musiikin julkistamis-seura ry. Kustantaja Gaudeamus Oy. Helsinki. Jyväskylä 1992.

Korkeamäki, Tarja: Tutkimus Pori Jazz '94 -festivaleista. Porin korkeakoulu. Julkaisusarja nro A 10. Pori 1994.

Kotimaa n:o 13, 1994

Kotimaa n:o 15, 1994

Otavan iso musiikkitietosanakirja osat 1 ja 3. Otava. Keuruu 1978.

Piirainen, Hannu: Savonlinnan Oopperajuhlat 1992: Oopperajuhlien kehittämisohjelma. Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskuksen julkaisuja A: 49. Savonlinna 1993.

Raulo, Miikka: Oopperaan Äkäslompolossa: Riekkooopperan kävijät 1996. Lapin yliopiston matkailun osaamiskeskuksen tiedotteita 1/97. Rovaniemi 1997.

Rusko, Erika: Roots'n river blues-festivaali Rovaniemellä 1997. Lapin yliopiston matkailun osaamiskeskuksen tiedotteita 3/97. Rovaniemi 1997.

Ruohomaa, Erja: Klassinen musiikki ja radioyleisöt. Yleisradio. Helsinki 1992.

Sairanen, Kristiina: Tutkimus Savonlinnan oopperajuhlista 1988. Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskuksen julkaisuja, sarja A:6. Savonlinna 1988.

Salminen, Kimmo: Nuorten ja varhaisnuorten musiikkimaku keväällä 1990. Oy. Yleisradio Ab. Kehitystoiminta. Tutkimus- ja kehitysosasto. Sarja B 6/1990. Helsinki 1990.

Salonen, Timo K.: Konserttimusiikin yleisö makujen kentällä. Tutkimus konserttimusiikin yleisöstä, esimerkkinä Jyväskylän sinfoniaorkesterin yleisö. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja. Julkaisu 23. Monistus: Jyväskylän yliopiston monistuskeskus, offset 1990. Jyväskylä 1990.

Sariola, Yrjö: Jumalan kunniaksi ja mielen rakennukseksi. Musiikin teologian peruskysymyksiä. SLEY-kirjat Oy. Helsinki 1986.

Soinne, Paavo: Kirkkomusiikki säveltaiteen osa-alueena. Näkökulmia Suomen kirkkomusiikkiin. Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin osaston julkaisuja 6. Toimittanut Reijo Pajamo. Helsinki 1994.

Takala, Jukka-Pekka: Helsingin juhlatuokkien yleisö 1980. Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta. Helsinki 1980.

- Takala, Jukka-Pekka: Teatteri- ja sinfoniakonserttien yleisö Helsingissä syksyllä 1979. Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta. Helsinki 1980.
- Terho, Henri: Yleisötutkimus vuoden 1996 Down by the laiturin kaupunkifestivaalista. Turku 1997.
- The New Grove Dictionary of Music and Musicians. Macmillan Publishers Limited. Lontoo 1980.
- Tuppurainen, Erkki: "Music urcuin päällä". Suomen urkumusiikista ennen 1840-lukua. Urkuja, rakentajia ja soittajia Suomessa ennen 1840-lukua. Kuopio 1995.
- Tuppurainen, Erkki: Oskar Merikanto Suomen esittävän säveltaiteen tienraivaajana. Näkökulmia Suomen kirkkomusiikkiin. Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin osaston julkaisuja 6. Toimittanut Reijo Pajamo. Helsinki 1994.
- Voipio, Jaakko; Träskman, Gunnar; Halttunen, Matti; Ventä, Kari: Uusi kirkkolainsäädäntö. Kirkkolain, kirkkojärjestyksen ja kirkon vaalijärjestyksen kommentaari. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä 1993.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

- Gröhn-Dimov, Leena: Kuopion musiikkielämää vuosina 1965-69. Konserttitoiminnan tarkastelua. Tutkielma. Sibelius-Akatemia 1989.
- KJMK:n kirje Ari Vuokolle 6.4.1981.
- Konttinen, Aulikki: Seurakuntien konserttitoiminta. Eräiden Kuopion hiippakunnan seurakuntien konserttitoiminnan tarkastelua. Tutkielma. Sibelius-Akatemia 1984.
- Lempiäinen: Kirkko konserttisalina. Alustusesitelmä musiikkijuhlien järjestäjien ja seurakuntien edustajien neuvottelussa Hanasaaren kulttuurikeskuksessa 17.11.1975.

17.3.1995

Hyvä konserttivieras,

Opiskelen Sibelius-Akatemian Kuopion osastossa kirkkomusiikkia tavoitteenani musiikin kandidaatin tutkinto. Tutkielmassani pyrin tarkastelemaan yleisön näkemyksiä konserttitilanteeseen, esittäjiin ja ohjelmistoon liittyvistä tekijöistä. Tutkimustyötäni ohjaa mus.kand., koulutuspäällikkö Päivi- Liisa Hannikainen.

Pyydän teitä ystävällisesti täyttämään kyselylomakkeen, ja palauttamaan sen oheisessa kirjekuoressa ensi viikon aikana. Jokainen täytetty lomake on minulle tärkeä. Kaikki tiedot käsitellään luottamuksellisesti.

Vaivannäöstänne sydämellisesti kiittäen,

Niina Männistö
Metsurintie 4 G 59/3
70150 Kuopio
p. 971/ 2832 994

17.3.1995

KYSELY KIRKKOKONSERTIN YLEISÖLLE

Rastita oikeat vaihtoehdot:

1. sukupuoli: ___ mies   ___ nainen

2. ikä: _____ vuotta

3. koulutus: ___ kansakoulu
                      ___ keski-/ peruskoulu
                      ___ ylioppilastutkinto
                      ___ opistotasoinen tutkinto
                      ___ alempi korkeakoulututkinto
                      ___ ylempi korkeakoulututkinto
Muu, mikä: _____

4. ammatti: _____

5. asuinpaikka: ___ maaseutu
                      ___ taajama
                      ___ esikaupunkialue
                      ___ kaupunki
                      _____ läänissä

6. omat musiikkiharrastukset:

___ käyn konserteissa

Kuinka usein? _____

___ laulan kuorossa

___ laulan

___ soitan jotain instrumenttia

___ opiskelen päätoimisesti musiikkia/ olen

musiikin ammattilainen

Muu, mikä: _____

7. uskonnollinen tausta:

___ ev. lut. kirkon jäsen

___ ortodoksi

___ muun kristillisen yhteisön jäsen

___ kirkosta eronnut

___ ateisti

___ muu, mikä: _____

8. Miksi tulit konserttiin?

---

9. Mitkä tekijät herättävät kiinnostuksen tulla konserttiin?

---

10. Pitäisikö kirkossa esittää vain selkeästi hengellistä musiikkia?

___ kyllä ___ ei ___ en osaa sanoa

11. Laulujen sanojen pitäisi olla hengelliset:

___ kyllä ___ ei ___ en osaa sanoa

12. Kirkossa pidettävään konserttiin sopivat seuraavat musiikinlajit:

	kyllä	ei	en osaa sanoa
- kirkkomusiikki	___	___	___
- muu klassinen musiikki	___	___	___
- gospelmusiikki	___	___	___
- iskelmä	___	___	___
- laulelma	___	___	___
- rock	___	___	___
- jazz	___	___	___
- blues	___	___	___

Muu, mikä: _____

Perusteluja:

---

13. Mitä musiikinlajeja ja minkä aikakauden klassista musiikkia kuuntelet mieluiten kirkkokonsertissa?

---

14. Kirkossa soitettavaksi sopivat seuraavat soittimet:

	kyllä	ei	en osaa sanoa
- sinfoniaorkesterin soittimet	___	___	___
Mikä soitin niistä ei sovi? _____			
- saksofoni	___	___	___
- kitara	___	___	___
- sähkökitara	___	___	___
- sähköurut	___	___	___
- urut	___	___	___
- piano	___	___	___
- cembalo	___	___	___
- haitari	___	___	___
- huuliharppu	___	___	___
-lyömäsoittimet	___	___	___
- kantele	___	___	___
- nokkahuilu	___	___	___
Muu, mikä: _____			

Perusteluja: _____
_____
_____

Parhaiten mielestäni kirkkoon sopii: _____
_____

15. Kirkkokonsertissa on tärkeää:

	olen samaa mieltä	olen jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	olen jokseenkin eri mieltä	olen täysin eri mieltä
- virheetön esitys	1	2	3	4	5
- tulkinnan tasokkuus	1	2	3	4	5
- esiintyjän eläytyminen	1	2	3	4	5

Muu, mikä: _____

16. Esiintyjä on sopimaton esiintymään kirkossa, jos _____

17. Mielestäsi paras viikonpäivä kirkkokonsertille: _____

Paras kellonaika: _____

Ihanteellinen kesto: _____

18. Kirkkokonsertin sisällöksi sopii musiikin lisäksi myös:

	kyllä	ei	en osaa sanoa
- papin pitämä puhe	___	___	___
- seurakunnan laulama virsi	___	___	___
- raamatunlukua	___	___	___
- rukous	___	___	___

Muu, mikä: _____

19. Konsertin laatimisessa tulisi huomioida:

---

20. Ohjelmalehtiseen pitäisi painaa:

	kyllä	ei	en osaa sanoa
- suomenkielisten laulujen sanat	___	___	___
- vieraskielisten laulujen sanat	___	___	___
- tietoa säveltäjistä	___	___	___
- tietoa sävellyksistä	___	___	___
- tietoa esittäjistä	___	___	___

21. Kirkossa järjestettävissä konserteissa saa olla pääsymaksu:

___ kyllä ___ ei ___ en osaa sanoa

Mielestäsi kohtuullinen pääsymaksu: _____

22. Se voidaan kerätä, jos rahat menevät:

	kyllä	ei	en osaa sanoa
- palkaksi esiintyjille	___	___	___
- seurakunnalle konsertista aiheutuneisiin kustannuksiin	___	___	___
- seurakunnan muihin tarpeisiin	___	___	___
- hyväntekeväisyyteen	___	___	___

23. Pääsymaksu pitäisi kerätä:

	kyllä	ei	en osaa sanoa
- kirkon ovella sisään astuessa	___	___	___
- kolehtina	___	___	___
- vapaaehtoisena maksuna ulos mentäessä	___	___	___
- vain ohjelmaehtinen maksaa, ei sisäänpääsy	___	___	___

24. Kirkossa saa taputtaa:

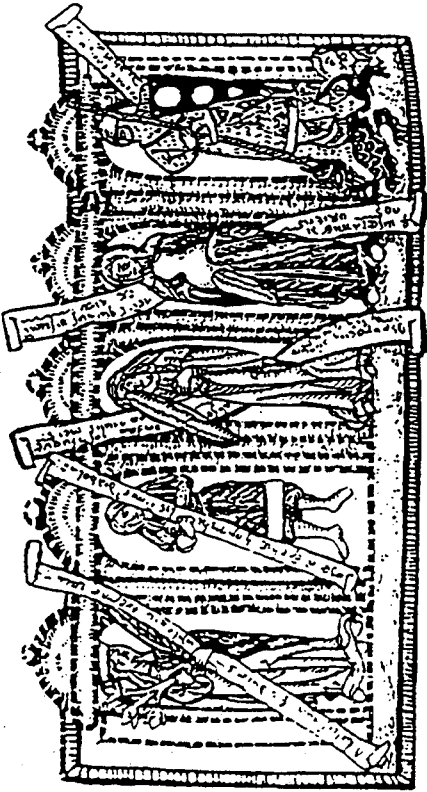
___ kyllä ___ ei ___ en osaa sanoa

Perustelut:

Hildegard von Bingen

ORDO VIRTUTUM - HYVEIDEN SAATTO

Henkilöt.

Patriarkat ja profeetat: Juha Nurmi ja Ari Jalakanen

Onnellinen sielu: Annele Hietanen

Onneton sielu: Sanna Mansikkantemi

Paholainen: Matti Saarela

Hyveet:

Noyryys: Susanna Poyhtäri

Tavaallinen rakkaus: Heli Nieminen

Jumalallinen lieto, Jumalanpelko: Heli Ryytänen

Voitto: Seija Korhonen

Usko, Kärsivällisyys: Suvi Korhonen

Puhtaus, Hyvän ja pahan erottaja: Elina Vuoristo

Soittajat

Ernest Kalja Inkala

Portaivi ja postiivi: Arto Ristolainen

Bassonokkahuuto: Anni Palsi

Sopraano- ja sopranonokkahuuto: Hannu Hillula

Luutlu: Arni Savolainen

Ordo Virtutum perusidea on hyvän ja pahan välinen taistelu, jotka ovat näytelmässä ruumiillistuneet kolmeksi hyveeksi ja paholaiseksi. Taistelun kohteena on sielu, joka aluksi lankeaa epatoivoon ja väsy 'kantamaan valkeaa pukuansa'. Hyveet tulevat avuksi ja taistelu saa onnellisen lopun kun sielu palaa katuvaan omilla teilloillaan ja hyveet ottavat hanel suojelukseensa. Yhteisessä ilossa on mukana myös onnellinen sielu, joka on pysynyt kuuliaisena koko maallisen matkansa ajan.

Nyt kuultava esitys on lyhennelmä Ordo Virtutumista ja se on sisältönsä puolesta lähempänä Hildegardin näkykokeelman Sciviaksen viimeistä näkyä, jonka Hildegard myöhemmin sävelsi ja laajensi mysteerinäytelmäksi. Hildegardin näyt ovat yksityiskohtaisen tarkkoja visioita, joissa kaikilla 'näkyvillä' elementeillä on oma symbolinen sisältönsä. Niinpä hän on hyvin tarkkaan kertonut, minkä värisissä ja näköisissä asussa esim. hyveet ilmestyvät. Kuopion käsi- ja taideteollisuus Akatemian opiskelijat ovat puuvustusta suunnitellensa ottaneet lähtökohdaksi Hildegardin visioita. Osa puuvustista on vuokrattu Kuopion kaupunginteatterista, ja osan ovat opiskelijat itse valmistaneet. Helga Häiki on kantanut päävastuun puuvustuksesta ja toteuttanut omana loppuyönään paholaisahmon. Kaiu Virsunen on suunnitellut julisteiden ja ohjelmalehtisen graafisen ulkoasuun.

Tuula Koivukangas on ollut apuna puuvustuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Esiintyjät ovat pääasiassa Sibelius-Akatemian Kuopion osaston opiskelijoita. Luuttua soittava Arni Savolainen opiskelee Kuopion Konservatoriossa ja fideliä soittava Katja Inkala Helsingin Konservatoriossa. Molemmat ovat myös valmistaneet itse soittimensa. Portaiviurku on rakennettu keskiaikaisten kuvallisten pohjalta, ja sen on valmistanut Elias Asikainen.

Ordo Virtutum-mysteerinäytelmän produktio on Suvi Korhosen projektituontinen loppuyö Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutusohjelmasta. Projektin ohjaavina opettajina ovat toimineet Päivi-Liisa Hannikainen, Mikko Korhonen ja Jorma Hannikainen.

KUOPION VI EKUMEEENISET KIRKKOMUSIIKKIPÄIVÄT

PETR EBENIN SÄVELLYKSIÄ

tuomiokirkossa keskiviikkona 5. huhtikuuta klo 19

Ubi caritas et amor

Salve Regina

Cantico delle creature

**Sibelius-Akatemian Kuopion osaston kamarikuoro,
joht. Jorma Hannikainen**

Patmoksen maisemia

Kotka
Vanhimmat
Temppeli
Sateenkaari
Hevoset

**Erkki Tuppurainen, urut
Barbara Reunamäki ja Kari Ronimus, lyömäsoittimet**

Proprium festivum monasteriense

Introitus
Halleluja
Offertorium
Communio

**Sibelius-Akatemian Kuopion osaston kamarikuoro
ja vaskikvintetti Da Chiesa (Besancon, Ranska),
joht. Jorma Hannikainen**

Ohjelma 30 mk / 20 mk

JOHANN SEBASTIAN BACH

JOHANNES - PASSIO

Vuonna 1722 hovikapellimestari Johann Sebastian Bach haki avoimeksi tullutta Leipzigin Tuomaskanttorin virkaa. Tähän virkaan kuului Leipzigin neljän pääkirkon musiikista vastaaminen, sekä opettajan virka kirkon yhteydessä toimineessa Tuomaskoulussa. Työnäytteeksi tämän viran saamiseksi Bach sävelsi Passion Johanneksen evankeliumin tekstiin. Muun tekstin sävellykseen hän sai suosituilta, mutta tyhjän mahtipontiselta hampurilaiselta raatimieheltä B. H. Brockesilta. Bach oli hänen teksteihinsä tyytymätön ja muokkasi ne käytännöllisesti katsoen kokonaan uudestaan. Tuloksena oli riipaisevaa, yhä tänäkin päivänä ajankohtaista sanomaa, joka valaisee Jeesuksen kärsimyshistoriaa meikkitsessämme.

Bachille tuotti aikanaan suurempia vaikeuksia teostensa esittäminen kuin niiden säveltäminen. Tämä johtui ensisijaisesti puutteellisista mahdollisuuksista. Leipzigin kaupunginorkesterissakin oli vain seitsemän soittajaa sekä kahdeksan poikakuorolaisista. Johannespassiota esitettiin kahdeksan vuorokauden kuluessa kymmeniä kertoja. Bach muokkasi teosta eri esityksille sopivaksi käytettävissä olevan esityskoneiston mukaan. Hän sävelsi myös useita kappaleita, jotka puhua Johannes-passion yhteydessä. Näistä tunnetuimpia on "O Mensch, bewein' dein' Sünde gross" -versioista. Mahtavat alku- ja loppukuorot sävellettiin vasta sen ensiesityksen jälkeen. Johannespassion alkukuoro "O Mensch, bewein' dein' Sünde gross" kuuluu nykyisin Matteuspassion ensimmäisen osan loppukuorona.

Matteuspassioon verrattuna tuntuu Johannespassio dramaatisemmalta, huolimatta Matteuspassion mahtavista kaksoiskuoroista. Johannespassion sanonta on myös tiiviimpää, ja sen kesto on lyhyempi, noin kaksi tuntia. Johannespassio noudattelee tarkoin Raamatun kertomusta, jota vievät eteenpäin resitaatiiviset laulut. Tätä tapahtumakehittelyä tarkastellaan kuorokappaleissa ja lauluissa, joissa on merkillepantavaa Bachin omakohtainen laittaminen tekstien minä-muodoissa, mikä antaa myös mahdollisuuden ajatella runsaasti ajattelemisen aihetta.

Seppo Murto

Ensimmäisen ja toisen osan välissä lyhyt tauko

Taulukko A. Konserteissa käynti ja kuulijoiden ikä - kaikki konsertit

	alle 1x/kk	1-2x/kk	yli 2x/kk	muu
-20 v.	22,2%	—	22,2%	55,6%
21-30 v.	50,0%	35,7%	7,1%	7,1%
31-40 v.	53,3%	13,3%	—	33,3%
41-50 v.	42,9%	31,4%	2,9%	22,9%
51-60 v.	47,1%	35,3%	5,9%	11,8%
61- v.	31,6%	21,1%	15,8%	31,6%